

MYKOLO ROMERIO UNIVERSITETO
TEISĖS FAKULTETO
TARPTAUTINĖS TEISĖS KATEDRA

AGNĖ VAITKEVIČIŪTĖ
EUROPOS SAJUNGOS TEISĖS STUDIJŲ PROGRAMA

EKSPORTO APRIBOJIMŲ DRAUDIMAS LAISVAME PREKIŲ JUDĖJIME

Magistro baigiamasis darbas

Darbo vadovas
Doc. dr. Ignas Vėgėlė

Vilnius, 2005

TURINYS

ĮVADAS	3
1. EKSPORTAS KAIP LAISVO PREKIŲ JUDĖJIMO DALIS	6
1.1. Prekės samprata laisvame prekių judėjime	6
1.2. Pagrindiniai eksporto Europos Bendrijos vidaus rinkoje ir į trečiąsias šalis teisinio reglamentavimo skirtumai	10
1.3. Eksporto apribojimų Europos Bendrijos vidaus rinkoje draudimo apimtis: fiskaliniai (tarifiniai) ir nefiskaliniai (netarifiniai) apribojimai	13
2. FISKALINIŲ (TARIFINIŲ) EKSPORTO APRIBOJIMŲ EUROPOS BENDRIJOS VIDAUS RINKOJE DRAUDIMAS	17
2.1. Eksporto muitų valstybių narių tarpusavio prekyboje draudimas	17
2.2. Lygiavėrio poveikio privalomųjų mokėjimų draudimas	20
3. NEFISKALINIŲ (NETARIFINIŲ) EKSPORTO APRIBOJIMŲ EUROPOS BENDRIJOS VIDAUS RINKOJE DRAUDIMAS	34
3.1. Kiekybinių eksporto apribojimų draudimas	34
3.1.1. Bendras kiekybinių eksporto apribojimų apibūdinimas	35
3.1.2. <i>Hedley Lomas</i> byla	36
3.1.3. <i>ex parte Compassion ir World Farming</i> byla	37
3.2. Lygiavėrio poveikio priemonių draudimas	38
3.2.1. Bendras lygiavėrio poveikio priemonių apibūdinimas	39
3.2.2. Bendrai taikomų priemonių leistinumas pagal Europos Bendrijos Steigimo Sutarties 29 straipsnį	41
3.2.3. Atskirai taikomų priemonių draudimas	47
3.3. Mažareikšmiškumo taisyklės taikymas	54
3.4. Lygiavėrio poveikio priemonių draudimo prekių importe ir eksporte reglamentavimo skirtumai	57
4. SPECIALUS EKSPORTO EUROPOS BENDRIJOS VIDAUS RINKOJE REGLAMENTAVIMAS	63
4.1. Kilnojamosios kultūros vertybės	63
4.2. Vaistai, vaistinės medžiagos ir kiti medikamentai	66
4.3. Ginklai	69
4.4. Nykstančios laukinės floros ir faunos rūšys	71
4.5. Trumpa kitų specialių eksporto sričių apžvalga	73
IŠVADOS	78
NAUDOTOS LITERATŪROS IR ŠALTINIŲ SĄRAŠAS	83
SANTRAUKA	92
SUMMARY	93
1 PRIEDAS Eksporto apribojimai pereinamaisiais laikotarpiais, nustatyti Lietuvos Respublikos stojimo į Europos Sąjungą sutartyje	94
2 PRIEDAS Kai kurie eksporto apribojimai, įtvirtinti Lietuvos Respublikos teisės aktuose ...	96

IVADAS

Laisvame prekių judėjime, kuris yra viena iš pagrindinių Europos Bendrijos (toliau – EB) vidaus rinkos laisvių, eksportas turi neabejotinai didelės įtakos. Tai atspindi Europos Bendrijos Steigimo Sutarties (toliau – Sutartis) 23, 25 ir 29 straipsniai – pamatiniai eksporto apribojimų draudimui. Todėl svarbu užtikrinti, kad prekės, eksportuojamos iš vienos EB valstybės narės į kitą valstybę narę judėtų be jokių apribojimų. Eksporto apribojimų draudimo EB vidaus rinkoje klausimas aktualus tiek teorine, tiek ir praktine prasme. Išsamesnė šio klausimo analizė būtina, nes teisininkų teoretikų išsakytos nuomonės ir pozicijos reikšmingos formuojant konkrečios srities politiką – priimant sprendimus, leidžiant teisės aktus. Visus eksporto apribojimus svarbu išskirti į fiskalinius (tarifinius) ir nefiskalinius (netarifinius), nes nuo to priklauso daug praktinio pobūdžio klausimų – ar konkretus apribojimas bus besąlygiškai draudžiamas, ar jį bus galima pateisinti, ar jis tam tikrais atvejais iš viso bus leistinas.

Pagrindines eksporto apribojimų laisvame prekių judėjime problemas yra nagrinėję žinomi užsienio teisininkai J. Snell, M. Horspool, P. Craig ir J. de Burca, J. H. H. Weiler ir M. Kocjan, J. Steiner, C. Barnard, Wyatt ir Dashwoods'as, J. Fairhurst'as šiuose darbuose – „Textbook on EC Law“, „EU law. Text, cases and materials“, „European Union Law“, „The Substantive law of the European Union. The four freedoms“. Ne mažiau reikšmingi ir A. Biondi, I. Govaere, R. Munoz, N. Notaro, P. Oliver, E. Spaventa, M. Andenas ir kai kurių kitų teisininkų straipsniai užsienio teisiniuose žurnaluose, Europos Teisingumo Teismo (toliau – ETT) praktika, EB institucijų priimti antrinės teisės aktai, Europos Komisijos (toliau – Komisija), Lietuvos laisvosios rinkos instituto išleisti apibendrinamojo – taikomojo pobūdžio dokumentai. Didžiausias dėmesys daugelio aukščiau minėtų autorių darbuose skirtas ETT jurisprudencijos analizei. Nepasaint to, dažnai yra tik paminima, jog EB draudžiami ne tik importo, bet ir eksporto apribojimai, kurių apimties aiškinimas paliekamas ETT. Kita dalis teisininkų pateikia kiek išsamesnę analizę vėlgi pabrėždami ETT jurisprudencijos svarbą, tačiau tik tiek, kiek ji susijusi su nefiskaliniiais (netarifiniais) eksporto apribojimais bei pateikdami kai kurių svarbesnių ETT bylų analizę. Net ir Komisija tai darė labai abstrakčiai, atkreipdama dėmesį tik į nefiskalinius (netarifinius) eksporto apribojimus bei didžiausią dėmesį skirdama importo apribojimams. Komisijos pavyzdžiu pasekė ir Lietuvos laisvosios rinkos institutas. Tokią tendenciją atspindi ir ETT praktika – ETT yra išnagrinėjęs žymiai mažiau bylų, kuriose buvo keliamas klausimas dėl eksporto apribojimų nei bylų, susijusių su importo apribojimais. Teisinėje literatūroje labai menkai nagrinėtas ir specialus eksporto EB viduje reglamentavimas. Šią probleminę sritį analizavo tokie užsienio teisininkai kaip A. Biondi, J. Snell ir kai kurie kiti. Didžiausias dėmesys specialioms eksporto sritims skiriamas EB institucijų priimtuose antrinės

teisės aktuose – direktyvose ir reglamentuose, tačiau ir juose dažnai apsiribojama tik eksporto iš EB į trečiąsias šalis klausimais. Ir ETT savo praktikoje yra nagrinėjęs pakankamai nedaug bylų, susijusių su specialiomis eksporto sritimis.

Šio darbo tikslas – remiantis pamatiniais Sutarties straipsniais, skirtais eksporto apribojimų draudimui reglamentuoti bei, pagrindinį dėmesį skiriant ETT jurisprudencijai, analizuoti teisinėje literatūroje, EB institucijų antrinės teisės aktuose, Komisijos, Lietuvos laisvosios rinkos instituto priimtuose dokumentuose išsakytas nuomones, norint kaip galima geriau išnagrinėti visus teisinius santykius, kylančius iš eksporto apribojimų draudimo. Tik sisteminės analizės dėka galima apibendrinti esamą padėtį, pateikti išvadas, apibendrinimus bei galimus probleminių klausimų sprendimo būdus. Siekiant nurodyto tikslo, iškelti šie uždaviniai:

- 1) išanalizuoti bendrus eksporto, kaip laisvo prekių judėjimo dalies, klausimus;
- 2) atskleisti eksporto apribojimų draudimo apimtį;
- 3) pateikti atskirų eksporto apribojimų rūšių – fiskalinių (tarifinių) ir nefiskalinių (netarifinių) – analizę;
- 4) išanalizuoti specialų eksporto EB vidaus rinkoje reglamentavimą;
- 5) apibendrinti visus aukščiau minėtus klausimus pagal esamą padėtį bei pateikti tiek teorijai, tiek ir praktikai naudingus galimus problemų sprendimo būdus.

Darbą sudaro keturi skyriai. 1 skyriuje „Eksportas kaip laisvo prekių judėjimo dalis“ analizuojami bendro pobūdžio klausimai – pateikiama prekės, kaip ji suprantama laisvo prekių judėjimo kontekste, sąvoka, nagrinėjami pagrindiniai eksporto EB vidaus rinkoje ir į trečiąsias šalis teisinio reglamentavimo skirtumai, atskleidžiama eksporto apribojimų EB vidaus rinkoje draudimo apimtis (fiskaliniai (tarifiniai) ir nefiskaliniai (netarifiniai) apribojimai). 2 skyriuje „Fiskalinių (tarifinių) eksporto apribojimų Europos Bendrijos vidaus rinkoje draudimas“ nagrinėjamos dvi fiskalinių (tarifinių) eksporto apribojimų rūšys – eksporto muitai ir eksporto muitams lygiaverčio poveikio privalomieji mokėjimai (toliau – lygiaverčio poveikio privalomieji mokėjimai). 3 skyriuje, kuris užima didžiąją darbo dalį, analizuojami nefiskalinių (netarifinių) eksporto apribojimų klausimai. Šie klausimai susiję su dviejomis nefiskalinių (netarifinių) eksporto apribojimų rūšimis – kiekybiniais eksporto apribojimais bei kiekybiniais eksporto apribojimams lygiaverčio poveikio priemonėmis (toliau – lygiaverčio poveikio priemonės) –, mažareikšmiškumo taisyklės taikymu, lygiaverčio poveikio priemonių draudimo prekių importe ir eksporte reglamentavimo skirtumais. 4 skyriuje analizuojamas specialus eksporto EB vidaus rinkoje reglamentavimas – kilnojamųjų kultūros vertybių, vaistų, vaistinių medžiagų ir kitų medikamentų, ginklų, nykstančių laukinės floros ir faunos rūšių eksportas EB vidaus rinkoje, kai kurių kitų specialių eksporto sričių klausimai. Darbo pabaigoje pateikiami du priedai – „Eksporto apribojimai pereinamaisiais laikotarpiais, nustatyti Lietuvos Respublikos stojimo į Europos

sajungą sutartyje“ (1 priedas) bei „Kai kurie eksporto apribojimai, įtvirtinti Lietuvos Respublikos teisės aktuose“ (2 priedas).

Šio darbo objektas – eksporto apribojimų draudimo laisvame prekių judėjime reglamentavimas. Su darbo objektu glaudžiai susijęs ir dalykas – teisinė literatūra, ETT praktika, EB institucijų antrinės teisės aktai, Komisijos, Lietuvos laisvosios rinkos instituto priimti dokumentai. Šie šaltiniai padeda atskleisti eksporto apribojimų draudimo laisvame prekių judėjime apimtį, rūšis, specialias eksporto sritis.

Darbe naudojamos šios pagrindinės sąvokos: fiskaliniai (tarifiniai) eksporto apribojimai, kurie bus skirstomi į eksporto muitus ir lygiaverčio poveikio privalomuosius mokesčius; nefiskaliniai (netarifiniai) eksporto apribojimai, suskirstyti į kiekybinius apribojimus ir lygiaverčio poveikio priemones. Lygiaverčio poveikio priemonės bus skirstomos į bendrai ir atskirai taikomas priemones bei diskriminuojančias ir nediskriminuojančias priemones.

Darbe buvo iškeltos 2 pagrindinės hipotezės:

1) ar pasitvirtino teiginys, kad, norint visapusiškai išanalizuoti eksporto apribojimų draudimo laisvame prekių judėjime klausimus, būtina nagrinėti tiek fiskalinių (tarifinių) eksporto apribojimų (eksporto muitų ir lygiaverčio poveikio privalomųjų mokesčių), tiek nefiskalinių (netarifinių) eksporto apribojimų (kiekybinių eksporto apribojimų ir lygiaverčio poveikio priemonių) taikymo apimtį, tiek kai kurias specialias eksporto sritis;

2) ar pasitvirtino teiginys, kad daugiausia probleminių klausimų kelia nefiskalinių (netarifinių) eksporto apribojimų draudimas, o Sutarties 29 straipsniui prieštarauja tik diskriminuojančios priemonės, kurios gali būti tiek atskirai, tiek bendrai taikomos.

Siekiant minėtų darbo tikslų, naudojami šie metodai:

1) lyginamasis. Naudojant šį metodą, tarpusavyje lyginamos įvairiuose naudojamuose šaltiniuose išsakytos nuomonės, eksporto ir importo apribojimų draudimo klausimai;

2) loginis – analitinis. Šis metodas būtinas norint išsamiai ir visapusiškai išnagrinėti eksporto apribojimų draudimo sampratą, apimtį, pateikti nagrinėjama šaltiniais paremtas apibendrintas išvadas;

3) sisteminis. Visus eksporto apribojimų draudimo klausimus būtina nagrinėti juos siejant tarpusavyje.

4) analogijos. Ypatingai šis metodas svarbus pritaikant ETT praktikoje suformuluotus importo apribojimų išaiškinimus kai kurių eksporto apribojimų draudimo klausimų analizei;

5) istorinis metodas daugiausiai bus taikomas nuosekliai nagrinėjant konkrečius ETT sprendimus, pradedant nuo seniausių ir baigiant naujausiais;

6) lingvistinis metodas, kuris svarbus analizuojant šaltinius pagal gramatikos, sintaksės (sakinių darybos) ir kitas kalbos taisykles.

1. EKSPORTAS KAIP LAISVO PREKIŲ JUDĖJIMO DALIS

Laisvas prekių judėjimas – pagrindinė rinkos laisvė, EB pagrindas¹. Tai, visų pirma, patvirtina Sutarties trečiosios dalies „Bendrijos politikos sritys“ I antraštinė dalis „Laisvas prekių judėjimas“², susidedanti iš dviejų esminių skyrių – „Muitų sąjunga“ ir „Kiekybinių apribojimų tarp valstybių narių uždraudimas“. Būtina paminėti ir Sutarties 23 straipsnį, kuris įtvirtina, jog EB grindžiama visą prekybą prekėmis apimančia muitų sąjunga, kurioje tarp valstybių narių uždraudžiami ne tik importo, bet ir eksporto muitai bei visi lygiaverčio poveikio privalomieji mokesčiai bei nustatomas bendras santykiams su trečiosiomis šalimis muitų tarifas. 1 skyriaus „Muitų sąjunga“ nuostatos, skirtos eksportui EB vidaus rinkoje, įtvirtintos Sutarties 25 straipsnyje – valstybių narių tarpusavio prekyboje draudžiama akivaizdžiausia protekcionizmo forma – importo ir eksporto muitai bei visi lygiaverčio poveikio privalomieji mokesčiai³. 2 skyriaus „Kiekybinių apribojimų tarp valstybių narių uždraudimas“ 29 straipsnis, skirtas išimtinai eksportui. Pastarasis straipsnis valstybių narių tarpusavio prekyboje draudžia kiekybinius eksporto apribojimus ir lygiaverčio poveikio priemones. Vadinasi, į šio straipsnio taikymo apimtį patenka atvejai, kai valstybės narės savo nacionalinėse taisyklėse (teisės aktuose, standartuose, programose ir pan.) įtvirtina nacionalinės produkcijos prioritetą eksportuotinių prekių atžvilgiu⁴. Sutarties 30 straipsnis leidžia valstybėms narėms pateisinti 29 straipsnio draudžiamus apribojimus konkrečiomis išimtimis. Šis skyrius – tai įvadas į toliau nagrinėjamus konkrečius eksporto apribojimų draudimo klausimus, todėl jame didžiausias dėmesys bus skirtas klausimams, detaliau analizuojamiems tolesniuose skyriuose: apibrėžta prekės, kaip svarbiausio laisvo prekių judėjimo elemento, sąvoka, apibūdinta eksporto apribojimų draudimo apimtis, ir, galiausiai, pateikta glaustai apibendrinta informacija apie atskiras eksporto apribojimų rūšis.

1.1. Prekės samprata laisvame prekių judėjime

Prekės – pagrindinis laisvo prekių judėjimo, įskaitant ir eksporto, elementas. Todėl, prieš pradėdant nagrinėti eksporto apribojimų draudimą, būtina išsiaiškinti, kaip EB vidaus

---

¹ J. Steiner and L. Woods. Textbook on EC Law. 8th edition. – Oxford: Oxford university press, 2003. P. 188.

² Consolidated Version of the Treaty Establishing the European Community, OJ C 325-33, 2002 (Toliau bus cituojamas Official Journal paskelbtas Sutarties tekstas). Taip pat remtasi ir G. Vitkaus sudarytu leidiniu „Europos Sąjunga. Steigimo dokumentai ir Sutartis dėl Konstitucijos Europai“. – Vilnius: Eugrimas, 2005. Šiame leidinyje pateiktame Sutarties tekste yra esminių vertimo klaidų – 28 ir 29 straipsniai išversti kaip draudžiantys kiekybinius eksporto apribojimus ir visas lygiaverčio poveikio priemones. Tuo tarpu, Sutarties 28 straipsnis Sutartyje turi reglamentuoti kiekybinius importo apribojimus ir visas lygiaverčio poveikio priemones.

³ P. Craig, G. de Burca. EU law. Text, cases and materials. 3rd edition. – Oxford: Oxford university press, 2003. P. 582.

⁴ Ten pat. P. 582.

rinkoje suprantamas žodis „prekė“. Prekės sąvoka Sutartyje nėra apibrėžta, ją yra pateikęs ETT⁵. Todėl šiame kontekste svarbu paminėti kai kurias ETT nagrinėtas bylas, svarbias prekės apibrėžimui.

Pirmoji byla – *Commission v. Italy*⁶. Joje ETT nusprendė, jog prekėmis turėtų būti laikomi produktai, kurie gali būti įvertinti pinigais, ir, kurie gali būti prekybinių sandorių objektu. Į šią sąvoką patenka ne tik įprastinio naudojimo prekės, bet ir meno bei istorinės vertybės, tačiau tik Sutarties tiksliai įvardintais atvejais (429 p.). Taigi galima konstatuoti, jog prekėmis pripažįstami tiksliai apibrėžti materialūs objektai. Tačiau tolesnė ETT jurisprudencija praplėtė tokią sąvoką. *R. v. Thompson*⁷ byloje ETT atskyrė ribą tarp prekių ir mokėjimo priemonių⁸. Svarbiausias klausimas, kilęs byloje – kaip turėtų būti apibrėžtas terminas „kapitalas“ Sutarties kontekste. ETT pažymėjo, kad tiek sidabrinės, tiek auksinės monetos, kurios yra teisėta atsiskaitymo priemonė valstybėje narėje, negali būti laikomos prekėmis (26 dalis). Tačiau, jeigu monetos buvo, bet šiuo metu nebėra teisėta atsiskaitymo priemone, jos turėtų būti laikomos prekėmis – vertybėmis, esančiomis prekybinių sandorių objektu, turinčiomis istorinę ar archeologinę vertę. Tokios monetos turi būti apsaugotos nuo sunaikinimo (30, 31 dalys). Taigi ETT pripažino, kad esminis požymis, skiriantis monetą kaip prekę ir monetą kaip atsiskaitymo priemonę, yra nustatymas, ar tokia moneta cirkuliuoja tos valstybės narės teritorijoje bei ja atsiskaitoma už prekes⁹. Kai kurie užsienio autoriai išsakė nuomonę, kad tokios pačios nuostatos turėtų būti taikomos ir kitoms vertybėms, tokioms kaip juvelyriniai dirbiniai ir tapybos kūriniai¹⁰. Tokia nuomonė, manytina, grindžiama tuo, jog tiek papuošalai, tiek tapybos darbai turi panašią vertę kaip ir monetos. Tačiau, jeigu konkretūs produktai yra tik pagalbiniai tam tikros veiklos elementai, tada reikės taikyti kitas Sutarties nuostatas, susijusias jau ne su laisvu prekių judėjimu¹¹. *Schindler* byloje¹² ETT pripažino, jog loterijų organizavimui neturėtų būti taikomi Sutarties laisvo prekių judėjimo straipsniai, nežiūrint to, kad loterijų organizavimo veikla apėmė reklaminės medžiagos ir bilietų platinimą (30 dalis). *Laara v. Kihlakunnansyöttaja* byloje¹³ lošimo automatas buvo pripažintas preke (20 dalis). Tačiau, kaip pažymėjo Generalinis

⁵ A. Tatham. *Europos Sąjungos teisė*. – Vilnius: Eugrimas, 1999. P. 110.

⁶ Case 7/68 *Commission of the European Communities v. Italian Republic* [1968] ECR 223.

⁷ Case 7/78 *R. v. Thompson* [1978] ECR 2247.

⁸ J. Snell. *Goods and Services in EC Law. A Study of the Relationship Between the Freedoms*. – Oxford: Oxford university press, 2002. P. 4.

⁹ A. Landsmeer. *Movement of Capital and Other Freedoms // Legal Issues of Economic Integration*. 2001, vol. 28(1). P. 61.

¹⁰ J. Snell. *Goods and Services in EC Law. A Study of the Relationship Between the Freedoms*. – Oxford: Oxford university press, 2002. P. 5.

¹¹ C. Barnard. *The substantive law of the EU. The four freedoms*. – Oxford: Oxford university press, 2004. P. 27.

¹² Case C-275/92 *Customs Excise v. Schindler* [1994] ECR I-1039.

¹³ Case C-124/97 *Laara v. Kihlakunnansyöttaja* [1999] ECR I-6067.

advokatas La Pergola¹⁴, lošimo automatų eksportas nebus laikomas laisvu prekių judėjimu, jeigu bus siekiama suteikti paslaugą, t.y., kai tokie lošimo automatai bus neatskiriami nuo pačios paslaugos teikimo¹⁵. *Jagerskiold* byloje¹⁶ žodis „prekė“ analizuotas dviejų EB vidaus rinkos laisvių – laisvo prekių judėjimo ir laisvės teikti paslaugas – kontekste. ETT pripažino, kad teisė žvejoti bei žvejybos leidimų išdavimas nėra prekės. Teisė žvejoti bei žvejybos leidimų išdavimas patenka į laisvės teikti paslaugas, bet ne laisvo prekių judėjimo reglamentavimo sritį, nepaisant to, jog ši teisė ar leidimas nustatomi konkrečiuose dokumentuose, galinčiuose būti prekybos objektu (32 – 36 dalys). Taigi apibrėžti prekę nėra lengva, būtina išsiaiškinti daug reikšmingų dalykų, ypatingai atkreipiant dėmesį į ginčijamo objekto prigimtį.

Nors paprastai ETT apie prekes kalba kaip apie materialius objektus, bet šios nuomonės ne visada laikomasi. Tai atspindi ETT jurisprudencija, prekėmis pripažinusi elektrą, dujas ir naftą. Viena tokių bylų – *SIOT*¹⁷, kurioje ETT pripažino, jog žaliavinė nafta yra prekė, kuri laisvai juda EB teritorijoje, tačiau pats naftos tiekimas laikomas paslaugos teikimu, susijusiu su prekių tiekimu (23 dalis). Kitoje, *Campus Oil* byloje¹⁸, ETT pripažino, kad naftos produktai taip pat turėtų būti laikomi prekėmis (17 dalis). Tai, kad elektra yra laikoma preke, ETT pirmą kartą nustatė *Costa v. Enel* byloje¹⁹. Šis ETT sprendimas buvo patvirtintas *Almelo* byloje²⁰, susijusioje su elektros energijos tiekimu, kurioje ETT nusprendė, jog EB teisėje elektra laikoma preke pagal EB nustatytą muitų tarifų nomenklatūrą (28 dalis). Elektra kaip prekė EB vidaus rinkoje apibrėžta ir *Commission v. Spain*²¹, *Outokumpu*²² bylose. Taigi tiek elektra, tiek nafta pripažįstamos prekėmis ir joms taikomos tos pačios Sutarties nuostatos²³.

Svarbu atkreipti dėmesį, kad tam tikrais atvejais paslaugos gali materializuotis į prekes – tai kasetės, vertimai, filmai. Su šia produkcija susijusios ir intelektinės nuosavybės teisės. Antai *SACCHI* byloje²⁴ ETT nusprendė, jog televizijos signalų perdavimas, įskaitant ir televizijos reklamą, turėtų būti laikomas ne laisvu prekių judėjimu, o paslaugų teikimu. Tačiau garso įrašai, filmai, aparatai ir kiti panašūs produktai, pateikiami televizijos signalų perdavimo

---

¹⁴ Opinion of Mr Advocate General La Pergola delivered on 4 March 1999 in Case C-124/97 *Laara v. Kihlakunnansyyttaja* [1999] ECR I-6067, 10, 13 dalys.

¹⁵ G. Straetmans. Case C-124/97, *Laara*, Judgment of the Court of 21 September 1999 and Case C-67/98, *Zenatti*, Judgment of the Court of 21 October 1999. Nyr. Full Court // Common Market Law Review. 2000, vol. 37. P. 993.

¹⁶ Case C-97/98 *Peter Jagerskiold v. Torolf Gustafsson* [1999] ECR I-7319.

¹⁷ Case 266/81 *Societa Italiana per l'oleodotto (SIOT) v. Ministero delle finanze, ministero della marina mercantile, circozione doganale di Trieste and ente autonomo del porto di Trieste* [1993] ECR 731.

¹⁸ Case 72/83 *Campus Oil and others v. Minister for Industry and Energy and others* [1984] ECR 2727.

¹⁹ Case 6/64 *Costa v. Enel* [1964] ECR 585, 26, 29–30 dalys.

²⁰ Case C-393/92 *Municipality of Almelo and others v. NV Energiebedrijf Ijsselmij* [1994] ECR I-1477.

²¹ Case C-160/94 *Commission of the European Communities v. Kingdom of Spain* [1997] ECR I-5851, 19 ir 21 dalys.

²² Case C-213/96 *Outokumpu Oy* [1998] ECR I-1777, 20, 23, 28 dalys.

²³ J. Snell. Goods and Services in EC Law. A Study of the Relationship Between the Freedoms. – Oxford: Oxford university press, 2002. P. 4.

²⁴ Case 155/73 *Giuseppe Sacchi* [1974] ECR 409.

pagalba, turėtų būti laikomi prekėmis (6–7 dalys). *Bosch* byloje²⁵ ETT pateikė kiek kitokį sprendimą. Joje ETT pripažino, kad prekės – tai materialios (apčiuopiamos, juntamos) vertybės, todėl jomis nebus nematerialios vertybės, tokios kaip procesai, know-how paslaugos, išradimų idėjos ir pan. Patentuoti išradimai, pagal kuriuos gaminamos prekės, susiję tik su prekės naudojimo procesu, todėl patys savaime nėra laikomi prekėmis (5 dalis). Taigi autorių ir kitoms panašioms teisėms neturėtų būti taikomos laisvo prekių judėjimo nuostatos.

Analizuojant prekės EB vidaus rinkoje sąvoką, būtina paminėti ir vieną specifinį ETT nagrinėtą atveją – atliekas. Tai puikiai iliustruoja *Commission v. Belgium* byla²⁶, kurioje ETT nusprendė, jog atliekos, kurios gali būti naudojamos pakartotinai, turi esminę prekybinę reikšmę, todėl laikomos prekėmis Sutarties kontekste. Neaiškumų atsiranda tada, jei atliekos jau negali būti perdirbamos. Atskirti atliekas, perdirbamas pakartotinai ir atliekas, kurios nebus perdirbamos, praktikoje nelengva. Šis skirtumas po truputį nyksta dėl technikos pažangos. Todėl ir perdirbamos, ir neperdirbamos atliekos turėtų būti laikomos prekėmis (25, 27 ir 28 dalys). Pažymėtina, kad šioje byloje ETT jau nebeminėjo tokio prekės požymio kaip įvertinimas pinigais, o esminiu prekės apibrėžimo elementu laikė galėjimą būti komercinių sandorių objektu²⁷.

Apibendrinant šį poskyrį, darytinos šios išvados.

Pirma. ETT prekėmis laiko tiek įprastinio naudojimo daiktus, tiek monetas, meno, istorines, archeologines ar etnografinio pobūdžio vertybes, tiek filmus, kasetes ar netgi atliekas. Esminiai prekės požymiai – galimybė būti įvertinta pinigais ir būti komercinių sandorių objektu. Tačiau tam tikrais atvejais neužtenka nustatyti, kad konkretus dalykas gali būti įvertintas pinigais bei gali būti prekybinių sandorių objektas, kadangi jis gali patekti į Sutarties straipsnių nuostatų, skirtų laisvam kapitalo judėjimui ar laisvei teikti paslaugas reglamentavimo sritį. Visais šiais atvejais svarbu apibrėžti konkretaus nagrinėjamo dalyko prigimtį bei jo vietą Sutartyje.

Antra. Monetos gali būti tiek laisvo prekių, tiek ir laisvo kapitalo judėjimo objektu. Esminis atribojimo kriterijus – tai, ar tokios monetos yra teisėta atsiskaitymo priemonė (jos nebus prekėmis), ar jos jau yra išimtos apyvartos, todėl įgijusios istorinę vertę bei galinčios būti komercinių sandorių objektu (jos bus prekėmis laisvo prekių judėjimo kontekste).

Trečia. Nors paprastai ETT apie prekes kalba kaip apie materialius objektus, tačiau praktikoje elektra, nafta ir dujos taip pat pripažįstamos prekėmis. Antra vertus, elektros, naftos ir dujų tiekimas turėtų būti laikomas paslaugų teikimu.

---

²⁵ Case 1/77 *Robert Bosch GmbH v. Hauptzollamt Hildesheim* [1977] ECR 1473.

²⁶ Case C-2/90 *Commission of the European Communities v. Kingdom of Belgium* [1992] ECR I-4431.

²⁷ J. Snell. *Goods and Services in EC Law. A Study of the Relationship Between the Freedoms*. – Oxford: Oxford university press, 2002. P. 4.

1.2. Pagrindiniai eksporto Europos Bendrijos vidaus rinkoje ir į trečiąsias šalis teisinio reglamentavimo skirtumai

Muitų sąjungos, kuri sudaro EB pagrindą, esmė – importo ir eksporto muitų bei lygiaverčio poveikio privalomųjų mokesčių uždraudimas, o santykiams su trečiosiomis šalimis bendrojo muitų tarifo nustatymas. Šias nuostatas įtvirtina Sutarties 23 ir 25 straipsniai.

Šiuo aspektu įdomi *Commission v. United Kingdom*²⁸ byla, kurioje buvo kompleksiskai nagrinėjami įvairūs laisvo prekių judėjimo, tame tarpe ir eksporto apribojimų draudimo Sutarties 23 ir 25 straipsnių kontekste, klausimai. ETT pažymėjo, jog Sutarties tikslas – visaapimantis ir efektyvus muitų mokesčių ir lygiaverčio poveikio privalomųjų mokesčių panaikinimas, kad būtų užtikrintas laisvas prekių judėjimas (pasiremta *Sociaal Fonds* byla)²⁹. Laisvas prekių judėjimas turi būti užtikrintas tarp valstybių narių, konkrečiau kalbant, muitų sąjungoje (pasiremta *SIOT, Lancry and Others* bylomis)³⁰. Vadovaujantis Sutarties 23 straipsniu, valstybėse narėse pagamintiems ir EB vidaus rinką patekusiems produktams taikomos laisvo prekių judėjimo nuostatos. Tuo tarpu, produktai, pagaminti Gibraltare, nėra laikomi pagamintais EB (52–55, 57 dalys). Todėl Gibraltarą išskyrimas iš EB muitų teritorijos sąlygoja tai, kad nei Sutarties nuostatos dėl laisvo prekių judėjimo, nei EB institucijų priimti antrinės teisės aktai, susiję su laisvu prekių judėjimu, nėra taikomi Gibraltarą atžvilgiu (59, 62, 64 dalys).

Muitų sąjunga turi vidinį ir išorinį aspektus. Vidinis aspektas – draudžiama nustatyti iš vienos EB valstybės narės į kitą eksportuojamoms prekėms fiskalinius (tarifinius) eksporto apribojimus – muitų mokesčius ir lygiaverčio poveikio privalomuosius mokesčius. Išorinis aspektas – prekybiniuose santykiuose su trečiosiomis šalimis nustatomi bendri muitų tarifai³¹. Taigi, jei prekė pagaminama EB viduje, ji gali būti laisvai eksportuojama į kitas EB valstybes nares. Jeigu prekė pagaminama už EB ribų, ji galės laisvai judėti EB vidaus rinkoje tik po to, kai už ją bus sumokėtas bendrasis muitų tarifas, t.y. ji bus importuota į EB muitų teritoriją³². Todėl galima konstatuoti, jog prekyboje su trečiosiomis šalimis EB valstybės narės negali vienašališkai nustatyti ir eksporto muitų tarifų.

²⁸ Case C-30/01 *Commission of the European Communities v. United Kingdom* [2003] ECR I-9481.

²⁹ Joined Cases 2/69 and 3/69 *Sociaal Fonds voor de Diamantarbeiders v. S.A. Ch. Brachfeld and Sons and Chougl Diamond Co.* [1969] ECR 211, 12 dalis.

³⁰ Case 266/81 *Società Italiana per l'Oleodotto Transalpino (SIOT) v. Ministero delle finanze, Ministero della marina mercantile, Circostrizione doganale di Trieste and Ente autonomo del porto di Trieste* [1983] ECR 731, 16 dalis; Joined Cases C-363/93 and C-407/93 *René Lancry SA v. Direction Générale des Douanes and Société Dindar Confort, Christian Ah-Son, Paul Chevassus-Marche, Société Conforéunion and Société Dindar Autos v Conseil Régional de la Réunion and Direction Régionale des Douanes de la Réunion.* [1994] ECR I-3957, 29 dalis.

³¹ A. Tatham. *Europos Sąjungos teisė.* – Vilnius: Eugrimas, 1999. P. 107.

³² C. Barnard. *The substantive law of the EU. The four freedoms.* – Oxford: Oxford university press, 2004. P. 27.

Taigi pirmasis eksporto EB vidaus rinkoje ir į trečiąsias šalis teisinio reglamentavimo skirtumas bei vienas iš vidinių muitų sąjungos aspektų būtų tas, jog EB vidaus rinkoje esančioms ir iš vienos valstybės narės į kitą eksportuojamoms prekėms negali būti nustatyti jokie eksporto muitai ar lygiaverčio poveikio privalomieji mokėjimai. Tai viena esminių laisvo prekių judėjimo taisyklių, kuri neturi jokių išimčių, šis draudimas – absoliutus³³.

Vidinių muitų sąjungos aspektą dar reikėtų papildyti Sutarties 29 straipsniu – prekės, pagamintos vienoje iš EB valstybių narių, gali būti laisvai eksportuojamos į kitas valstybes nares netaikant jokių nefiskalinių (netarifinių) apribojimų – kiekybinių eksporto apribojimų ar lygiaverčio poveikio priemonių. Tai antrasis skirtumas, parodantis, kuo eksportas EB vidaus rinkoje skiriasi nuo eksporto į trečiąsias šalis.

Tiek kiekybiniai eksporto apribojimai, tiek lygiaverčio poveikio priemonės gali būti pateisinami Sutarties 30 straipsnio išimtimis (*Cassis de Dijon* byloje buvo suformuluoti ir taip vadinami nerašytiniai pateisinamumo kriterijai, tokie kaip visuomenės sveikatos apsauga, komercinių sandorių skaidrumas ir vartotojų apsauga³⁴, tačiau, kaip vėliau matysime, neaišku, ar šiais kriterijais galima pateisinti eksporto apribojimus pagal Sutarties 29 straipsnį. Beje, šių kriterijų sąrašas, skirtingai, nei pagal Sutarties 30 straipsnį, nėra išsamus³⁵. Tačiau to nepakanka konstatuoti, kad ribojimas būtų pateisinamas – dar būtina įrodyti, kad ribojimas yra būtinas siekiamam tikslui. Kitais žodžiais tariant, reikia laikytis proporcingumo principo³⁶, suformuluoto *Cassis de Dijon* byloje³⁷. Tai trečiasis skirtumas.

Išorinis muitų sąjungos aspektas susijęs su bendrąja prekybos politika, kuriai užsienio autoriai skiria didžiulį dėmesį, pabrėždami, jog EB bendroji prekybos politika pasižymi tarpnacionaliniu aspektu ir turi būti stiprinama³⁸. Išorinio muitų sąjungos aspekto pagrindas – aukščiau minėtas Sutarties 23 straipsnis, kuriuo vadovaujantis, valstybių narių santykiams su trečiosiomis šalimis, ne EB narėmis, nustatomas bendrasis muitų tarifas, bei Sutarties 26 straipsnis, įtvirtinantis, jog pagal bendrąjį muitų tarifą mokėtinus muitus, remdamasi Komisijos pasiūlymu nustato Ministrų Taryba (toliau – Taryba). Taigi išorinio muitų sąjungos aspekto esmė – EB valstybės narės negali vienašališkai įvesti tiek importo, tiek eksporto muitų, yra nustatomas

³³ C. Barnard. *The substantive law of the EU. The four freedoms*. – Oxford: Oxford university press, 2004. P. 28.

³⁴ Case 120/78 *Rewe Zentrale v. Bundes – monopolverwaltung fur Branntwein* [1979] ECR 649, 8 dalis.

³⁵ M. Horspool. *European Union Law*. 3rd edition. – London: Reed Elsevier (UK) Ltd, 2003. P. 307.

³⁶ Tatham A. *Europos Sąjungos teisė*. – Vilnius: Eugrimas, 2001. P. 134–135.

³⁷ Case 120/78 *Rewe Zentrale v. Bundes – monopolverwaltung fur Branntwein (Cassis de Dijon)* [1979] ECR 649, 8, 14 dalys. *Cassis de Dijon* byloje suformuluoto proporcingumo principo taikymo apimtis vėliau buvo apribota. Žr. Joined Cases C-267/91 and C-268/91 *Criminal Proceedings against Bernard Keck and Daniel Mithouard* [1993] ECR I-6097, 11, 15–16 dalys.

³⁸ M. Cremona. *Rhetoric and Reticence: EU External Commercial Policy in a Multilateral Context // Common Market Law Review*. 2001, vol. 38. P. 359.

bendrasis išorinis muitų tarifas, kuris, savo ruožtu, susijęs su prekybos su trečiosiomis šalimis suvaržymais.

Bouhelier byloje³⁹ ETT pripažino, jog EB vidaus rinkoje susiklostantiems santykiams būdingas visiškas prekybos liberalizavimas, importo ir eksporto apribojimų panaikinimas (6 dalis). Tačiau šios nuostatos negali būti taikomos prekyboje su trečiosiomis šalimis. *EMI* byloje⁴⁰ ETT išaiškino, kad Sutarties straipsniai, reglamentuojantys bendrąją prekybos politiką, neįpareigoja valstybių narių imtis priemonių ir jas taikyti prekyboje su trečiosiomis šalimis (10, 11 dalys). Kitais žodžiais tariant, valstybės narės negali išplėsti laisvo prekių judėjimo EB vidaus rinkoje principų prekiaudamos su trečiosiomis šalimis, kurios nėra EB narės. Kaip ETT nustatė *Polydor* byloje⁴¹, taip yra todėl, kad Sutarties tikslas – bendros rinkos sukūrimas, o sutartys su trečiosiomis šalimis nesiekia tokio paties tikslo (16–18 dalys).

Bendrajai prekybos politikai skirti Sutarties 131–134 straipsniai. Svarbiausias – 133 straipsnis, nustatantis, kad bendroji prekybos politika grindžiama vienodais principais, ypač keičiant muitų tarifų normas, sudarant muitų tarifų ir prekybos susitarimus, siekiant suvienodinti eksporto politiką, prekybos apsaugos priemones. Šios nuostatos parodo, kad ir prekyba su trečiosiomis šalimis nėra labai griežtai reglamentuota. Vadovaujantis minėtu Sutarties 133 straipsniu, Taryba yra įgaliota priimti antrinės teisės aktus, reglamentuojančius prekybą su trečiosiomis šalimis. Vienas pagrindinių tokių teisės aktų – 1992 m. spalio 12 d. Tarybos reglamentas (EEB) Nr. 2913/92, nustatantis Bendrijos muitinės kodeksą (toliau – Bendrijos muitinės kodeksas)⁴². Bendrijos muitinės kodeksas taikomas prekybai tarp EB ir trečiųjų šalių. Vadovaujantis jo nuostatomis, eksporto muitai – tai muitai ir mokesčiai, kurių poveikis lygiavertis už eksportuojamas prekes mokamiems muitams, taip pat ir žemės ūkio produktų išlyginamieji mokesčiai ir kiti eksporto mokesčiai, nustatyti įgyvendinant bendrąją žemės ūkio politiką arba sudarius atitinkamus susitarimus, kurie taikomi tam tikroms prekėms, gaunamoms perdurbant žemės ūkio produktus (4 straipsnis). Visais atvejais, eksportuojant prekes į trečiąsias valstybes, turi būti atlikti jų išvežimo formalumai, įskaitant ir tam tikrais atvejais apmokestinimą eksporto muitais (161, 162 straipsniai). Kaip matome, Bendrijos muitinės kodeksas eksporto muitus apibrėžia panašiai kaip ir Sutarties 23 bei 25 straipsniai – labai abstrakčiai, nepateikdamas detalesnio paaiškinimo.

---

³⁹ Case 225/78 *Prucureur de la Republique de Besancon v. Bouhelier and others* [1979] ECR I-3151.

⁴⁰ Case 51/75 *EMI Records Limited v. CBS United kingdom* [1976] ECR 811, 17 dalis.

⁴¹ Case 270/80 *Polydor Limited and RSO Records Inc. v. Harlequin Records Shops Limited and Simons Records Limited* 1982] ECR 329, 16–18 dalys.

⁴² Council Regulation (EEC) No 2913/92 of 12 October 1992 establishing the Community Customs Code, OJ L 302-1, 1992.

Vadovaujantis bendruoju muitų tarifu, visos prekės yra klasifikuojamos pagal bendrąją nomenklatūrą, ir joms taikomos bendros EB nustatytos taisyklės. Bendrąjį muitų tarifą nustato bei reguliariai atnaujinama Komisija Tarybos pritarimu. Tačiau EB nėra tokios institucijos kaip EB muitinės tarnyba. EB priklausoma nuo atskirų valstybių narių muitinės tarnautojų, kurie ir užtikrina, kad bendrasis muitų tarifas būtų taikomas⁴³.

Be fiskalinių (tarifinių) EB prekybos su trečiosiomis šalimis suvaržymų, Taryba yra priėmusi teisės aktų, susijusių su netarifiniais apribojimais. Eksportui skirtas 1969 m. gruodžio 20 d. Tarybos reglamentas (EEB) Nr. 2603/69, nustatantis bendrąsias eksporto taisykles⁴⁴. Pagrindinis šiame reglamente įtvirtintas principas – prekės iš EB į trečiąsias šalis eksportuojamos nevaržomai – joms nenustatyti jokie kiekybiniai apribojimai, išskyrus tuos, kurie atitinka šio reglamento nuostatas (1 straipsnis). Vadinasi, tam tikrais atvejais, skirtingai nei EB vidaus rinkoje, yra leidžiama taikyti eksporto į trečiąsias šalis suvaržymus.

Apibendrinant šį poskyrį, galima konstatuoti, kad muitų sąjunga, kuri sudaro EB vidaus rinkos pagrindą, turi du aspektus – vidinį ir išorinį. Vidinis aspektas susijęs su fiskalinių (tarifinių) ir nefiskalinių (netarifinių) eksporto apribojimų uždraudimu – EB vidaus rinkoje esančioms ir iš vienos valstybės narės į kitą eksportuojamoms prekėms negali būti nustatyti nei eksporto muitai, nei lygiaverčio poveikio privalomieji mokesčiai, nei kiekybiniai eksporto apribojimai, nei lygiaverčio poveikio priemonės. Išorinis muitų sąjungos aspektas susijęs su bendrąja prekybos politika ir bendrojo išorinio muitų tarifo nustatymu, taikomo prekių eksporto į trečiąsias šalis atvejais. EB valstybės narės negali vienašališkai nustatinėti eksporto į trečiąsias šalis muitų. Nepaisant to, konkrečiais atvejais eksporto muitai iš viso nėra taikomi, o, liberalizuojant bendrąją prekybos politiką, Tarybos priimtuose teisės aktuose įtvirtinta, jog prekės į trečiąsias šalis eksportuojamos nevaržomai, netaikant ir kiekybinių apribojimų.

1.3. Eksporto apribojimų Europos Bendrijos vidaus rinkoje draudimo apimtis: fiskaliniai (tarifiniai) ir nefiskaliniai (netarifiniai) apribojimai

ETT jokioms kitoms laisvėms apribojimų draudimo principo neaiškino taip plačiai, kaip laisvame prekių judėjime⁴⁵. Eksporto apribojimai, kurie draudžiami pagal Sutartį, skirstomi į dvi grupes – fiskalinius (tarifinius) ir nefiskalinius (netarifinius). Šiame kontekste svarbiausi du Sutarties straipsniai – 25 ir 29 (Sutarties 23 straipsnis įtvirtina iš esmės tokias pačias nuostatas kaip ir 25 straipsnis, todėl toliau analizuojamas nebus). Atsižvelgiant į tai, jog tiek 25, tiek 29

⁴³ J. Steiner and L. Woods. Textbook on EC Law. 8th edition. – Oxford: Oxford university press, 20003. P. 202.

⁴⁴ Council Regulation (EEC) No 2603/69 of the Council of 20 December 1969 establishing common rules for exports, OJ L 324-25, 1969.

⁴⁵ Book Reviews // Common Market Law Review. 2003, vol. 40. P. 997.

straipsnių aiškinimo bei taikymo praktika bus išsamiai detalizuota tolesniuose skyriuose, šiame skyriuje bus pateiktos tik pagrindinės nuostatos ir konkrečios sąvokos, padėsiančios pagrįdą tolesniam probleminių eksporto apribojimų klausimų nagrinėjimui.

Sutarties 25 straipsnis, kiek jis susijęs su prekių EB viduje eksportu, draudžia fiskalinius (tarifinius) eksporto apribojimus – eksporto muitus ir lygiaverčio poveikio privalomuosius mokėjimus, kurie pasireiškia konkrečios pinigų sumos, mokamos eksportuojant prekes, nustatymu. Šis draudimas – tiesiogiai taikomas⁴⁶. Dažniausiai 25 straipsnis aiškinamas importo apribojimų kontekste, tačiau tam tikras nuostatas galima pritaikyti ir eksportui. Kaip ETT pripažino *Commission v. Luxembourg and Belgium* byloje⁴⁷, bet koks nukrypimas nuo Sutarties 25 straipsnio turi būti griežtai apibrėžtas ir interpretuojamas siaurai. Tokia ETT praktika atspindėta ir vėliau nagrinėtose jo bylose⁴⁸. Derėtų sutikti su C. Barnard pateiktu importo muito apibrėžimu⁴⁹ ir pateikti tokią eksporto muito sąvoką: eksporto muitas – tai mokestis, nustatytas pagal tam tikrą tarifą, kurį moka prekybininkas dėl to, kad prekės eksportuojamos iš vienos valstybės narės į kitą. Kaip Generalinis advokatas Gand’as pažymėjo *Commission v. Italy* byloje⁵⁰, eksporto muitus nuo importo muitų skiria ne tai, kad jais siekiama apsaugoti nacionalinę produkciją, bet tai, jog eksporto muitai pakelia prekių kainą bei kliudo jų išvežimą į kitas EB valstybes nares, nors visiškai ir neužkertant tam kelio, bet padarant prekių eksportą žymiai sunkesni⁵¹.

Pateikti lygiaverčio poveikio privalomųjų mokėjimų sąvoką nėra lengva. Nepaisant to, ETT *Commission v. Italy* byloje⁵² pateikė bendrą importo ir eksporto muitams lygiaverčio poveikio privalomųjų mokėjimų apibrėžimą – tai bet kokia pinigine rinkliava, nesvarbu, kokia maža ji bebūtų ir nepriklausomai nuo jos taikymo paskirties ir būdo, kuri yra nustatyta vienašališkai vietinėms arba kitoje valstybėje pagamintoms prekėms dėl to, kad prekės kerta valstybės sieną, ir kuri nėra muitų mokestis griežtąja prasme, net, jeigu ji nėra nustatyta valstybės naudai, nėra diskriminuojanti arba protekcionistinė, ir, jeigu prekė, kuri tokia rinkliava apmokestinama, nekonkuruoja su vietinės gamybos preke (9 dalis).

Sutarties 29 straipsnis skirtas išimtinai eksportui. Vadovaujantis juo, EB valstybių narių tarpusavio prekyboje draudžiami nefiskaliniai (netarifiniai) eksporto apribojimai – kiekybiniai eksporto apribojimai ir lygiaverčio poveikio priemonės. Kiekybinių eksporto apribojimų sąvoka

---

⁴⁶ D. Wyatt and A. Dashwoods. *European Union Law*. 4th edition. – London: Sweet and Maxwell, 2000. P. 289.

⁴⁷ Cases 2/62 and 3/62 *Commission of the European Economic Community v. Grand Duchy of Luxembourg and Belgium* [1962] ECR. P. 432.

⁴⁸ D. Wyatt and A. Dashwoods. *European Union Law*. 4th edition. – London: Sweet and Maxwell, 2000. P. 290.

⁴⁹ C. Barnard. *The substantive law of the EU. The four freedoms*. – Oxford: Oxford university press. 2004. P. 36.

⁵⁰ Opinion of Mr Advocate General Gand delivered on 23 October 1968 in Case 7/68 *Commission of the European Communities v. Italian Republic* [1968] ECR.

⁵¹ D. Wyatt and A. Dashwoods. *European Union Law*. 4th edition. – London: Sweet and Maxwell, 2000. P. 290.

⁵² Case 24/68 *Commission of the European Communities v. Italian Republic* [1969] ECR 193.

turėtų būti aiškinama lygiai tokia pačia apimtimi kaip ir kiekybinių importo apribojimų sąvoka⁵³. Tai buvo pripažinta *Geddo* byloje⁵⁴ – kiekybinių apribojimų draudimas apima priemones, kurios, priklausomai nuo aplinkybių, visiškai arba dalinai riboja prekių importą, eksportą ar tranzitą (7 dalis). Taigi kiekybiniai eksporto apribojimai gali būti dviejų rūšių: visiškas eksporto apribojimas, t.y. draudimas, ir eksporto į kitas EB valstybes nares ribojimas (kvotų sistema).

Lygiavėrcio poveikio priemonių draudimas apima tuos atvejus, kai valstybės narės savo priimtose taisyklėse (teisės aktuose, standartuose, programose ir pan.) įtvirtina nacionalinės produkcijos prioritetą eksportuotinių prekių atžvilgiu. Lygiavėrcio poveikio priemones galima suskirstyti į bendrai ir atskirai taikomas priemones bei diskriminuojančias ir nediskriminuojančias priemones, nors Sutarties 29 straipsnyje tokio skirstymo nėra. Bendrai ir atskirai taikomų priemonių klasifikacija buvo išplėtotą teisinėje literatūroje⁵⁵ bei 1969 m. gruodžio 22 d. Komisijos direktyvoje dėl priemonių, turinčių kiekybiniais importo apribojimams lygiavertį poveikį, kurioms netaikomos kitos nuostatos, priimtą pagal Europos ekonominės bendrijos sutartį, panaikinimo (70/50/EEB) (toliau – Direktyva 70/50)⁵⁶. Nors Direktyva 70/50 taikoma importui, tačiau jos nuostatas galima būtų pritaikyti ir Sutarties 29 straipsniui, ypatingai pateikiant bendrai ir atskirai taikomų priemonių pavyzdžius. Diskriminuojančių ir nediskriminuojančių priemonių klasifikacija atsirado ETT jurisprudencijos dėka (šie ETT sprendimai detaliau bus nagrinėjami 3 skyriuje) ir taip pat sutinkama teisinėje literatūroje⁵⁷.

Konstatuotina, kad tiek bendrai, tiek atskirai taikomos priemonės gali būti diskriminuojančios arba nediskriminuojančios. Tačiau tai probleminis klausimas, nes pripažįstama, kad Sutarties 29 straipsnis taikomas tik diskriminuojančioms priemonėms⁵⁸. Šioje vietoje reikėtų tik paminėti, kad *Groenveld* byloje⁵⁹ ETT pripažino, kad Sutarties 29 straipsnis draudžia tik tokias nacionalines priemones, kurių specialus tikslas arba taikymo rezultatas – apriboti eksportą, tokiu būdu įtvirtinant skirtingą režimą tarp valstybės vidaus prekybos ir

---

⁵³ P. Oliver. Some further reflections on the scope of articles 28-30 (ex 30-36) EC // Common Market Law Review. 1999, vol. 36. P. 79.

⁵⁴ Case 2/73 *Geddo v. Ente Nazionale Risi* [1973] ECR 865.

⁵⁵ P. Oliver. Some further reflections on the scope of articles 28-30 (ex 30-36) EC // Common Market Law Review. 1999, vol. 36. P. 799-800; J. Steiner and L. Woods. Textbook on EC Law. 6th edition – London: Blackstone Press Ltd, 1999. P. 152; J. Steiner and L. Woods. Textbook on EC Law. 8th edition. – Oxford: Oxford university press, 2003. P. 236–237.

⁵⁶ Commission Directive 70/50/EEC of 22 December 1969 based on the provisions of Article 33 (7), on the abolition of measures which have an effect equivalent to quantitative restrictions on imports and are not covered by other provisions adopted in pursuance of the EEC Treaty, OJ L 13-39, 1970.

⁵⁷ P. Craig, G. de Burca. EU law. Text, cases and materials. 3rd edition. – Oxford: Oxford university press, 2003. P. 640; P. Oliver and W.H. Roth. The Internal Market and the Four Freedoms // Common Market Law Review. 2004, vol. 41. P. 417.

⁵⁸ P. Craig, G. de Burca. EU law. Text, cases and materials. 3rd edition. – Oxford: Oxford university press, 2003. P. 640; D. Wyatt and A. Dashwoods. European Union Law. – Cambridge: Sweet and Maxwell Ltd, 2000. P. 340.

⁵⁹ Case 15/79 *P.B. Groenveld BV v. Produktschap voor Vee en Vlees* [1979] ECR 3409.

eksporto, ir nacionalinei produkcijai/nacionalinei vidaus rinkai suteikiant prioritetą eksporto rinkos sąskaita (7 dalis). Taigi Sutarties 29 straipsnis draudžia tik diskriminuojančias priemones (iš esmės ši sąvoka neapima kiekybinių eksporto apribojimų, nes jų sąvoka buvo pateikta minėtoje *Geddo* byloje)⁶⁰. Taigi galima konstatuoti, jog visi eksporto apribojimai skirstomi į dvi grupes – fiskalinius (tarifinius) ir nefiskalinius (netarifinius) apribojimus. Toks skirstymas susiformavo atsižvelgiant į apribojimų prigimtį ir buvo toliau išplėtotas teisinėje literatūroje ir ETT praktikoje.

Apibendrinant visą skyrių, darytinos tokios išvados.

Pirma. ETT preke laiko visus produktus, kurie gali būti įvertinti pinigais ir kurie gali būti komercinių sandorių objektu. Į šią sąvoką įeina ir monetos, meno, istorinės, archeologinės ar etnografinio pobūdžio vertybės, filmai, kasetės, vertimai, elektra, nafta, dujos ir netgi atliekos. Antra vertus, elektros, naftos ir dujų tiekimas turėtų būti laikomas paslaugų teikimu. Monetos gali būti tiek laisvo prekių, tiek ir laisvo kapitalo judėjimo objektu. Esminis atribojimo kriterijus – tai, ar tokios monetos yra teisėta atsiskaitymo priemonė (jos nebus prekėmis), ar jos jau yra išimtos apyvartos, todėl įgijusios istorinę vertę bei galinčios būti sandorių objektu (jos bus prekėmis laisvo prekių judėjimo kontekste). Galima ir Sutarties straipsnių, reglamentuojančių laisvą prekių judėjimą ir laisvę teikti paslaugas, konkurencija. Tokiais atvejais svarbu apibrėžti nagrinėjamo dalyko prigimtį bei jo vietą Sutartyje.

Antra. EB vidaus rinkos pagrindą sudaro muitų sąjunga. Išskiriami du muitų sąjungos aspektai – vidinis ir išorinis. Vidinis muitų sąjungos aspektas susijęs su tuo, jog EB vidaus rinkoje esančioms ir iš vienos valstybės narės į kitą eksportuojamoms prekėms negali būti nustatyti nei eksporto muitai, nei lygiaverčio poveikio privalomieji mokėjimai. Tai reglamentuoja Sutarties 23 ir 25 straipsniai, draudžiantys fiskalinius (tarifinius) eksporto apribojimus. Vidinį muitų sąjungos aspektą dar reikėtų papildyti Sutarties 29 straipsniu, draudžiančiu nefiskalinius (netarifinius) eksporto apribojimus – kiekybinius eksporto apribojimus ir lygiaverčio poveikio priemones. Lygiaverčio poveikio priemonės dar gali būti skirstomos į bendrai ir atskirai taikomas priemones bei į diskriminuojančias ir nediskriminuojančias priemones. Išorinis muitų sąjungos aspektas susijęs su bendrąja prekybos politika ir bendrojo išorinio muitų tarifo nustatymu, taikomo prekių eksporto į trečiąsias šalis atvejais.

Trečia. Nei fiskaliniai (tarifiniai), nei nefiskaliniai (netarifiniai) eksporto apribojimai Sutartyje nėra apibrėžti. Todėl šių apribojimų sąvokos plėtojamos ETT jurisprudencijoje, teisinėje literatūroje, EB institucijų antrinės teisės aktuose.

---

⁶⁰ Case 2/73 *Geddo v. Ente Nazionale Risi* [1973] ECR 865, 7 dalis.

2. FISKALINIŲ (TARIFINIŲ) EKSPORTO APRIBOJIMŲ EUROPOS BENDRIJOS VIDAUS RINKOJE DRAUDIMAS

Fiskaliniai (tarifiniai) eksporto apribojimai – tai eksporto muitai ir lygiaverčio poveikio privalomieji mokesčiai. Juos draudžia Sutarties 25 straipsnis. ETT yra pabrėžęs pamatinę Sutarties 25 straipsnio reikšmę. Šis straipsnis taip pat draudžia ir importo muitus bei jiems lygiaverčio poveikio privalomuosius mokesčius, todėl dažniausiai aiškinamas importo apribojimų kontekste, tačiau tam tikras nuostatas galima pritaikyti ir fiskaliniams (tarifiniams) eksporto apribojimams. Todėl šiame poskyryje bus analizuojama Sutarties 25 straipsnio, kiek jis susijęs su eksporto muitais ir lygiaverčio poveikio privalomaisiais mokesčiais, taikymo praktika.

Tiek eksporto muitai, tiek lygiaverčio poveikio privalomieji mokesčiai laikomi fiskaliniais (tarifiniais) eksporto apribojimais, nes pasireiškia konkrečios pinigų sumos, mokamos dėl to, jog prekės eksportuojamos iš vienos EB valstybės narės į kitą valstybę narę ir todėl neteisėtus, nustatymu.

2.1. Eksporto muitų valstybių narių tarpusavio prekyboje draudimas

Eksporto muitai – fiskalinių (tarifinių) eksporto apribojimų rūšis. Užsienio teisinėje literatūroje paprastai pateikiamas tik importo maito apibrėžimas⁶¹, kuriuo vadovaujantis nesunku apibrėžti ir eksporto maitą – tai mokestis, nustatytas pagal tam tikrą tarifą, kurį moka prekybininkas dėl to, kad prekės eksportuojamos iš vienos valstybės narės į kitą. 2001 m. Komisija pateikė savo ataskaitą, skirtą, deja, tik Sutarties 28–30 straipsnių taikymo ir aiškinimo klausimams⁶², todėl ir ši EB institucija nėra pateikusi eksporto maito apibrėžimo.

ETT praktika visada buvo plėtojama ta linkme, jog Sutarties 25 straipsnis turi būti aiškinamas vienodai, nepriklausomai nuo to, ar ginčas kildavo dėl importo, ar dėl eksporto maitų. Nepaisant to, ETT praktikoje bylų, susijusių su eksporto maitų klausimais, išnagrinėta labai nedaug. Daugelyje jų, nors ir buvo keliamas klausimas, ar konkretus mokestis yra eksporto maitas, ETT visgi pripažindavo, kad ginčijamas mokestis buvo ne eksporto maitas, bet lygiaverčio poveikio privalomasis mokesčias. Tai sąlygojo eksporto maitų taikymo akivaizdumas ir lengvai pastebimas protekcionistinis pobūdis⁶³.

---

⁶¹ C. Barnard. *The Substantive Law of the EU. The Four Freedoms*. – Oxford: Oxford University Press. 2004. P. 36.

⁶² A. Philipson. *Internal Market DG. European Commission. Guide to the concept and practical application of articles 28–30 EC, January 001* // http://www.Europa.eu.int/comm/enterprise/regulation/goods/docs/art2830/guideart2830_en.pdf; prisijungimo laikas: 2005-08-06.

⁶³ *Case 7/68 Commission of the European Communities v. Italian Republic* [1968] ECR 423. P. 429.

Dar *Van Gend en Loos* byloje⁶⁴ ETT pripažino, kad Sutarties 12 (dabartinis 25), 13 ir 16 (pastarieji du straipsniai šiuo metu panaikinti) straipsniai – tiesiogiai veikiantys ir jais galima remtis nacionaliniame teisme. Netgi ir tais atvejais, jei privatūs asmenys yra atsakingi už tam tikrų rinkliavų surinkimą, vis tiek bus galima remtis Sutarties 25 straipsniu⁶⁵. *Eunomia di Porro* ir *Comet* byloje⁶⁶ ETT nustatė, kad EB valstybės narės privalo panaikinti eksporto muitus (taip pat ir lygiaverčio poveikio privalomuosius mokėjimus) iki 1961 m. gruodžio 31 d., t.y. iki pirmojo etapo pabaigos⁶⁷. Šis straipsnis atspindėjo to meto Sutarties priėmimo realijas – buvo vienkartinio taikymo pobūdžio ir daugiau nebereikalingas. Todėl vėliau šis straipsnis, kartu su 12 ir 13 straipsniais, buvo apimtas Sutarties 25 straipsniu⁶⁸.

Sutarties 25 straipsnyje įtvirtintas draudimas taikomas ne tik tais atvejais, kai prekės eksportuojamos iš vienos EB valstybės narės į kitą, bet ir tada, kai prekės eksportuojamos iš vieno tos pačios valstybės narės regiono į kitą⁶⁹. Todėl Sutarties 25 straipsnis nėra vien deklaratyvaus pobūdžio nuostata.

Sociaal Fonds byloje⁷⁰ ETT pripažino, jog eksporto muitų panaikinimo tikslas yra ne tik protekcionistinis, bet ir siekiantis garantuoti laisvą prekių judėjimą. Muitų mokesčiai draudžiami nepriklausomai nuo tikslo, kuriam jie buvo nustatyti ir nepriklausomai nuo to, kam turėjo būti skiriamos pajamos, gautos surinkus šiuos mokesčius (11–18 dalys). Šios nuostatos labai gerai parodo, jog muitų sąjungos sukūrimo, tame tarpe, ir eksporto muitų uždraudimo tikslas, pirmiausia skirtas laisvo prekių judėjimo tarp valstybių narių sukūrimui. Bet koks laisvo prekių judėjimo apribojimas, nepriklausomai nuo jo tikslo, pripažįstamas kaip Sutarties atskirų straipsnių pažeidimas.

Eksporto muitų nagrinėjimo kontekste svarbi *Commission v. Italy* byla⁷¹, susijusi su Italijos nustatyto mokesčiu, mokamu už eksportuojamas meno, istorines ir archeologines vertybes. ETT tuometinį Sutarties 16 straipsnį išaiškino kaip draudžiantį EB valstybėms narėms rinkti eksporto muitus ir lygiaverčio poveikio privalomuosius mokėjimus, kurie, pakeisdami (padidindami) eksportuojamos prekės kainą, apriboja laisvą prekių judėjimą. Todėl visai nesvarbus tokių mokėjimų nustatymo tikslas, kadangi Sutarties nuostatos draudžia įvesti tiek naujus eksporto muitus, tiek lygiaverčio poveikio privalomuosius mokėjimus (2 dalis). Įdomu

---

⁶⁴ Case 26/62 *Van Gend en Loos v. Nederlandse Administratie der Belastingen* [1963] ECR, b dalis.

⁶⁵ Case C-16/94 *Edouard Dubois v. Garanor Exploitation SA* [1995] ECR I-2421.

⁶⁶ Case 18/71 *Eunomia di Porro EC v. Ministry of Education of the Italian Republic* [1971] ECR 811, 4 dalis; Case 45/76 *Comet bv v. Pprodukschap voor Siergewassen* [1976] ECR 2043, 5 dalis.

⁶⁷ D. Wyatt and A. Dashwoods. *European Union Law*. 4th edition. – London: Sweet and Maxwell. 2000. P. 288–289.

⁶⁸ J. Fairhurst and Ch. Vincenzi. *Law of the European Community*. 4th edition. – Dorchester: Dorset Press. 2003. P. 346.

⁶⁹ J. Steiner and L. Woods. *Textbook on EC Law*. 8th edition. – Oxford: Oxford university press. 2003. P. 203.

⁷⁰ Joined Cases 2/69 and 3/69 *Social Fonds voor de Diamantarbeiders v. Brachfeld* [1969] ECR 211.

⁷¹ Case 7/68 *Commission of the European Communities v. Italian Republic* [1968] ECR 423.

tai, kad ETT sprendime nenurodė, ar toks Italijos nustatytas mokestis turėtų būti laikomas eksporto maitu, ar lygiaverčio poveikio privalomuoju mokėjimu. ETT tiesiog nusprendė, jog ginčytas mokėjimas pažeidė Sutarties 16 straipsnį – svarbiausia nustatyti konkretaus Sutarties straipsnio pažeidimą, kas reikštų, kad valstybė narė neįvykdė savo įsipareigojimų pagal EB teisę, nes apribojo laisvą prekių judėjimą. Šio principo ETT laikėsi ir vėlesnėje savo jurisprudencijoje.

Kaip jau anksčiau ir minėta, daugelyje nagrinėtų bylų ETT arba pripažino, kad tam tikra rinkliava turėjo būti laikoma ne eksporto maitu, bet lygiaverčio poveikio privalomuoju mokėjimu, arba buvo sprendžiami konkretūs, su lygiaverčio poveikio privalomaisiais mokėjimais glaudžiau susiję, klausimai. Tai patvirtino tokios bylos kaip *Commission v. Italy, Cadsky, Bauhuis, Larsen, Bakker, Lamaire, Milch-Kontor, Simitzi, Kapniki Michailidis, Niels Nygard, Freskot, Commission v. United Kingdom, Carbonati Apuani*⁷² ir kai kurios kitos. Tai parodo, kad EB valstybės narės daug dažniau pažeidžia Sutartyje įtvirtintą draudimą nustatyti lygiaverčio poveikio privalomuosius mokėjimus nei eksporto maitus. Darytina išvada, kad eksporto maitų draudimas – aiški, akivaizdi ir gerai suprantama Sutarties nuostata, kurios valstybės narės paprastai nėra linkusios pažeidinėti. Nereikėtų pamiršti ir *San Giorgio* bei *Comateb* bylose⁷³ įtvirtinto principo – neteisėtai sumokėti eksporto maitai turi būti gražinami. Taigi vieningos EB rinkos pasiekimas priklauso ne tik nuo valstybių narių nustatytų mokėjimų, skirtų apsaugoti vietinę produkciją, draudimo, bet ir nuo eksporto bei importo maitų uždraudimo. Kaip Generalinis advokatas Gand'as pažymėjo *Commission v. Italy* byloje⁷⁴, eksporto maitais nesiekama apsaugoti vietinės produkcijos. Eksporto maitai padidina prekės kainą ir užkerta kelia nacionalinės produkcijos eksportui į kitas valstybes nares. Tokiu būdu, nacionalinės produkcijos eksportas nėra draudžiamas, bet darosi sunkiau prieinamas⁷⁵.

---

⁷² Case 24/68 *Commission of the European Communities v. Italian Republic* [1969] ECR 193, 17-18 dalys; Case 63/74 *W. Cadsky SpA v. Istituto Nazionale per il Commercio Estero* [1975] ECR 281; Case 46/76 *W. J. G. Bauhuis v. The Netherlands State* [1977] ECR 349, 51 dalis; Case 142/77 *Statens Kontrol med adle Metaller v. Preben Larsen*. [1978] ECR 1543, 35-36 dalys; Case C-111/89 *Staat der Nederlanden v. P. Bakker Hillegom BV* [1990] ECR I-1735, 20 dalis; Case C-130/93 *Lamaire NV v. Nationale Dienst voor Afzet van Land-en Tuinbouwprodukten* [1994] ECR I-3215, 22 dalis; Case C-426/92 *Bundesrepublik Deutschland v. Deutsches Milch-Kontor GmbH* [1994] ECR I-2757, 56 dalis; Joined Cases C-485/93 and C-486/93 *Maria Simitzi v. Dimos Kos* [1995] ECR I-2655, 34 dalis; Joined Cases C-441/98 and C-442/98 *Kapniki Michailidis AE v. Idryma Koinonikon Asfaliseon (IKA)* [2000] ECR I-7145, 42 dalis; Case C-234/99 *Niels Nygard v. Svineafgiftsfonden, and Ministeriet for Fodevarer, Landbrug og Fiskeri* [2002] ECR I-3657, 65 dalis; Case C-355/00 *Freskot AE v. Elliniko Dimosio* [2003] ECR I-5263, 86 dalis; Case C-30/01 *Commission of the European Communities v. United Kingdom* [2003] ECR I-9481, 82-83 dalys; Case C-72/03 *Carbonati Apuani Srl v. Comune di Carrara* [2004] ECR 0000, 42 dalis.

⁷³ Case 199/82 *Amministrazione delle Finanze dello Stato v. San Giorgio* [1983] ECR 3595, 18 dalis; Joined Cases C-192/95 to C-218/95 *Comateb and others v. Directeur General des Douanes et Droits Indirects* [1997] ECR I-165, 35 dalis.

⁷⁴ Opinion of Mr Advocate General Gand delivered on 23 October 1968 in Case 7/68 *Commission of the European Communities v. Italian Republic* [1968] ECR.

⁷⁵ D. Wyatt and A. Dashwoods. *European Union Law*. 4th edition. – London: Sweet and Maxwell. 2000. P. 290.

Apibendrinant konstatuotina, jog eksporto muitų uždraudimas – sudėtinis ir būtinas laisvo prekių judėjimo užtikrinimo elementas, kurio pagrindiniai saugikliai – Sutarties 25 straipsnio tiesioginis veikimas ir neteisėtai sumokėtų eksporto muitų susigrąžinimas.

2.2. Lygiaverčio poveikio privalomųjų mokėjimų draudimas

ETT praktikoje bylų, susijusių su lygiaverčio poveikio privalomaisiais mokėjimais, išnagrinėta kur kas daugiau nei bylų, kuriose keltas klausimas, ar konkretus mokėjimas turėtų būti laikomas eksporto muitu. Labai dažnai importo ir eksporto muitams lygiaverčio poveikio privalomųjų mokėjimų klausimus ETT nagrinėjo lygiagrečiai. Tai sąlygojo panaši šių apribojimų prigimtis, praktiniai valstybių narių tarpusavio prekyboje iškilę klausimai. Dėl šių aplinkybių ETT jurisprudencijoje išplėtotą eksporto muitams lygiaverčio poveikio privalomųjų mokėjimų sampratą ir turinys paprastai niekuo nesiskiria nuo importo muitams lygiaverčio poveikio privalomųjų mokėjimų sampratos ir turinio. Vis dėl to, ETT praktikoje daugiausiai ginčų kilo dėl importo muitams lygiaverčio poveikio privalomųjų mokėjimų. Tačiau keltas ir klausimas, ar tam tikra rinkliava yra eksporto muitams lygiaverčio poveikio privalomasis mokėjimas, kurios samprata nagrinėtina Sutarties objekto ir tikslo šviesoje, ypač atsižvelgiant į laisvo prekių judėjimo nuostatas⁷⁶.

Pirmą kartą išsamią lygiaverčio poveikio privalomųjų mokėjimų sąvoką ETT pateikė *Commission v. Italy* byloje⁷⁷, kurioje ginčas kilo dėl taip vadinamos „statistinės“ rinkliavos, mokamos tiek importuojant, tiek eksportuojant prekes. ETT pateikė tokį išaiškinimą – bet kokia **piniginė rinkliava**, nesvarbu, kokia maža ji bebūtų ir nepriklausomai nuo jos taikymo paskirties, kuri yra nustatyta vienašališkai vietinėms arba kitoje valstybėje pagamintoms prekėms dėl to, kad prekės kerta valstybės sieną, ir kuri nėra muitų mokestis griežtąja prasme, yra laikoma lygiaverčio poveikio privalomuoju mokėjimu, net, jeigu ji nėra nustatyta valstybės naudai, nėra diskriminuojanti arba protekcionistinė, ir, jeigu prekė, kuri tokia rinkliava apmokestinama, nekonkuruoja su vietinės gamybos preke (9 dalis). Šis apibrėžimas gali pasirodyti per daug gremėzdiškas ir painus, tačiau vėlesnėse bylose ETT juo ne kartą rėmėsi. Kaip matome, ETT pateikė bendrą lygiaverčio poveikio privalomųjų mokėjimų sąvoką (taikomą tiek importui, tiek ir eksportui), tačiau toliau bus analizuojami tik eksporto muitams lygiaverčio poveikio privalomųjų mokėjimų klausimai.

⁷⁶ D. Wyatt and A. Dashwoods. *European Union Law*. 4th edition. – London: Sweet and Maxwell. 2000. P. 290-291.

⁷⁷ Case 24/68 *Commission v. Italy* [1969] ECR 193.

Commision v. Italy byloje pateiktą sąvoką galima analizuoti išskaidant ją į atskirus elementus ir atskleidžiant kiekvieno iš jų prasmę⁷⁸.

Pirma, rinkliava, kad ir kokia maža ji bebūtų, turi būti piniginė. Sąvoka „nesvarbu, kokia maža ji bebūtų“ reiškia, kad Sutarties 25 straipsniui netaikoma *de minimis* (mažareikšmiškumo) taisyklė – net ir labai maža rinkliava nepaneigia jos prieštaravimo Sutarčiai⁷⁹. Vadinasi, nepriklausomai nuo lygiaverčio poveikio privalomųjų mokėjimų dydžio, jie visais atvejais pažeis konkrečias Sutarties nuostatas.

Antra, nėra svarbi tokios rinkliavos taikymo paskirtis. Tai reiškia, kad, nepriklausomai nuo to, kaip valstybė narė apibrėžia rinkliavą, nesvarbu koks tos rinkliavos tikslas, ji vis tiek bus lygiaverčio poveikio privalomuoju mokėjimu. Svarbiausia, kaip yra pažymėjęs ETT, tai, kad dėl tokios rinkliavos nustatymo apribojamas laisvas prekių judėjimas, t.y. atsižvelgiama į poveikį. Kaip antai, speciali eksporto rinkliava meno vertybėms *Commission v. Italy* byloje buvo pripažinta lygiaverčio poveikio privalomuoju mokėjimu⁸⁰. Tačiau pridėtinės vertės mokestis nebus laikomas lygiaverčio poveikio privalomuoju mokėjimu⁸¹.

Trečia, rinkliava nustatyta vienašališkai dėl to, jog prekės vežamos per valstybės sieną. Tai, kad prekė kerta valstybės sieną pabrėžia lygiaverčio poveikio privalomųjų mokėjimų skirtumą nuo diskriminacinio vidaus mokesčio, t.y. skirtumus tarp Sutarties 25 ir 90 straipsnių. Tačiau ETT *Legros* byloje⁸² yra pažymėjęs, jog Sutarties 25 straipsnis taikomas ir tais atvejais, kai prekės vežamos per valstybės narės vidaus sienas.

Ketvirta, neatsižvelgiama į tai, kad rinkliava nėra nustatyta valstybės naudai, nėra diskriminuojanti arba protekcionistinė, ir, jeigu prekė, kuri tokia rinkliava apmokestinama, nekonkuruoja su vietinės gamybos preke. Tai parodo, jog lygiaverčio poveikio privalomųjų mokėjimų draudimas – absoliutus.

Van Gend en Loos byloje⁸³ ETT pripažino, kad Sutarties 25 straipsnis – tiesiogiai veikiantis ir juo galima remtis nacionaliniame teisme (b dalis). Netgi ir tais atvejais, jei privatūs asmenys yra atsakingi už tam tikrų rinkliavų surinkimą, vis tiek bus galima remtis Sutarties 25 straipsniu⁸⁴. Šios nuostatos turėtų būti taikomos ne tik eksporto muitams, bet ir lygiaverčio poveikio privalomiesiems mokėjimams. *Eunomia di Porro*⁸⁵ byloje ETT patvirtino, jog pagal tuometinį Sutarties 16 straipsnį valstybės narės privalėjo panaikinti eksporto muitus ir

⁷⁸ C. Barnard. *The substantive law of the EU. The four freedoms.* – Oxford: Oxford university press. 2004. P. 37.

⁷⁹ Case 24/68 *Commission v. Italy* [1969] ECR 193, 14 dalis.

⁸⁰ Case 7/68 *Commission of the European Communities v. Italian Republic* [1968] ECR 423. P. 430.

⁸¹ Case 39/82 *Donner v. Netherlands State* [1983] ECR 2305, 8 dalis.

⁸² Case C-163/90 *Administration des Douanes et Droits Indirects v. Leopold Legros and others* [1992] ECR I-4625, 16–18 dalys.

⁸³ Case 26/62 *Van Gend en Loos v. Nederlandse Administratie der Belastingen* [1963] ECR.

⁸⁴ Case C-16/94 *Edouard Dubois v. Garanor Exploitation SA* [1995] ECR I-2421, 20–21 dalys.

⁸⁵ Case 18/71 *Eunomia di Porro EC v. Ministry of Education of the Italian Republic* [1971] ECR 811.

lygiaverčio poveikio privalomuosius mokėjimus iki 1962 m. sausio 1 d. Šis reikalavimas – aiškus ir tikslus, taikomas be jokių išimčių, tiesiogiai veikiantis valstybių narių tarpusavio santykių ir jų jurisdikcijoje esančių asmenų atžvilgiu (5–7 dalys). Panašios išvados buvo padarytos kitoje – *Comet* byloje⁸⁶. Olandijos įmonė į Vakarų Vokietiją eksportavo žydinčių augalų svogūnėlius ir už tai mokėjo specialias pinigines rinkliavas, kurios, jos manymu, turėjo būti laikomos lygiaverčio poveikio privalomaisiais mokėjimais. ETT pastebėjo, jog tokia rinkliava negalėjo būti renkama nuo 1962 m. sausio 1 d. – tai įtvirtino Sutarties 16 straipsnis. Todėl Olandijos įstatymas, pagal kurį ginčijama rinkliava turėjo būti mokama, pažeidė Sutarties 16 straipsnį (2–6 dalys).

Sutarties 25 straipsnis yra absoliutaus taikymo, todėl neturi jokių išimčių. Nepaisant to, valstybės narės kartais bando remtis Sutarties 30 straipsniu, norėdamos pateisinti lygiaverčio poveikio privalomuosius mokėjimus. Antai, byloje *Commission v. Italy*⁸⁷ ETT pripažino, jog Sutarties 30 straipsniu galima remtis tik pateisinant kiekybinius eksporto apribojimus ir lygiaverčio poveikio priemones pagal Sutarties 29 straipsnį, bet ne Sutarties 25 straipsnio draudžiamus eksporto muitus ir lygiaverčio poveikio privalomuosius mokėjimus.

Commission v. Germany byloje⁸⁸ ETT nustatė, kad konkreti rinkliava nebus lygiaverčio poveikio privalomuoju mokėjimu (6 dalis). Pabrėžtina, visi šie trys atvejai nėra išimtytys Sutarties 25 straipsniui. Priešingai, jie reiškia, kad konkreti rinkliava nepatenka į šiame straipsnyje įtvirtintą lygiaverčio poveikio privalomųjų mokėjimų apibrėžimą.

Pirma, jeigu tokia rinkliava yra valstybės vidaus mokesčių sistemos dalimi ir ji sistemiškai taikoma pagal tuos pačius kriterijus vietinės gamybos ir iš kitose valstybėse narėse pagamintoms prekėms (šis atvejis labiau susijęs su prekių importu).

Antra, jei rinkliava bus traktuojama kaip prekybininko (tiek eksportuotojo, tiek importuotojo) užmokestis, atlyginimas už jam suteiktas paslaugas (užmokestis turi būti proporcingas suteiktoms paslaugoms), o ne imama dėl to, kad prekė vežama per valstybės sieną.

Trečia, rinkliava imama už patikrinimus vykdant įsipareigojimus pagal EB teisę⁸⁹.

Būtų tikslinga iš eilės panagrinėti visus šiuos tris atvejus.

Konkreiti rinkliava nebus lygiaverčio poveikio privalomuoju mokėjimu, jei ji sudaro valstybės vidaus mokesčių sistemos sudėtinę dalį. Jeigu rinkliava nepatenka į Sutarties 25 straipsnio taikymo apimtį, galima vertinti, ar ji nepažeidžia Sutarties 90 straipsnio, kuris draudžia diskriminacinius vidaus mokesčius, kadangi 25 ir 90 straipsniai negali būti taikomi

---

⁸⁶ Case 45/76 *Comet bv v. Pprodukschap voor Siergewassen* [1976] ECR 2043.

⁸⁷ Case 7/68 *Commission of the European Communities v. Italian Republic* [1968] ECR 423. P. 430.

⁸⁸ Case 18/87 *Commission of the European Communities v. federal Republic of Germany* [1988] ECR 5427, 6 dalis.

⁸⁹ P. Craig, Grainne de Burca. *EU law. Text, cases and materials*. 3rd edition. – Oxford: Oxford university press. 2003. P. 587–593.

kartu (yra vienas kitą šalinantys)⁹⁰. Vidaus mokestis *Commission v. France* byloje⁹¹ apibrėžtas kaip mokestis, kuris sudaro bendros valstybės vidaus mokesčių sistemos dalį, taikomas sistemiškai tam tikroms prekių kategorijoms vadovaujantis objektyviais kriterijais, neatsižvelgiant į prekių kilmę (14 dalis). Toks mokestis privalo būti tikras, t.y. negali būti taikomas turint specifinį tikslą, padidinantį mokesčių našta⁹². Sutarties 25 ir 90 straipsnių kolizijos klausimus atspindi šios ETT nagrinėtos bylos.

Lamair byloje⁹³ ginčas kilo dėl Belgijos įmonės mokamų įmokų nacionalinei Belgijos žemės ūkio ir sodininkystės produkcijos pardavimų tarnybai už bulvių eksportą. ETT pabrėžė, kad rinkliava nebus laikoma lygiaverčio poveikio privalomuoju mokėjimu, jeigu ji bus pripažinta diskriminaciniu vidaus mokesčiu (13–14 dalys). Ginčijama įmoka buvo pripažinta lygiaverčio poveikio privalomuoju mokėjimu dėl tokių priežasčių: pirma, įmokos sumokėjimas buvo susijęs su faktu, kad prekės (šiuo atveju bulvės) vežtos per valstybės sieną, neatsižvelgiant į tai, jog įmoka buvo imama ne valstybės, nacionalinės tarnybos (viešosios valstybės valdžios institucijos) vardu (16–17 dalys); antra, įmoka nebuvo mokama už patikrinimus, būtinus įsipareigojimų pagal EB teisę vykdymui; trečia, įmoka mokėta tik eksportuojant prekes bei buvo nesusijusi su valstybės vidaus mokesčių sistema; ketvirta, įmokos mokėjimo tikslas – nacionalinės tarnybos rėmimas; penkta, įmoka nesudarė atlyginimo (kompensacijos) prekybininkui (t.y. nebuvo užmokesčiu už tam tikrą komercinį sandorį) (19–20 dalys).

Larsen byloje⁹⁴ ETT nustatė, jog Danijos valdžios institucijų įtvirtinta apmokestinimo sistema buvo taikoma ne tik eksportuojamiems, bet ir importuojamiems brangiųjų metalų gaminiams bei tiems, kuriais buvo prekiaujama valstybės viduje, todėl ginčijama rinkliava – Danijos vidaus mokesčių sistemos dalis, o ne lygiaverčio poveikio privalomasis mokėjimas (14–15 dalys). ETT tokią rinkliavą būtų pripažinęs lygiaverčio poveikio privalomuoju mokėjimu tik tokiu atveju, jei ginčijama rinkliava būtų apmokestinta išimtinai tik eksportuojama produkcija (16 dalis).

*Milch-Kontor*⁹⁵ byloje ginčas kilo tarp Vokietijos bendrovės Milch-Kontor ir Vokietijos valdžios institucijų dėl išlaidų, kurių ši bendrovė nuolat turėdavo pasienyje tikrinant jos į Italiją eksportuojamus nugriebto pieno miltelius. Bendrovė reikalavo turėtas išlaidas gražinti. ETT nustatė, kad tokie patikrinimai apsunkina tiek prekių importą, tiek ir eksportą, sudaro sąlygas turėti daugiau išlaidų (19 dalis). Valstybė narė gali nustatyti, kad įmonė privalo padengti tokių pasienio patikrinimų išlaidas, tačiau tik normalias, o ne tokias išlaidas, kurios yra

⁹⁰ D. Wyatt and A. Dashwoods. *European Union Law*. 4th edition. – London: Sweet and Maxwell. 2000. P. 308.

⁹¹ Case 90/79 *Commission of the European Communities v. French Republic* [1981] ECR 283.

⁹² J. Steiner and L. Woods. *Textbook on EC Law*. 8th edition. – Oxford: Oxford university press. 2003. P. 204.

⁹³ Case C-130/93 *Lamair NV v. Nationale Dienst voor Afzet van Land-en Tuinbouwprodukten* [1994] ECR I-3215.

⁹⁴ Case 142/77 *Statens Kontrol med adle Metaller v. Preben Larsen*. [1978] ECR 1543.

⁹⁵ Case C-426/92 *Bundesrepublik Deutschland v. Deutsches Milch-Kontor GmbH* [1994] ECR I-2757.

nepagrįstai didelės (50–52 dalys). Todėl Vokietijos teisės nuostatos pažeidė Sutarties 25 straipsnį, o, atsižvelgiant į tai, jog 25 ir 90 straipsniai negali būti taikoma vienu metu, ETT toliau nebenagrinėjo ginčijamų rinkliavų atitikimo Sutarties 90 straipsniui (55–56 dalys).

*Kapniki Michailidis*⁹⁶ byloje ginčytas rinkliavų už tabaką, eksportuojamą į trečiąsias šalis, vienašališkas nustatymas Graikijoje pagamintiems ir iš šios valstybės eksportuojamiems tabako gaminiams. Pasiremdamas *Sociaal Fonds* byla⁹⁷, ETT argumentavo, jog eksporto muitai draudžiami nepriklausomai nuo jų nustatymo tikslo ir pajamų, gautų iš jų paskirstymo (14 dalis). Socialinis tikslas yra netinkamas pagrindas pateisinti lygiaverčio poveikio privalomųjų mokėjimų nustatymą (17 dalis). Tokia rinkliava būtų pripažinta diskriminaciniu vidaus mokesčiu Sutarties 90 straipsnio prasme tik tuo atveju, jei ja bus apmokestintos tiek importuojamos, tiek eksportuojamos, tiek valstybės vidaus rinkoje esančios prekės prekybos jomis metu. Šiuo atveju rinkliava buvo apmokestintos tik per valstybės sieną eksportuojamos prekės. Todėl ši rinkliava turėjo būti laikoma lygiaverčio poveikio privalomuoju mokėjimu, antraip Sutarties 25 straipsnyje įtvirtintas draudimas būtų tapęs bereikšmiu. Rinkliava nebūtų lygiaverčio poveikio privalomuoju mokėjimu tik tokiu atveju, jei jos tarifas būtų toks pats kaip ir apmokestinamų nacionalinėje valstybės rinkoje esančių prekių, ji būtų imama toje pačioje gamybos stadijoje bei nuo to paties apmokestinimo momento (22–24 dalys).

Bakker byloje⁹⁸ ginčas kilo dėl rinkliavų, mokamų už patikrinimus augalų, kuriuos ketinta eksportuoti. Patikrinimai buvo atliekami tiek vidaus prekybai skirtų, tiek eksportuojamų augalų atžvilgiu. Tačiau rinkliavomis buvo apmokestinti tik eksportuotojai. ETT sprendime pateikė tokius argumentus. Pirma, muitų mokesčių ir lygiaverčio poveikio privalomųjų mokėjimų, kad ir kokie maži jie bebūtų, nustatymas prekėms vien dėl to, kad jos kerta valstybės sieną, riboja laisvą prekių judėjimą EB, kadangi paprastai tokias rinkliavas lydi įvairūs administraciniai formalumai. Rinkliava nebus laikoma lygiaverčio poveikio privalomuoju mokėjimu, jei ji bus valstybės vidaus mokesčių sistemos dalimi, taikoma sistemiškai visoms valstybės vidaus rinkoje esančioms prekėms (9–10 dalys). Antra, tarp patikrinimo ir mokamos rinkliavos turi būti tiesioginis ryšys. Jeigu šio ryšio nebus, bus neįmanoma įvertinti, ar rinkliavos dydis neviršija patikrinimo išlaidų. Ryšį bus galima nustatyti tik tokiu atveju, jei rinkliavos dydis nustatytas priklausomai nuo patikrinimo trukmės, patikrinime dalyvaujančių asmenų skaičiaus, naudojamų priemonių ir kitų panašių faktorių. Bet, priešingai, nebus jokio tiesioginio ryšio tarp rinkliavos dydžio ir atliekamo patikrinimo, jei rinkliavos dydis bus skaičiuojamas nuo eksportuojamos prekės svorio ar vertės. Todėl ETT nusprendė, kad ginčijamos rinkliavos turėtų

---

⁹⁶ Joined Cases C-441/98 and C-442/98 *Kapniki Michailidis AE v. Idryma Koinonikon Asfaliseon (IKA)* [2000] ECR I-7145.

⁹⁷ Joined Cases 2/69 and 3/69 *Sociaal Fonds voor de Diamantarbeiders v. Brachfeld* [1969] ECR 211, 13 dalis.

⁹⁸ Case C-111/89 *Staat der Nederlanden v. P. Bakker Hillegom BV* [1990] ECR I-1735.

būti laikomos lygiaverčio poveikio privalomaisiais mokėjimais, nes jomis buvo apmokestintos tik eksportuojamos prekės, o ne prekės, skirtos valstybės vidaus prekybai, net, jeigu rinkliavos nustatytos siekiant įgyvendinti tarptautinės sutarties (šiuo atveju konvencijos) reikalavimus (12–14, 16 dalys). Prieštaravimo Sutarties nuostatomis būtų išvengta tik tuo atveju, jei prekės, skirtos valstybės vidaus prekybai, neturėtų naudos iš atliekamų patikrinimų (20 dalis).

Pakankamai detaliam lygiaverčio poveikio privalomųjų mokėjimų ir diskriminacinių vidaus mokesčių santykio klausimas nagrinėtas *Niels Nygard* byloje⁹⁹. Sprendime ETT pirmiausia pažymėjo, kad ta pati rinkliava vienu metu negali būti ir lygiaverčio poveikio privalomasis mokėjimas, ir diskriminacinio pobūdžio vidaus mokestis, nesvarbu, koks tokios rinkliavos tikslas ir taikymo būdas. Svarbu tai, jog ji nustatyta vienašališkai todėl, kad prekės kerta valstybės sieną bei kuri nėra muitų mokestis griežtąja prasme (17, 19 dalys). Iš bylos aplinkybių buvo matyti, jog mokestis imtas toje pačioje prekybos stadijoje, o apmokestinimo momentas taip pat buvo vienodas. Todėl ETT manė esant reikalinga nustatyti tikslą, kuriam sumokėta rinkliava buvo naudojama. Pasiremdamas ankstesne savo praktika, ETT pripažino, kad, jei iš rinkliavos gautos pajamos pilnai padengia prekės pagaminimo ir prekybos ja nacionalinėje rinkoje išlaidas, tai bus lygiaverčio poveikio privalomasis mokėjimas. Bet, jei iš rinkliavos gautos pajamos tik iš dalies padengtų aukščiau minėtas išlaidas, tokia rinkliava pažeis Sutarties 90 straipsnį, t.y. bus diskriminaciniu vidaus mokesčiu (23 dalis). ETT pastebėjo, jog mokestis, nustatytas gyvų gyvulių eksportui ir gyvų gyvulių pardavimui valstybės viduje skerdimui negali būti laikomas pažeidžiančiu Sutarties 25 straipsnį, kadangi tiek eksportuojamų kiaulių apmokestinimas, tiek apmokestinimas parduodant kiaules skerdimui, laikomi ta pačia prekybos stadija. Svarbu ir tai, kad vien tas faktas, jog pirmu atveju mokestį moka eksportuotojas, o antru – gamintojas, nėra pakankamas konstatuoti, jog mokestis imamas vien dėl to, kad prekės kerta valstybės sieną (28, 30, 31 dalys). Be to, iš mokesčio gautos pajamos skirtos ne tik kiaulių skerdimui, bet ir gyvų kiaulių eksportui. Todėl, vadovaudamasis aukščiau išdėstytomis aplinkybėmis, ETT konstatavo, kad ginčijama rinkliava nebuvo lygiaverčio poveikio privalomasis mokėjimas (39–40 dalys). Toliau buvo būtina įvertinti, ar ginčijama rinkliava nepažeidė Sutarties 90 straipsnio. Pirmiausia, ETT pabrėžė, kad Sutarties 90 straipsnis draudžia bet kokią mokesčių diskriminaciją ir eksportuojamų prekių atžvilgiu. Toks mokestis prieštarauja Sutarties 90 straipsniui, jei jis tik iš dalies padengs prekių gamybos išlaidas ir, tokiu būdu, turės neigiamą įtaką eksportuojamoms prekėms. Šiuo atveju ginčijamas mokestis turėjo būti draudžiamas tokia apimtimi, kokia jis dalinai kompensavo nacionalinėje rinkoje parduodamų kiaulių išlaidas ir būti proporcingai sumažintas. Diskriminacijos mąstą turėjo

---

⁹⁹ Case C-234/99 *Niels Nygard v. Svineafgiftsfonden, and Ministeriet for Fodevarer, Landbrug og Fiskeri* [2002] ECR I-3657.

įvertinti nacionalinis teismas (41–43 dalys). Nagrinėjamu atveju 60 procentų pajamų buvo skirta subsiduoti kiaulių skerdimą ir apdorojimą valstybės vidaus rinkoje, ir tik 40 procentų – finansuoti veiklą, susijusią su pirminės prekybos gyvomis kiaulėmis pagerinimu tiek jas eksportuojant, tiek parduodant skerdimui EB valstybės narės viduje (44 dalis). Todėl galiausiai ETT pripažino, jog mokestis nepažeidė Sutarties 25 straipsnio, bet pažeidė Sutarties 90 straipsnį tokia apimtimi, kuria tik dalinai kompensavo kiaulių skerdimo išlaidas valstybėje narėje ir sudarė gyvų kiaulių eksportui prastesnes sąlygas (49 dalis). Iš ETT pateiktų argumentų matyti, kad viską lėmė pinigų, gautų iš ginčijamos rinkliavos suma ir proporcijos, kam jie buvo skiriami. Tikėtina, kad ETT būtų priėmęs kitokį sprendimą bei būtų pripažinęs Sutarties 25 straipsnio pažeidimą, jeigu būtų buvę nustatyta, kad 60 procentų sumos skirta pirminės prekybos gyvomis kiaulėmis pagerinimu tiek jų eksporto, tiek skerdimo valstybės viduje atvejais.

*Freskot AE*¹⁰⁰ byloje ETT, kaip ir daugelyje ankstesnių bylų, pabrėžė, kad ta pati rinkliava negalėjo vienu metu būti ir eksporto muitas ar lygiaverčio poveikio privalomasis mokėjimas, ir diskriminacinis vidaus mokestis (39–40 dalys). ETT manymu, ginčijama įmoka turėjo būti laikoma vidaus mokesčių sistemos dalimi, nes buvo taikoma visai Graikijos žemės ūkio produkcijai, nežiūrint į tai, ar ja prekiaujama Graikijoje, ar ketinama eksportuoti (41–44 dalys). Todėl tokia įmoka ETT nebuvo pripažinta lygiaverčio poveikio privalomuoju mokėjimu. Įmoka nebuvo pripažinta ir diskriminaciniu vidaus mokesčiu, nes ji buvo vienodai taikoma tiek žemės ūkio produkcijai, kuria buvo prekiaujama EB valstybės narės rinkoje, tiek tokiai žemės ūkio produkcijai, kurią buvo norima eksportuoti (47 – 48 dalys).

Viena iš pačių naujausių ir įdomiausių ETT nagrinėtų bylų – *Carbonati Apuani*¹⁰¹. Byla ypatinga tuo, jog joje keltas klausimas, susijęs su vietos valdžios institucijos (Comune di Carrara) nustatyta rinkliava jos teritorijoje iškastam ir į kitos savivaldybės (municipalitet) teritoriją gabenamam marmurui. Marmuras, iškastas ir naudojamas tos pačios savivaldybės teritorijoje, buvo atleidžiamas nuo šios rinkliavos. Iškilo klausimas, ar tokį klausimą iš viso buvo galima pateikti ETT, tačiau ETT nusprendė, jog kreipimasis priimtinas (14 dalis). Nagrinėjamu atveju marmuro apmokestinimo momentas sutapo su savivaldybės teritorijos ribų kirtimu. Marmuras, naudojamas Comune di Carrara ribose, buvo atleistas nuo tokio mokesčio, t.y. tik dėl to, jog jis skirtas vietiniam naudojimui. Toks atleidimas nuo mokesčio nebuvo paremtas objektyviomis aplinkybėmis. Todėl ETT padarė išvadą, jog mokestis nepateko į Sutarties 90 straipsnio taikymo sritį (18, 19 dalys). Toliau ETT vertino, ar ginčijamas mokestis galėjo būti laikomas lygiaverčio poveikio privalomuoju mokėjimu. Konkreti rinkliava turi būti pripažįstama lygiaverčio poveikio privalomuoju mokėjimu ir tais atvejais, kai prekės vežamos per valstybės

¹⁰⁰ Case C-355/00 *Freskot AE v. Elliniko Dimosio* [2003] ECR I-5263.

¹⁰¹ Case C-72/03 *Carbonati Apuani Srl v. Comune di Carrara* [2004] ECR 0000.

narės vidaus sienas (taip pripažinta *Legros*¹⁰², *Lancry*¹⁰³ ir *Simitzi*¹⁰⁴ bylose). Ginčijama rinkliava buvo mokama už visą marmurą, vežtą per Comune di Carrara savivaldybės ribas, t.y. nežiūrint į tai, ar tokiu marmuru bus prekiaujama Italijoje, ar jis turėjo būti eksportuojamas į kitą EB valstybę narę. Dėl visų šių aplinkybių toks marmuro mokestis darė kliūtis prekybai tarp valstybių narių (25–26, 29 dalys). Jeigu mokestis būtų mokamas kaip prekybininko atlyginimas už paslaugos suteikimą, toks mokestis nebūtų laikomas lygiaverčio poveikio privalomuoju mokėjimu. Šiuo atveju iš į kitas Italijos teritorijos dalis eksportuojamo marmuro, gautos pajamos buvo skiriamos kelių, uosto infrastruktūrai vystyti. Todėl, ETT nuomone, ginčijamas mokestis turėjo būti pripažįstamas lygiaverčio poveikio privalomuoju mokėjimu (31–32, 35 dalys).

Teisinėje literatūroje išsakyta nuomonė, jog Sutarties 90 straipsnis draudžia tik importuotų prekių diskriminaciją valstybės vidaus mokesčiais¹⁰⁵. Nederėtų sutikti su šia nuomone. Jau *Larsen* byloje¹⁰⁶ buvo nustatyta bei aukščiau nagrinėtose bylose patvirtinta, kad Sutarties 90 straipsnis taikomas siekiant užkirsti ir eksportuojamų prekių diskriminaciją vidaus mokesčiais (36 dalis). Priešingai, būtų visiškai nesuderinama su Sutarties nuostatomis, jeigu valstybė narė galėtų laisvai diskriminaciniu būdu taikyti savo vidaus mokesčių sistemą eksportuojamoms prekėms. Todėl Sutarties 90 straipsnis draudžia diskriminuoti vidaus mokesčiais tiek importuojamas, tiek eksportuojamas prekes¹⁰⁷.

Rinkliava, imama ne dėl to, kad prekė vežama per valstybės sieną, o kaip prekybininko (šiuo atveju eksportuotojo) užmokestis, atlyginimas už jam suteiktas paslaugas (užmokestis turi būti proporcingas suteiktoms paslaugoms).

Commission v. Italy bylos¹⁰⁸ sprendime ETT pažymėjo, kad tam tikrais specifiniais atvejais rinkliava gali būti nustatyta kaip atlyginimas (užmokestis) už prekybininkui suteiktą paslaugą (šiuo atveju, už statistinės informacijos suteikimą) (11 dalis). ETT manymu, statistinė informacija buvo naudinga ekonomikai kaip tokia ir, tame tarpe, konkrečioms administracinėms institucijoms. Net, jeigu eksportuotojų padėtis ir būtų pagerinta, statistinė informacija buvo tokio bendro pobūdžio ir taip sunkiai prieinama, kad ginčijama rinkliava vien dėl to negalėjo būti laikoma užmokesčiu už paslaugą, todėl pažeidė Sutarties 16 straipsnį (15–17 dalys).

---

¹⁰² Case C-163/90 *Administration des Douanes et Droits Indirects v. Leopold Legros and others* [1992] ECR I-4625, 18 dalis.

¹⁰³ Joined Cases C-363/93 and C-407/93 *René Lancry SA v. Direction Générale des Douanes and Société Dindar Confort, Christian Ah-Son, Paul Chevassus-Marche, Société Conforéunion and Société Dindar Autos v. Conseil Régional de la Réunion and Direction Régionale des Douanes de la Réunion*. [1994] ECR I-3957, 32 dalis.

¹⁰⁴ Joined Cases C-485/93 and C-486/93 *Maria Simitzi v. Dimos Kos* [1995] ECR I-2655, 17 dalis.

¹⁰⁵ C. Barnard. *The Substantive Law of the EU. The Four Freedoms*. – Oxford: Oxford University Press. 2004. P. 44.

¹⁰⁶ Case 142/77 *Statens kontrol med ædle metaller v. Preben Larsen* [1978] ECR 1543.

¹⁰⁷ D. Wyatt and A. Dashwoods. *European Union Law*. 4th edition. – London: Sweet and Maxwell. 2000. P. 312–313.

¹⁰⁸ Case 24/68 *Commission of the European Communities v. Italian Republic* [1969] ECR 193.

Panašias išvadas ETT padarė ir *Cadsky* byloje¹⁰⁹. Byloje iškilo klausimas, ar pinigine rinkliava eksportuojant vaisius ir daržoves turėtų būti laikoma lygiaverčio poveikio privalomuoju mokėjimu, jeigu rinkliava mokama prekių eksporto metu padengti kokybės patikrinimų ant valstybės sienos, sertifikatų išdavimo ir specialaus spaudo uždėjimo išlaidas. ETT priėjo išvados, jog kokybės patikrinimas, atliekamas tik prekių eksporto atveju, ir eksporto uždraudimas, jeigu prekės neatitinka nustatytų kokybės reikalavimų, negali būti laikomas paslauga eksportuotojui net ir tais atvejais, kai tokia laisvo prekių judėjimo kliūtis pripažįstama teisėta nesant EB teisės normų dėl kokybės reikalavimų. Net, jeigu vaisių ir daržovių gerų savybių išlaikymas, susijęs su patikrinimų sertifikato išdavimu ir specialaus eksporto spaudo uždėjimu, gali pagerinti nacionalinių prekių eksportą, tai reikalinga visiems, bet ne pavieniams eksportuotojams, todėl rinkliava už tokio patikrinimo atlikimą negali būti laikoma atlyginimu už paslaugą konkrečiam eksportuotojui (6–8 dalys). Taigi ETT požiūriu, norint konstatuoti, jog Sutarties 25 straipsnis nėra pažeistas, būtina įvertinti tiesioginę naudą eksportuotojui. Šie ETT sprendimai parodo, kad ETT paprastai nėra linkęs rinkliavos pripažinti kaip užmokesčio už konkrečią paslaugą¹¹⁰. Tai nieko stebėtino, nes ETT visada labai apdairiai vertina laisvo prekių judėjimo apribojimus.

Rinkliava imama už patikrinimų, nustatytų EB antrinės teisės aktuose, atlikimą, t.y. privalomų įsipareigojimų pagal EB teisę vykdymą.

Šio klausimo analizę tikslinga pradėti nuo *Bauhuis* bylos¹¹¹, kurioje Olandijos prekybininkas ginčijo veterinarinius ir sveikatos patikrinimų mokesčius, mokamus kiaulių, arklių ir galvijų eksporto į kitas valstybes nares metu. ETT pripažino, kad tokie mokesčiai sudarė kliūtis laisvam prekių judėjimui, ypač kiek jie buvo susiję su įvairiais administraciniais formalumais ant valstybės sienos. Tačiau, jeigu mokesčiai nustatyti ne valstybių narių vienašališkai, bet yra įtvirtinti EB institucijų priimtuose antrinės teisės aktuose (nagrinėjamu atveju buvo priimta konkreti direktyva, kurioje ir buvo numatyti Bauhuis ginčijami patikrinimai), mokami prieš prekės eksportą į kitą valstybę, neviršija patikrinimų išlaidų ir visos EB valstybės narės juos vieningai taiko, jie nebus laikomi lygiaverčio poveikio privalomaisiais mokėjimais (29, 31 dalys). ETT sprendimas *Bauhuis* byloje vėliau susilaukė nemažai kritikos, kadangi Komisijos nustatyti patikrinimo mokesčiai, kuriuos turėjo mokėti eksportuotojas, nebuvo finansuojami iš bendrų EB fondų¹¹².

¹⁰⁹ Case 63/74 *W. Cadsky SpA v. Istituto Nazionale per il Commercio Estero* [1975] ECR 281.

¹¹⁰ P. Craig, G. de Burca. *EU law. Text, cases and materials*. 3rd edition. – Oxford: Oxford university press. 2003. P. 588.

¹¹¹ Case 46/76 *W. J. G. Bauhuis v. The Netherlands State* [1977] ECR 349.

¹¹² K. Mortelmans. *The Relationship between the Treaty Rules and Community Measures for the Establishment and Functioning of the Internal Market – Towards a Concordance Rule // Common Market Law Review*. 2002, vol. 39. P. 1319.

Įdomi *Commission v. Kingdom of the Netherlands* byla¹¹³, iškelta Olandijai dėl jos nustatytų rinkliavų už fitosanitarinius eksportuojamų augalų ir kitų augalinės kilmės produktų patikrinimus. Byloje ETT priėjo prie išvados, kad ne Olandija, bet 1952 m. Konvencija dėl augalų apsaugos (toliau – Konvencija) įpareigojo visas valstybes nares vykdyti fitosanitarinius patikrinimus, kurie pripažįstami visų valstybių narių ir grindžiami fitosanitariniais sertifikatais. Tokie patikrinimai atliekami ne importuojant, o eksportuojant prekes ir reikalingi siekiant išvengti dvigubų patikrinimų ant sienos. Nagrinėjamu atveju patikrinimai nebuvo nustatyti Olandijos vienašališkai. Tokie patikrinimai nebuvo nustatyti vienašališkai, t.y. buvo nustatyti ir kitų EB valstybių narių vykdant tarptautinius įsipareigojimus, kylančius iš Konvencijos, todėl netrukdytų valstybių narių tarpusavio prekybai. Priešingai, tai skatino laisvą prekių judėjimą. Taigi ginčijama rinkliava neturėjo būti laikoma lygiaverčio poveikio privalomuoju mokėjimu, jeigu jos dydis neviršijo patikrinimų atlikimo išlaidų (13–16, 19 dalys). Iš šios bylos aplinkybių galima padaryti vieną labai svarbią išvadą: jeigu valstybė narė nustato konkrečius mokėjimus siekdama vykdyti tarptautinius įsipareigojimus EB, tokie mokėjimai nebus laikomi lygiaverčio poveikio privalomaisiais mokėjimais, kadangi jais bus kompensuojamos privalomų įsipareigojimų pagal EB teisę vykdymo sąnaudos.

Tačiau tam tikrais atvejais sunku įvertinti, ar ginčijama rinkliava yra lygiaverčio poveikio privalomasis mokėjimas. Šiuo klausimu teisinėje literatūroje¹¹⁴ dažnai cituojama *Commission v. Germany* byla¹¹⁵ dėl importo muitams lygiaverčio poveikio privalomųjų mokėjimų, kurioje ETT pripažino, kad rinkliavos, mokamos už EB teisėje nustatytų privalomų patikrinimų atlikimą, nebus laikomos lygiaverčio poveikio privalomaisiais mokėjimais, jeigu patenkinamos visos šios keturios sąlygos: pirma, rinkliavos neviršija realių patikrinimų išlaidų; antra, patikrinimai yra įpareigojantys ir vienodi visoms EB vidaus rinkoje esančioms prekėms; trečia, rinkliavos reglamentuotos EB teisės bendro EB intereso naudai; ketvirta, rinkliavomis siekiama pagerinti laisvą prekių judėjimą panaikinant kliūtis, kurios gali atsirasti dėl valstybių narių vienašališkai taikomų priemonių atliekant patikrinimus, pateisinamus pagal Sutarties 30 straipsnį (6–8 dalys). Priešingai, rinkliavos už patikrinimus, kuriuos numato nacionalinė teisė, bus laikomos importo muitams lygiaverčio poveikio privalomaisiais mokėjimais. Tai grindžiama tuo, jog EB antrinėje teisėje įtvirtinti patikrinimai harmonizuoja patikrinimų reikalavimus ir pašalina įvairias laisvo prekių judėjimo kliūtis. Be to, jei patikrinimai atliekami kilmės valstybėje, ir tokių patikrinimų rezultatai galioja visoje EB, tai palengvina laisvą prekių judėjimą, nes pakartotiniai patikrinimai ant valstybės sienos nėra atliekami. Būtų visiškai

---

¹¹³ Case 89/76 *Commission of the European Communities v. Kingdom of Netherlands* [1977] ECR 1355.

¹¹⁴ P. Craig, G. de Burca. *EU law. Text, cases and materials*. 3rd edition. – Oxford: Oxford university press, 2003. P. 590; C. Barnard. *The substantive law of the EU. The four freedoms*. – Oxford: Oxford university press, 2004. P. 43.

¹¹⁵ Case 18/87 *Commission of the European Communities v. Federal Republic of Germany* [1988] ECR 5427.

pagrįsta šiuos ETT išaiškinimus pagal analogiją pritaikyti ir eksporto muitams lygiaverčio poveikio privalomųjų mokėjimų aiškinimo klausimams.

Simitzi byloje¹¹⁶ nacionalinis Graikijos teismas uždavė ETT klausimą, ar rinkliava, nustatyta eksportuojant prekes į kitą valstybę narę turi būti laikoma lygiaverčio poveikio privalomuoju mokėjimu, nepaisant to, jog tokia rinkliava apmokestinamos prekės, vežamos iš vienos valstybės narės teritorijos dalies į kitą tos pačios valstybės narės teritorijos dalį. ETT nusprendė, kad tokia rinkliava yra lygiaverčio poveikio privalomasis mokėjimas, pažeidžiantis Sutarties 25 straipsnį, neatsižvelgiant net į tai, kad šią rinkliavą taip pat reikia sumokėti gabenant prekes iš vieno valstybės narės regiono į kitą. Tokia situacija sudaro sąlygas apriboti laisvą prekių judėjimą (19–22 dalys). ETT tokį sprendimą priėmė vadovaudamasis analogija prekių importui – pasiremdamas *Legros* byla¹¹⁷, kurioje buvo pripažinta, jog rinkliava, mokama importuojant prekes iš vienos EB valstybės narės į kitą, laikoma importo muitams lygiaverčio poveikio privalomuoju mokėjimu, nežiūrint į tai, kad toks ji mokama ir įvežant prekes iš vieno regiono į kitą toje pačioje valstybėje narėje (11 dalis).

Šiame poskyryje reikėtų panagrinėti dar vieną probleminį klausimą – neteisėtai sumokėtų lygiaverčio poveikio privalomųjų mokėjimų gražinimą. Bendras principas, kurį pripažįsta ETT, yra toks – valstybė narė privalo gražinti neteisėtai sumokėtus lygiaverčio poveikio privalomuosius mokėjimus¹¹⁸. Tai buvo nustatyta *San Giorgio* byloje¹¹⁹. Kaip šioje byloje pažymėjo ETT, galimybė atgauti rinkliavas, sumokėtas pažeidžiant EB teisės reikalavimus, papildoma asmenims suteiktas teisės, kylančias iš Sutarties nuostatų, draudžiančių lygiaverčio poveikio privalomuosius mokėjimus. Tačiau ši galimybė priklauso nuo įvairių sąlygų, nustatytų nacionalinės teisės, kurios negali padaryti naudojimosi asmenims suteiktomis teisėmis neįmanomu. EB teisė nedraudžia nacionalinėje teisėje įtvirtinti nuostatų, kurios draustų rinkliavų gražinimą, jei toks gražinimas sąlygotų neteisėtą praturtėjimą, pavyzdžiui, tais atvejais, kai tokios neteisėtai nustatytos rinkliavos įeina į prekęs kainą, o pačias prekes jau yra įsigiję vartotojai. Antra vertus, reikalavimas pateikti įrodymus, jeigu jis sąlygoja tai, kad neįmanoma pasinaudoti teise susigrąžinti neteisėtai sumokėtas rinkliavas, nesuderinamas su EB teise. Jeigu rinkliava sumokėta pažeidžiant EB teisę, nacionalinis teismas privalo įvertinti, ar rinkliava visa ar tik iš dalies yra perėjusi kitiems asmenims (12–14, 18 dalys). Nors bylos ginčas ir buvo susijęs su importo klausimais, tačiau ETT pateiktas išaiškinimas svarbus bei turėtų būti taikomas ir neteisėtai sumokėtų eksporto muitams lygiaverčio poveikio privalomųjų mokėjimų gražinimui.

¹¹⁶ Joined Cases C-485/93 and C-486/93 *Maria Simitzi v. Dimos Kos* [1995] ECR I-2655.

¹¹⁷ Case C-163/90 *Administration des Douanes et Droits Indirects v. Leopold Legros and others* [1992] ECR I-4625.

¹¹⁸ P. Craig, G. de Burca. *EU law. Text, cases and materials*. 3rd edition. – Oxford: Oxford university press. 2003. P. 592.

¹¹⁹ Case 199/82 *Amministrazione delle Finanze dello Stato v. San Giorgio* [1983] ECR 3595.

Šiuos teisės aiškinimo principus toliau plėtojo *Comateb* byla¹²⁰, kurioje ETT pagrindė tokias nuostatas: pirma, jei prekybininkui būtų sugražinta jo sumokėta rinkliava, kurią jis jau susigražino iš vartotojo, tai reikštų, kad vartotojas sumokėjo du kartus, o prekybininkas neteisėtai praturtėjo; antra, visas šias aplinkybes turi įvertinti nacionalinis teismas; trečia, jei galutinis vartotojas per prekybininką gali susigražinti savo sumokėtą rinkliavą, prekybininkas, savo ruožtu, turi galėti susigražinti neteisėtai sumokėtą rinkliavą iš valstybės institucijų; ketvirta, jei galutinis vartotojas gali susigražinti neteisėtai sumokėtą rinkliavą tiesiogiai iš valstybės institucijų, rinkliavos sugražinimo klausimas iš prekybininko iš viso nekyla (22–24 dalys); penkta, tai, ar sumokėta rinkliava jau perėjo vartotojui, turi įvertinti nacionalinis teismas. Jeigu sumokėta rinkliava tik iš dalies perėjo vartotojui, prekybininkas turi teisę reikalauti atlyginti likusią rinkliavos dalį iš valstybės institucijų (25, 28 dalys); šešta, jeigu nustatyta, kad sumokėta rinkliava visa/iš dalies perėjo vartotojui, prekybininkui gali būti gražinta ši perėjusi rinkliavos dalis tik tuo atveju, jei tai nereikš neteisėto prekybininko praturtėjimo. Esant tokioms aplinkybėms, prekybininkas gali reikalauti sumokėtos rinkliavos gražinimo, jei įrodys, kad rinkliavos įtraukimas į prekės kainą, taip padidindamas prekės kainą ir sumažindamas pardavimų apimtį, padarė jam žalos, o tai nėra neteisėtas praturtėjimas (29, 32 dalis).

San Giorgio ir *Comateb* bylose¹²¹ suformuluotais principais pasiremta *Kapniki Michailidis* byloje¹²², kurioje ETT pripažino visų privačių asmenų teisę susigražinti neteisėtai sumokėtą rinkliavą (30 dalis). Ši taisyklė netaikytina tais atvejais, jeigu ginčijamą rinkliavą turi sumokėti ne prekybininkas, o toks atlyginimas (kompensavimas) sudarys sąlygas neteisėtam jo praturtėjimui. Be to, jei sumokėtos rinkliavos dalis jau yra perėjusi trečiajam asmeniui, rinkliavos dalies gražinimas prekybininkui nebus laikomas neteisėtu praturtėjimu. Nacionalinis teismas privalo įvertinti žalą, kurią galėjo patirti prekybininkas dėl tokių rinkliavų. Juos sumokėjęs prekybininkas neprivalo įrodyti, kad dalis sumokėtos rinkliavos dar neperėjo tretiesiems asmenims (33–36 dalys). Taigi pastaroji byla patvirtina nuostatą, jog neteisėtai sumokėtų lygiaverčio poveikio privalomųjų mokėjimų gražinimo principai turi būti taikomi gražinant ne tik importo, bet ir eksporto muitams lygiaverčio poveikio privalomuosius mokėjimus. Konstatuotina, jog taisyklės, susijusios su lygiaverčio poveikio privalomaisiais mokėjimais, ETT taikomos griežtai. Joms negali būti jokių išimčių. Vienintelis būdas pateisinti lygiaverčio poveikio privalomuosius mokėjimus – įrodyti, jog jie nepatenka į šio apibrėžimo taikymo sritį, bet sudaro valstybės vidaus mokesčių sistemos dalį arba yra reikalingi vykdyti

¹²⁰ Joined Cases C-192/95 to C-218/95 *Comateb and others v. Directeur General des Douanes et Droits Indirects* [1997] ECR I-165.

¹²¹ Case 199/82 *Amministrazione delle Finanze dello Stato v. San Giorgio* [1983] ECR 3595; Joined Cases C-192/95 to C-218/95 *Comateb and others v. Directeur General des Douanes et Droits Indirects* [1997] ECR I-165.

¹²² Joined cases C-441/98 and C-442/98 *Kapniki Michailidis AE v. Idryma Koinonikon Asfaliseon (IKA)* [2000] ECR I-7145.

įsipareigojimus pagal EB teisę, arba traktuotini kaip prekybininko atlygis/užmokestis už tam tikras paslaugas¹²³.

Apibendrinant visą šį skyrių, darytinos tokios išvados.

Pirma. EB valstybės narės paprastai nepažeidžia Sutarties 25 straipsnyje įtvirtinto draudimo ir savo tarpusavio prekyboje nenustato eksporto muitų. Tai sąlygoja įvairios aplinkybės, kurių svarbiausios – eksporto muitų akivaizdumas ir protekcionistinis pobūdis.

Antra. Eksporto muitų uždraudimas – sudėtinis ir būtinas laisvo prekių judėjimo užtikrinimo elementas. Todėl ETT savo jurisprudencijoje yra nustatęs svarbių šios nuostatos taikymo saugiklių – privalomumą iki 1962 m. sausio 1 d. EB valstybių narių tarpusavio prekyboje panaikinti eksporto muitus, Sutarties 25 straipsnio tiesioginį veikimą bei neteisėtai sumokėtų eksporto muitų susigrąžinimą.

Trečia. Lygiaverčio poveikio privalomųjų mokėjimų, kuriuos taip pat draudžia Sutarties 25 straipsnis, uždraudimas lygiai toks pats svarbus kaip ir eksporto muitų EB vidaus rinkoje draudimas. ETT praktika eksporto muitams lygiaverčio poveikio privalomųjų mokėjimų srityje nėra tokia gausi palyginus su importo muitams lygiaverčio poveikio privalomaisiais mokėjimais. Nežiūrint to, ETT daugelį savo išaiškinimų plėtojo paraleliai, nedarydamas skirtumo, ar konkreti rinkliava yra eksporto, ar importo muitams lygiaverčio poveikio privalomasis mokėjimas.

Ketvirta. Lygiaverčio poveikio privalomojo mokėjimo sąvoka pirmą kartą pateikta *Commission v. Italy* byloje, kurioje ETT nusprendė, jog bet kokia pinigine rinkliava, nesvarbu, kokia maža ji bebūtų ir nepriklausomai nuo jos taikymo paskirties, kuri yra nustatyta vienašališkai vietinėms arba kitoje valstybėje pagamintoms prekėms dėl to, kad prekės kerta valstybės sieną, ir kuri nėra muitų mokestis griežtąja prasme, yra laikoma lygiaverčio poveikio privalomuoju mokėjimu, net, jeigu ji nėra nustatyta valstybės naudai, nėra diskriminuojanti arba protekcionistinė, ir, jeigu prekė, kuri tokia rinkliava apmokestinama, nekonkuruoja su vietinės gamybos preke.

Penkta. Remiantis ETT praktika, konkreti rinkliava nebus lygiaverčio poveikio privalomuoju mokėjimu, jei ji bus valstybės vidaus mokesčių sistemos dalimi (bus pripažinta diskriminaciniu vidaus mokesčiu, pažeidžiančiu Sutarties 90 straipsnį) arba tai bus prekybininko (eksportuotojo) užmokestis už tam tikrą paslaugą, arba tokios rinkliavos nustatymas bus grindžiamas įsipareigojimų pagal EB antrinės teisės aktą vykdymu.

Šešta. Lygiaverčio poveikio privalomuosius mokėjimus dažnai nelengva atskirti nuo diskriminacinių vidaus mokesčių. Pagrindinis skiriamasis bruožas – mokestis yra sistemiskai

---

¹²³ J. Steiner and L. Woods. Textbook on EC Law. 8th edition. – Oxford: Oxford university press. 2003. P. 207.

pagal tuos pačius kriterijus taikomas tiek valstybės narės vidaus rinkoje esančioms prekėms, tiek ir eksportuojamoms prekėms. Sutarties 25 ir 29 straipsniai – vienas kitą šalinantys, todėl, jei nustatoma, kad konkreti rinkliava nėra lygiaverčio poveikio privalomasis mokėjimas, ji gali būti pripažįstama diskriminaciniu vidaus mokesčiu, neleistinu pagal Sutarties 90 straipsnį.

Septinta. ETT praktikoje pripažįstama galimybė susigražinti neteisėtai sumokėtus lygiaverčio poveikio privalomuosius mokėjimus. Ši galimybė priklauso nuo įvairių sąlygų. Jei nustatoma, jog rinkliava sumokėta pažeidžiant EB teisę, nacionalinis teismas privalo įvertinti, ar rinkliava visa ar tik iš dalies yra perėjusi kitiems asmenims. Tais atvejais, kada sumokėta rinkliava jau perėjo trečiosioms šalims, pastarieji turi galimybę ją susigražinti arba iš prekybininko, arba iš valstybės. Jei rinkliavą trečiajai šaliai gražina prekybininkas, jis, savo ruožtu, gali ją susigražinti iš valstybės. Jei trečioji šalis gali rinkliavą susigražinti tiesiogiai iš valstybės institucijų, prekybininkas nebetenka galimybės susigražinti tokios rinkliavos.

3. NEFISKALINIŲ (NETARIFINIŲ) EKSPORTO APRIBOJIMŲ EUROPOS BENDRIJOS VIDAUS RINKOJE DRAUDIMAS

Nors dažnai teigiama, jog Sutarties 25 straipsnis, valstybių narių tarpusavio prekyboje draudžiantis fiskalinius (tarifinius) eksporto apribojimus, yra pamatinė Sutarties nuostata¹²⁴, ne mažiau svarbus ir Sutarties 29 straipsnis, skirtas nefiskaliniams (netarifiniams) eksporto apribojimų draudimams, kuris teigia, kad valstybių narių tarpusavio prekyboje uždraudžiami kiekybiniai eksporto apribojimai ir visos lygiaverčio poveikio priemonės. Šio straipsnio kontekste eksportas reiškia eksportą iš vienos EB valstybės narės į kitą ir netaikomas prekybai tarp valstybių narių ir valstybių, nesančių EB narėmis netgi tais atvejais, kai valstybė yra padavusi prašymą stojimui į Europos Sąjungą¹²⁵.

Sutarties 29 straipsnio taisyklė – viena esminių efektyviam EB vidaus rinkos funkcionavimui, užkertanti kelią įvairioms laisvo prekių judėjimo kliūtims bei apribojanti valstybių narių veiksmų laisvę reguliuoti atskiras EB vidaus rinkos sritis. Šio straipsnio paskirtis – panaikinti rinką ribojančias nacionalinės taisyklės. Tai galėtų būti suprantama kaip negatyvus harmonizavimas¹²⁶.

3.1. Kiekybinių eksporto apribojimų draudimas

Viena nefiskalinių (netarifinių) eksporto apribojimų rūšis – kiekybiniai apribojimai. Jie yra draudžiami, ir tai įtvirtina Sutarties 29 straipsnis. Nors 29 straipsnio tikslas – sudaryti sąlygas prekių EB eksportui¹²⁷, tačiau nei ETT praktikoje, nei teisinėje literatūroje, nei Komisijos ir Lietuvos laisvosios rinkos instituto pateiktose praktinėse Sutarties 29 straipsnio taikymo gairėse nėra išsamesnės šio klausimo analizės¹²⁸. Tai patvirtina ir Komisijos susisteminta informacija, skirta laisvam prekių judėjimui EB vidaus rinkoje¹²⁹. O ir EB valstybės narės nelinkusios

¹²⁴ Ch. Brown. Case C-112/00, *Eugen Schmidberger, Internationale Transporte und Planzüge v. Austria*, Judgment of 12 June 2003, Full Court // *Common Market Law Review*. 2003, vol. 40. P. 1503.

¹²⁵ A. Philipson. Internal Market DG. European Commission. Guide to the concept and practical application of articles 28–30 EC, January 2001. P. 18 // http://www.europa.eu.int/comm/enterprise/regulation/goods/docs/art2830/guideart2830_en.pdf; prisijungimo laikas: 2005-08-06.

¹²⁶ J. Steiner and L. Woods. Textbook on EC Law. 8th edition. – Oxford: Oxford university press, 2003. P. 216.

¹²⁷ M. Andenas, T. Gut and M. Pannier. Free Movement of capital and National Company Law // *European Business Law Review*. 2005, vol. 16. P. 768.

¹²⁸ A. Philipson. Internal Market DG. European Commission. Guide to the concept and practical application of articles 28 – 30 EC, January 2001 // http://www.europa.eu.int/comm/enterprise/regulation/goods/docs/art2830/guideart2830_en.pdf; prisijungimo laikas: 2005-08-06; Lietuvos laisvosios rinkos institutas. Mokslo tiriamojo darbo „Lietuvos Respublikos teisės aktų

susijusių su eksporto, importo ir tranzito procedūromis, peržiūra įvertinant jų atitiktį Europos Bendrijų sutarties 28-30 straipsniais. Galutinė ataskaita. – Vilnius, 2004. P. 6 // http://www.ukmin.lt/files/Uzsienio_prekyba/2830str-ataskaita.doc; prisijungimo laikas: 2005-07-01.

¹²⁹ Articles 28 to 30 of the EEC Treaty // http://www.europa.eu.int/comm/enterprise/regulation/goods/art2830_en.htm; prisijungimo laikas: 2005-06-10.

nustatyti tokių nacionalinių taisyklių, kurios būtų pripažintos kiekybiniais eksporto apribojimais pagal Sutarties 29 straipsnį. To priežastis pakankamai paprasta – kiekybiniai eksporto apribojimai daug lengviau pastebimi nei lygiaverčio poveikio priemonės.

3.1.1. Bendras kiekybinių eksporto apribojimų apibūdinimas

Galima būtų sutikti su nuomone, kad kiekybiniai eksporto apribojimai turėtų būti aiškinami tokia pačia apimtimi kaip ir kiekybiniai importo apribojimai¹³⁰. Tai ETT pripažino dar *Geddo* byloje¹³¹: kiekybinių apribojimų draudimas apima priemones, kurios, priklausomai nuo aplinkybių, visiškai arba dalinai riboja prekių importą, eksportą ar tranzitą (7 dalis). Nors šis apibrėžimas pakankamai siauras bei apima tik labiausiai ribojančias (protekcionistines) priemones, nėra pagrindo kitaip traktuoti kiekybinius eksporto apribojimus pagal Sutarties 29 straipsnį. Juo labiau, ir Komisija kiekybinius eksporto apribojimus Sutarties 29 straipsnio kontekste prilygina kiekybiniais importo apribojimams pagal Sutarties 28 straipsnį¹³².

Taigi kiekybiniai eksporto apribojimai gali būti dviejų rūšių: visiškas eksporto apribojimas, t.y. draudimas, ir eksporto į kitas EB valstybes nares ribojimas (kvotų sistema). Dėl visiško eksporto konkrečiai prekei uždraudimo problemų nekyla. Tačiau dėl kvotų vieningos nuomonės nėra. Teisinėje literatūroje dažnai pateikiamas kvotų pavyzdys – reikalavimas turėti eksporto licenciją¹³³. Pačios kvotos, priklausomai nuo aplinkybių, gali būti pripažįstamos tiek kiekybiniu eksporto apribojimu, tiek lygiaverčio poveikio priemone. Tai, beje, patvirtina ir ETT praktika¹³⁴. Manytina, kad tokia nuomonė pagrįsta, nes pati kvotų sistema yra labai skirtinga. Tais atvejais, kai ši sistema akivaizdžiai riboja prekių eksportą, ji turėtų būti pripažįstama kiekybiniu eksporto apribojimu (pavyzdžiui, visai nemotyvuotas atsisakymas išduoti eksporto licenciją). O, jeigu ji yra paslėpta – lygiaverčio poveikio priemone (įvairiomis priežastimis grindžiamas atsisakymas išduoti eksporto licenciją).

Kiekybinių eksporto apribojimų draudimo klausimas nėra ypatingai aktualus, ETT praktikos nėra daug. *Hedley Lomas*¹³⁵ ir *Ex parte Compassion in World Farming*¹³⁶ – tai vienos

---

¹³⁰ P. Oliver. Some further reflections on the scope of articles 28–30 (ex 30–36) EC//Common Market Law Review. 1999, vol. 36. P. 799.

¹³¹ Case 2/73 *Geddo v. Ente Nazionale Risi* [1973] ECR 865.

¹³² A. Philipson. Internal Market DG. European Commission. Guide to the concept and practical application of articles 28–30 EC, January 2001. P. 18 // http://www.europa.eu.int/comm/enterprise/regulation/goods/docs/art2830/guideart2830_en.pdf; prisijungimo laikas: 2005-08-06.

¹³³ D. Wyatt and A. Dashwood. European Union Law. 4th edition. – Sweet and Maxwell Ltd, 2000. P. 341.

¹³⁴ J. Steiner and L. Woods. Textbook on EC Law. 8th edition. – Oxford: Oxford university press, 2003. P. 220.

¹³⁵ Case C-5/94 *R v. MAFF, ex parte Hedley Lomas (Ireland) Ltd* [1996] ECR I-2533.

¹³⁶ Case C-1/96 *R v. MAFF, ex parte Compassion in World Farming* [1998] ECR I-1251.

iš nedaugelio bylų, kuriose ginčas kilo dėl kiekybinių eksporto apribojimų draudimo. Šių bylų dėka bus bandoma atskleisti kiekybinių eksporto apribojimų esmę ir turinį.

3.1.2. *Hedley Lomas* byla

*Hedley Lomas*¹³⁷ byloje ginčas kilo tarp Hedley Lomas, Airijos įmonės, ir Didžiosios Britanijos žemės ūkio, žuvininkystės ir maisto produktų ministerijos (toliau – Ministerija), pastarajai atsisakius Hedley Lomas išduoti licenciją gyvų avių į Ispaniją eksportui. Atsisakymas buvo grindžiamas tuo, jog elgesys su avimis Ispanijos skerdyklose pažeidė EB institucijų priimtą direktyvą, reglamentuojančią gyvulių skerdimo klausimus, kuri, Didžiosios Britanijos nuomone, buvo netinkamai įgyvendinta Ispanijoje¹³⁸. Didžioji Britanija neneigė, kad jos atsisakymas išduoti eksporto licenciją buvo kiekybinis eksporto apribojimas, tačiau manė jį esant pateisinamą (1–12 dalys). ETT nusprendė, jog valstybės narės atsisakymas išduoti eksporto licenciją yra kiekybinis eksporto apribojimas Sutarties 29 straipsnio prasme, tačiau Sutarties 30 straipsnis leidžia pateisinti tokį apribojimą siekiant apsaugoti gyvulių gyvybę ir sveikatą. Tačiau šiuo straipsniu negalima remtis tuo atveju, jeigu konkreti direktyva, kuria siekiama specialaus tikslo, harmonizuoja tam tikrus klausimus. Direktyva dėl gyvulių skerdimo nenumatė, kad už jos neįgyvendinimą valstybėms narėms galėtų būti skiriamos kokios nors poveikio priemonės. Tai reiškė, kad valstybės narės privalėjo užtikrinti EB teisės veiksmingumą pasitikėdamos viena kita bei atlikdamos patikrinimus savo nacionalinės teritorijos ribose. Kitokie valstybių narių vienašališki veiksmai būtų draudžiami. Todėl EB teisė draudžia vienai valstybei narei remtis Sutarties 30 straipsniu siekiant pateisinti kiekybinius eksporto apribojimus tuo pagrindu, jog kita valstybė narė nesilaiko harmonizuojančios direktyvos, nors joje ir nėra numatytų jokių priemonių už direktyvoje įtvirtintų reikalavimų neįgyvendinimą (14–21 dalys). Taigi Didžiosios Britanijos atsisakymas išduoti eksporto licenciją ETT buvo pripažintas kiekybiniu eksporto apribojimu Sutarties 29 straipsnio kontekste, o šis apribojimas negalėjo būti pateisintas remiantis Sutarties 30 straipsniu – tam kliūtį sudarė konkrečios direktyvos buvimas, o Didžiosios Britanijos manymas, kad toks apribojimas galėjo būti pateisintas Sutarties 30 straipsniu, galėjo atsirasti dėl netinkamo EB teisės suvokimo ir aiškinimo bei Direktyvoje dėl gyvulių skerdimo nenustatytų poveikio priemonių valstybėms narėms dėl jos neįgyvendinimo/netinkamo įgyvendinimo.

¹³⁷ Case C-1/96 *R v. MAFF, ex parte Compassion in World Farming* [1998] ECR I-1251.

¹³⁸ J. H. H. Weiler and M. Kocjan. *The internal market: non – tariff barriers*. – Copyright J. H. H. Weiler and M. Kocjan, 2003. P. 138.

3.1.3. *Ex parte Compassion in World Farming* byla

Ex parte Compassion in World Farming (toliau – *World Farming*)¹³⁹ byla susijusi su gyvų veršiukų eksportu¹⁴⁰. ETT turėjo atsakyti į du svarbius klausimus: Sutarties 30 straipsnio taikymą dalinio harmonizavimo atveju ir galimybę pateisinti Sutarties 29 straipsnio draudžiamus apribojimus 30 straipsnio išimtimis (29 dalis). Dėl šių klausimų nevienareikšmiškumo teisinėje literatūroje yra nemažai diskusijų. Užsienio teisininkai abejoja, ar galima taikyti Sutarties 30 straipsnį, jeigu konkreti sritis yra tik iš dalies harmonizuota. Taip pat diskutuojama, ar visada kiekybiniai eksporto apribojimai gali būti pateisinami Sutarties 30 straipsnyje įtvirtintomis išimtimis, nes prekių eksportui būdingas eksteritorialumas – prekės patenka už valstybės ribų, ir valstybė jomis jau nebėra suinteresuota¹⁴¹.

Grįžtant prie bylos aplinkybių, pažymėtina, jog kreipimosi į ETT motyvai buvo susiję su veršiukų eksportu tam tikrose dėžėse pažeidžiant nacionalinius ir tarptautinius elgesio su gyvūnais standartus (Beje, šiuo klausimu buvo priimta ir direktyva dėl minimalaus elgesio su naminiiais gyvuliais. ETT nusprendė, kad veršiukų eksporto į kitas valstybes nars draudimas/apribojimas yra kiekybinis eksporto apribojimas Sutarties 29 straipsnio prasme. EB vidaus rinkoje turi būti užtikrinta galimybė laisvai, be jokių apribojimų, gabenti galvijus¹⁴². ETT manymu, jei Didžioji Britanija būtų apribojusi/uždraudusi veršiukų eksportą, tai galėjo turėti didžiulę įtaką rinkos kainų nustatymui bei pakenkti EB vidaus rinkos funkcionavimui. Sutarties 30 straipsniu nebebuvo galima remtis, jei konkrečiu atveju yra priimta direktyva, harmonizuojanti tam tikrą sritį ir siekianti specialaus tikslo. Valstybės narės turėjo įgyvendinti konkrečios direktyvos reikalavimus savo nacionalinėje teritorijoje išlaikydamos teisę nustatyti griežtesnius reikalavimus nei direktyva – šia galimybe pasinaudojo ir Didžioji Britanija.. Taigi gyvų veršiukų eksporto uždraudimas/apribojimas būtų buvęs nesuderinamas su direktyvos nuostatomis (39–47 dalys). Vadinasi, Didžioji Britanija negalėjo remtis Sutarties 30 straipsniu norėdama apriboti/uždrausti veršiukų eksportą į kitas valstybes nars ir taip siekdama užtikrinti tinkamą gyvūnų sveikatos apsaugą, nes ši apsauga – specialus harmonizuojančios direktyvos tikslas¹⁴³. ETT taip pat pabrėžė, kad ginčijama direktyva reglamentavo tik gyvūnų sveikatos apsaugą, bet nelietė viešosios tvarkos ir viešosios moralės klausimų, todėl EB valstybė narė

¹³⁹ Case C-1/96 *R v. MAFF, ex parte Compassion in World Farming* [1998] ECR I-1251.

¹⁴⁰ J. H. H. Weiler and M. Kocjan. *The internal market: non – tariff barriers*. – Copyright J. H. H. Weiler and M. Kocjan, 2003. P. 141.

¹⁴¹ R. Munoz. Case C-1/96 *The Queen v. Minister of Agriculture, Fisheries and food, ex parte Compassion in World Farming Limited Farming Limited* [1998] ECR I-1251 // *Common Market Law Review*. 1999, vol. 36. P.837.

¹⁴² Case 83/78 *Pigs Marketing Board v. Redmond* [1978] ECR 2347, 58 dalis.

¹⁴³ R. Munoz. Case C-1/96 *The Queen v. Minister of Agriculture, Fisheries and food, ex parte Compassion in World Farming Limited* [1998] ECR I-1251 // *Common Market Law Review*. 1999, vol. 36. P.837.

nebegalėjo remtis Sutarties 30 straipsnyje išvardintomis išimtimis – visuomenės morale, viešąja tvarka ar gyvūnų gyvybės ir sveikatos apsauga, jeigu ji įgyvendino šią direktyvą (48–69 dalys). Taigi valstybės narės galėjo nustatyti tik griežtesnes priemones, skirtas apsaugoti veršiukus savo teritorijoje (jeigu tokios priemonės suderinamos su EB teisės reikalavimais), kadangi veršiukų eksporto į kitas valstybes nares draudimas būtų turėjęs didžiulę reikšmę EB rinkos kainoms ir tinkamos rinkos funkcionavimui¹⁴⁴.

Abiejose šiose bylose ETT neužsiminė apie tai, kad, norint pateisinti kiekybinius eksporto apribojimus pagal Sutarties 29 straipsnį, neužtenka nurodyti bent vieną iš Sutarties 30 straipsnio išimčių, bet būtina įrodyti, kad nacionalinė priemonė yra proporcinga, t.y. būtina norimam tikslui pasiekti¹⁴⁵. Todėl tikslinga būtų sutikti su teisinėje literatūroje išsakyta nuomone, jog, norint pasiremti Sutarties 30 straipsnio išimtimis, dar būtina atlikti ir taip vadinamą proporcingumo testą¹⁴⁶.

Apibendrinant konstatuotina, jog ETT jurisprudencija pateikė pakankamai aiškius kiekybinių eksporto apribojimų pavyzdžius – atsisakymą išduoti eksporto licenciją, produkcijos (gyvų veršiukų) eksporto į kitas EB valstybes nares draudimą/ribojimą. Nors kiekybiniai eksporto apribojimai visais atvejais pažeidžia Sutarties 29 straipsnį, jie gali būti pateisinami Sutarties 30 straipsnyje nustatytomis išimtimis. Toks pateisinamumas turėtų būti galimas tik tuo atveju, jei taikoma nacionalinė priemonė yra proporcinga. Tačiau Sutarties 30 straipsnis nebus taikomas tais atvejais, kai yra priimta konkrečią sritį harmonizuojanti direktyva, turinti specialų tikslą ir numatanti tam tikras poveikio priemones už joje nustatytų reikalavimų neįgyvendinimą. Jeigu tokių priemonių direktyvoje nustatyta nėra, EB valstybės narės vis tiek nebegalės remtis Sutarties 30 straipsniu – šiuo atveju jos privalės užtikrinti EB teisės veiksmingumą pasitikėdamos viena kita ir taip įgyvendindamos direktyvos nuostatas.

3.2. Lygiaverčio poveikio priemonių draudimas

Lygiaverčio poveikio priemonės – dar viena nefiskalinių (netarifinių) eksporto apribojimų rūšis, kurią draudžia Sutarties 29 straipsnis. Lygiaverčio poveikio priemonėms tiek teisinėje literatūroje, tiek ETT praktikoje skirta kur kas daugiau dėmesio nei kiekybiniams eksporto apribojimams, tačiau nei Komisijos, nei Lietuvos laisvosios rinkos instituto pateiktose

---

¹⁴⁴ M. Dougan. Minimum Harmonization and the Internal Market // *Common Market Law Review*. 2000, vol. 37. P. 873, 876.

¹⁴⁵ Case 120/78 *Rewe Zentrale v. Bundesmonopolverwaltung für Branntwein* [1979] ECR 649, 8, 14 dalys.

¹⁴⁶ C. Barnard. *The substantive law of the European Union. The four freedoms*. – Oxford: Oxford university press, 2004. P. 149.

praktinės Sutarties 29 straipsnio taikymo gairėse nėra išsamesnės šio klausimo analizės¹⁴⁷. Tai patvirtina ir Komisijos susisteminta informacija, skirta laisvam prekių judėjimui EB vidaus rinkoje¹⁴⁸.

Lygiaverčio poveikio priemonės nėra tokios akivaizdžios ir lengvai pastebimos kaip kiekybiniai eksporto apribojimai, todėl valstybės narės jas dažniau taiko (nepaisydamos Sutarties 29 straipsnyje įtvirtinto draudimo) norėdamos savo vidaus rinkoje esančioms prekėms suteikti prioritetą eksportuojamų prekių atžvilgiu.

3.2.1. Bendras lygiaverčio poveikio priemonių apibūdinimas

Lygiaverčio poveikio priemonės Sutarties 29 straipsnio kontekste galima suskirstyti į dvi rūšis – bendrai ir atskirai taikomas. Toks skirstymas atsirado Direktyvos 70/50¹⁴⁹ dėka bei buvo išplėtotas teisinėje literatūroje¹⁵⁰. Kadangi Direktyva 70/50 taikoma importui, jos nuostatos detaliau analizuojamos nebus. Tačiau, atsižvelgiant į tai, jog ETT importo ir eksporto apribojimų lsiavame prekių judėjime klausimus dažnai aiškindamo lygiagrečiai, būtina paminėti kai kuriuos Direktyvos 70/50 straipsnius.

Vadovaujantis Direktyvos 70/50 nuostatomis, priemonės, kuriomis importui arba importuotų gaminių pardavimui bet kuriame pardavimo etape numatoma sąlyga, kuri taikoma tik importuotiems gaminiams, arba tokia sąlyga, kuri skiriasi nuo vietos gaminiams taikomos ir yra sunkiau įvykdoma arba priemonės, kurios yra palankesnės vietos gaminiams arba suteikia jiems preferenciją, išskyrus pagalbą, kuriai sąlygos gali būti taikomos arba netaikomos (2 straipsnis), turėtų būti laikomos atskirai taikomomis. Priemonės, kurios siejasi su gaminio forma, dydžiu, svoriu, sudėtimi, pateikimu, tapatumo nustatymu arba gaminio pristatymu ir kurios yra vienodai taikomos vietos ir importuotiems gaminiams, jeigu tokių priemonių ribojamasis poveikis laisvam prekių judėjimui yra didesnis nei leidžia taisyklės, t.y., kai ribojamasis poveikis laisvam prekių

---

¹⁴⁷ A. Philipson. Internal Market DG. European Commission. Guide to the concept and practical application of articles 28–30 EC, January 2001 // http://www.europa.eu.int/comm/enterprise/regulation/goods/docs/art2830/guideart2830_en.pdf; prisijungimo laikas: 2005-08-06; Lietuvos laisvosios rinkos institutas. Mokslo tiriamojo darbo „Lietuvos Respublikos teisės aktų

susijusių su eksporto, importo ir tranzito procedūromis, peržiūra įvertinant jų atitikimą Europos Bendrijų sutarties 28-30 straipsniais. Galutinė ataskaita. – Vilnius, 2004. P. 6 // http://www.ukmin.lt/files/Uzsenio_prekyba/28-30str-ataskaita.doc; prisijungimo laikas: 2005-07-01.

¹⁴⁸ Articles 28 to 30 of the EEC Treaty // http://www.europa.eu.int/comm/enterprise/regulation/goods/art2830_en.htm; prisijungimo laikas: 2005-06-10.

¹⁴⁹ Commission Directive 70/50/EEC of 22 December 1969 based on the provisions of Article 33 (7), on the abolition of measures which have an effect equivalent to quantitative restrictions on imports and are not covered by other provisions adopted in pursuance of the EEC Treaty, OJ L 13-39, 1970.

¹⁵⁰ P. Oliver. Some further reflections on the scope of articles 28-30 (ex 30-36) EC // *Common Market Law Review*. 1999, vol. 36. P. 799-800; J. Steiner and L. Woods. *Textbook on EC Law*. 6th edition – London: Blackstone Press Ltd, 1999. P. 152; J. Steiner and L. Woods. *Textbook on EC Law*. 8th edition. – Oxford: Oxford University Press, 2003. P. 221.

judėjimui yra neproporcingai didelis palyginti su jo paskirtimi, o to paties tikslo negalima pasiekti kitomis prekybai mažiau trukdančiomis priemonėmis (3 straipsnis), turėtų būti suprantamos kaip bendrai taikomomis. Taigi galima daryti išvadą, jog, vertinant bendrai taikomų priemonių draudžiamumą pagal Sutartį, būtina atsižvelgti į proporcingumo principą (šia nuostata vadovautasi ir *Cassis de Dijon* byloje¹⁵¹, kurioje proporcingumo principas buvo papildytas privalomųjų reikalavimų pateisinamumo kriterijumi)¹⁵².

Lygiaverčio poveikio priemonės pagal Sutarties 29 straipsnį dar galima skirstyti į diskriminuojančias ir nediskriminuojančias¹⁵³. Pripažįstama, kad Sutarties 29 straipsnis taikomas tik diskriminuojančioms priemonėms¹⁵⁴, t.y. tokioms priemonėms, kurios skirtingai traktuoja valstybės vidaus rinkoje esančias ir eksportuojamas prekes. Taigi kitaip nei lygiaverčio poveikio priemonės Sutarties 28 straipsnio kontekste, kurių aiškinimą ETT pateikė dar *Dassonville* byloje¹⁵⁵ ir išplėtojo vėlesnėje jurisprudencijoje (*Cassis de Dijon*¹⁵⁶, *Keck*¹⁵⁷ bylos), lygiaverčio poveikio priemonės pagal Sutarties 29 straipsnį neturėtų būti aiškinamos tokia pačia apimtimi – *Groenveld* byloje¹⁵⁸ ETT pripažino, jog Sutarties 29 straipsnis nedraudžia tokių priemonių, kurios nedaro skirtumo tarp valstybės vidaus rinkai skirtų ir eksportuojamų prekių¹⁵⁹. Kitais žodžiais tariant, Sutarties 29 straipsnis nedraudžia bendrai taikomų priemonių, kurios nėra diskriminuojančios. Kyla klausimas – kaip ETT vertina bendrai taikomas priemones, jeigu jos yra diskriminuojančios ir atskirai taikomas priemones, jeigu jos būtų nediskriminuojančios? Dėl šios problemos ETT nėra išsakęs aiškios nuomonės, nes beveik visose nagrinėtose bylose ETT kaip prieštaraujančiomis Sutarties 29 straipsniui pripažino tokias priemones, kurios diskriminavo eksportuojamas prekes nacionalinėje valstybės narės rinkoje esančių prekių atžvilgiu, t.y. diskriminuojančias atskirai taikomas priemones.

Galima konstatuoti, kad nediskriminuojančioms priemonėms, kurios yra bendrai taikomos, netaikytina *Dassonville* bylos formuluotė¹⁶⁰, jog valstybių narių nacionalinės taisyklės yra draudžiamos, jeigu jos tiesiogiai ar netiesiogiai, faktiškai ar potencialiai pažeidžia EB vidaus rinką (5 – 7 dalys). Diskriminuojančios priemonės, kurios yra atskirai taikomos, priešingai,

¹⁵¹ Case 120/78 *Rewe Zentrale v. Bundes – monopolverwaltung fur Branntwein* [1979] ECR 649, 8, 14 dalys.

¹⁵² A. Tatham. *Europos Sąjungos teisė*. – Vilnius: Eugrimas, 1999. P. 135.

¹⁵³ P. Craig, G. de Burca. *EU law. Text, cases and materials*. 3rd edition. – Oxford: Oxford university press, 2003. P. 640; P. Oliver and W.H. Roth. *The Internal Market and the Four Freedoms // Common Market Law Review*. 2004, vol. 41. P. 417.

¹⁵⁴ P. Craig, G. de Burca. *EU law. Text, cases and materials*. 3rd edition. – Oxford: Oxford university press, 2003. P. 640; D. Wyatt and A. Dashwoods. *European Union Law*. – Cambridge: Sweet and Maxwell Ltd, 2000. P. 340.

¹⁵⁵ Case 8/74 *Procureur du Roi v. Dassonville* [1974] ECR 837, 5 dalis.

¹⁵⁶ Case 120/78 *Rewe Zentrale v. Bundes – monopolverwaltung fur Branntwein* [1979] ECR 649, 8, 14 dalys.

¹⁵⁷ Joined Cases C-267/91 and C-268/91 *Criminal Proceedings against Bernard Keck and Daniel Mithouard* [1993] ECR I-6097, 11, 15-16 dalys.

¹⁵⁸ Case 15/79 *P.B. Groenveld BV v. Produktschap voor Vee en Vlees* [1979] ECR 3409, 7 dalis.

¹⁵⁹ P. Oliver. *Some further reflections on the scope of articles 28–30 (ex 30-36) EC // Common Market Law Review*. 1999, vol. 36. P. 799.

¹⁶⁰ Case 8/74 *Procureur du Roi v. Dassonville* [1974] ECR 837.

pažeistų Sutarties 29 straipsnį, nes jų tikslas arba taikymo rezultatas – eksporto į kitas valstybes nares ribojimas, kurio dėka atsiranda valstybės narės vidaus ir eksporto rinkos nevienodas traktavimas pirmenybę suteikiant vidaus rinkai (nacionalinei produkcijai)¹⁶¹.

3.2.2. Bendrai taikomų priemonių leistinumą pagal europos bendrijos steigimo sutarties 29 straipsnį

Norint visapusiškai išsiaiškinti, ar bendrai taikomos priemonės visais atvejais nepažeidžia Sutarties 29 straipsnio, būtina panagrinėti ETT praktiką. Juo labiau, kad pirminė ETT praktika šiuo klausimu skyrėsi nuo tos, kurią ETT pradėjo plėtoti po *Groenveld* bylos¹⁶².

Tikslinga pradėti nuo *Bouhelier* bylos¹⁶³, sukėlusios nemažai diskusijų teisinėje literatūroje (kadangi ši byla susijusi su atskirai taikomomis priemonėmis, ji bus detaliau analizuojama atskirai taikomų priemonių kontekste). Byloje ETT apibrėžė, kokios priemonės patenka į Sutarties 29 (tuometinį 34) straipsnio taikymo sritį (15, 18 dalys). Iš apibrėžimo tapo aišku, kad *Dassonville* bylos¹⁶⁴ formuluotė, jog visos EB valstybių narių priimtoms prekybos taisyklės, kurios tiesiogiai ar netiesiogiai, faktiškai ar potencialiai gali pažeisti prekybą EB viduje, laikomos lygiaverčio poveikio priemonėmis, visais atvejais vienoda apimtimi taikoma tiek kiekybiniais eksporto apribojimams, tiek atskirai, tiek ir bendrai taikomoms priemonėms pagal Sutarties 28 ir 29 straipsnius. Matydamas, jog toks platus Sutarties 29 straipsnio aiškinimas nėra visai tikslus, ETT *Groenveld* byloje¹⁶⁵ apribojo Sutarties 29 straipsnio taikymo sritį. *Groenveld* byloje ginčas kilo dėl to, kad Olandijos įstatymas visiems nacionaliniams gamintojams draudė mėsos produktuose naudoti arklieną, nors arklienos prekyba šalyje ir nebuvo draudžiama. Tokiu draudimu buvo siekiama užtikrinti, kad į kitas valstybes nares nebūtų eksportuojama mėsa, kurios sudėtyje yra arklienos¹⁶⁶. Olandijos įmonė *Groenveld* ginčijo šį draudimą, nes, jos manymu, toks nacionalinis įstatymas pažeidė Sutarties 29 straipsnį. Tačiau ETT pateikė kitokį sprendimą – Sutarties 29 straipsniui prieštarauja tik tokios priemonės, kurių tikslas arba taikymo rezultatas – eksporto į kitas valstybes nares ribojimas, kurio dėka atsiranda valstybės narės vidaus ir eksporto rinkos nevienodas traktavimas pirmenybę suteikiant nacionalinei rinkai eksportuojamų prekių sąskaita (beje, paskutinės sakinio dalies pradėdant

¹⁶¹ J. Steiner and L. Woods. Textbook on EC Law. 8th edition. – Oxford: Oxford university press, 2003. P. 236-237.

¹⁶² Case 15/79 *P.B. Groenveld BV v. Produktschap voor Vee en Vlees* [1979] ECR 3409, 7 dalis.

¹⁶³ Case C 53/76 *Procureur de la Republique de Besancon v. Les Sieurs Bouhelier* [1977] ECR 197.

¹⁶⁴ Case 8/74 *Procureur du Roi v. Dassonville* [1974] ECR 837, 5 dalis.

¹⁶⁵ Case 15/79 *P.B. Groenveld BV v. Produktschap voor Vee en Vlees* [1979] ECR 3409, 7 dalis.

¹⁶⁶ J. H. H. Weiler and M. Kocjan. The internal market: non – tariff barriers. – Copyright J. H. H. Weiler and M. Kocjan, 2003. P. 134.

žodžiais „nacionalinei rinkai...“ ETT dažnai išvengia¹⁶⁷ – tai atspindi tokios bylos kaip *Oebel*, *Delhaize*, *Dusseldorp* ir kt.)¹⁶⁸. Todėl nacionalinė priemonė, visiems mėsos gamintojams draudžianti savo produkcijoje naudoti arklieną, nėra nesuderinama su Sutarties 29 straipsniu, jeigu ja nesiekiama diskriminuoti eksportuojamų ir valstybės narės vidaus rinkai skirtų prekių (6 – 9 dalys). Taigi iš ETT argumentų, pateiktų *Groenveld* byloje¹⁶⁹, tapo aišku, kad *Dassonville* bylos formuluotė¹⁷⁰, jog tokios valstybių narių nacionalinės taisyklės, kurios tiesiogiai ar netiesiogiai, faktiškai ar potencialiai riboja prekybą EB vidaus rinkoje, ir todėl yra draudžiamos, netaikoma nediskriminuojančioms priemonėms (tokios priemonės paprastai yra bendrai taikomos, nes jos nedaro skirtumo tarp valstybės vidaus rinkai skirtų ir eksportuojamų prekių) Sutarties 29 straipsnio kontekste. Svarbu pažymėti, kad *Groenveld* byloje¹⁷¹ ETT visai nepaisė Generalinio advokato Capotorti nuomonės¹⁷², kuris teigė, jog tokie nacionaliniai Olandijos įstatymų apribojimai be abejonės turėjo daryti įtaką mėsos gaminių eksportui. Generalinis advokatas pagal analogiją bandė taikyti Sutarties 28 (tuometinį 30) straipsnį – pasirėmė *Dassonville*¹⁷³ ir *Cassis de Dijon*¹⁷⁴ taisyklėmis bei nustatė, kad nacionalinio Olandijos įstatymo nuostatos negalėjo būti pateisinamos, nes kitos, mažiau ribojančios priemonės, tokios kaip prekių žymėjimas, galėjo būti panaudotos (beje, toks aiškinimas artimas Direktyvoje 70/50¹⁷⁵ pateiktam bendrai taikomų priemonių apibrėžimui). Šis ETT žingsnis nesutiko su Generalinio advokato nuomone, be abejonės, buvo lemiamas tolesnės praktikos dėl Sutarties 29 straipsnio taikymo apimties formavimui. Jeigu ETT būtų atsižvelgęs į šią nuomonę, tikėtina, kad Sutarties 29 straipsnio taikymo apimtis sutaptų su Sutarties 28 straipsnio taikymo apimtimi. Šioje vietoje derėtų pažymėti, jog užsienio teisininkai yra išsakę nuomonę, jog tos priemonės, kurių tikslas apriboti eksportą, turėtų būti laikomomis atskirai taikomomis. Tos priemonės, kurių taikymo rezultatas – prekybos į kitas valstybes nares ribojimas, turėtų būti laikomos bendrai

---

¹⁶⁷ P. Oliver. Some further reflections on the scope of articles 28-30 (ex 30-36) EC // Common Market Law Review. 1999, vol. 36. P. 800.

¹⁶⁸ Case 155/80 *Summary proceedings against Sergius Oebel* [1981] ECR-1993, 14 dalis; Case C-47/90 *Etablissements Delhaize Freres et Compagnie Le Lion SA v. Promalvin SA and AGE Bodegas Unidas SA* [1992] ECR I-3669, 12 dalis; Case C-203/96 *Dusseldorp and Others* [1998] ECR I-4075, 40 dalis.

¹⁶⁹ Case 15/79 *P.B. Groenveld BV v. Produktschap voor Vee en Vless* [1979] ECR 3409, 7 dalis.

¹⁷⁰ Case 8/74 *Procureur du Roi v. Dassonville* [1974] ECR 837, 5–7 dalys.

¹⁷¹ Case 15/79 *P.B. Groenveld BV v. Produktschap voor Vee en Vless* [1979] ECR 3409.

¹⁷² Opinion of Mr Advocate General Capotorti delivered on 27 September 1979 in Case 15/79 *P.B. Groenveld BV v. Produktschap voor Vee en Vless* [1979] ECR 3409.

¹⁷³ Case 8/74 *Procureur du Roi v. Dassonville* [1974] ECR 837, 5–7 dalys.

¹⁷⁴ Case 120/78 *Rewe Zentrale v. Bundesmonopolverwaltung für Branntwein* [1979] ECR 649, 8, 14 dalys.

¹⁷⁵ Commission Directive 70/50/EEC of 22 December 1969 based on the provisions of Article 33 (7), on the abolition of measures which have an effect equivalent to quantitative restrictions on imports and are not covered by other provisions adopted in pursuance of the EEC Treaty, OJ L 13-39, 1970.

taikomomis¹⁷⁶. Kaip matysime iš tolesnės ETT praktikos, ETT netaikė tokio lygiaverčio poveikio priemonių aiškinimo.

Sekdamas savo praktika *Groenveld* byloje¹⁷⁷, ETT analogiškas išvadas padarė ir *Oebel* byloje¹⁷⁸, kurioje pagrindinė iškilusi problema buvo susijusi su naktiniu darbu kepyklose. Vokietijos įstatymas draudė darbą kepyklose nuo 22.00 iki 4.00 valandos bei išvežioti duonos gaminius vartotojams ir mažmenininkams nuo 22.00 iki 5.45 valandos (buvo draudžiamas ir šviežių duonos gaminių išvežiojimas į besiribojančias valstybes nares (šiuo atveju Belgija). Šis draudimas nebuvo taikomas didmenininkams, tarpininkams, distributoriams, kadangi pagrindinis tokio nacionalinio įstatymo tikslas buvo susijęs su vidutinio dydžio kepyklų apsauga nuo nuolatinio naktinio darbo (2–5 dalys). ETT nusprendė, jog tokiomis nacionalinėmis nuostatomis buvo siekiama pagerinti darbo sąlygas specifiniame duonos gaminių sektoriuje. Sutarties 29 straipsnis yra išimtinai susijęs tik su tokiomis priemonėmis, kurios skirtingai traktuoja valstybės narės vidaus rinkai skirtas ir eksportuojamas prekes. Vokietijos įstatymas sudarė šalies ekonominės ir socialinės politikos dalį bei buvo taikomas visoms konkrečios pramonės sektoriaus įmonėms, įsikūrusioms valstybės narės teritorijoje, prekybininkų nediskriminuojant dėl pilietybės ir nedarant jokio skirtumo tarp valstybės narės vidaus rinkai skirtų ir eksportuojamų prekių. Todėl Sutarties 29 straipsnis nebuvo pažeistas (11–16 dalys). Taigi ši byla dar kartą patvirtino taisyklę, jog Sutarties 29 straipsnis nedraudžia nediskriminuojančių priemonių, kurios yra bendrai taikomos. Tačiau ir šioje byloje Generalinis advokatas Capotorti išsakė kitokią poziciją¹⁷⁹, jau ne tokią radikalią, į kurią vėl nebuvo atsižvelgta. Pasak Generalinio advokato, ETT visais atvejais vertindamas, ar nebuvo pažeistas Sutarties 29 straipsnis, turi atsižvelgti į individualias bylos aplinkybes¹⁸⁰.

Jongeneel Kaas byloje¹⁸¹ iškilo klausimas, ar nacionalinis įstatymas, reglamentuojantis sūrių gamybą, yra suderinamas su Sutarties 29 straipsniu, kadangi įstatymas nustatė konkrečias sūrių rūšis, kurios gali būti gaminamos Olandijoje ir kurios turi atitikti tam tikrus kokybės ir sudėties reikalavimus. ETT nusprendė, kad šiuo atveju valstybės narės išlaikė teisę nustatyti tokias nacionalines taisykles jos teritorijoje įsisteigusiems sūrių gamintojams, net, jeigu šiomis taisyklėmis siekiama pagerinti nacionalinės produkcijos kokybę atsižvelgiant į vartotojų

---

¹⁷⁶ S. Enchelmaier. Case C-469/00, *Ravil S.a.r.l. v. Bellon Import S.a.r.l. and Biraghi SpA*, [2003] ECR I-5053 (Full Court); Case C-108/01, *Conorzio del Prosciutto di Parma and Salumificio S. Rita SpA v. Asda Stores Ltd. and Hygrade Foods Ltd.*, Judgments of 20 May 2003, [2003] ECR I-5121 (Full Court). The Ravil (“Grana Padano”) and Asda (“Parma Ham”) Case // Common Market Law Review. 2004, vol. 41. P. 830.

¹⁷⁷ Case 15/79 *P. B. Groenveld BV v. Produktschap voor Vee en Vless* [1979] ECR 3409.

¹⁷⁸ Case 155/80 *Summary proceedings against Sergius Oebel* [1981] ECR-1993.

¹⁷⁹ Opinion of Mr Advocate General Capotorti delivered on 27 May 1981 in Case 155/80 *Summary proceedings against Sergius Oebel* [1981] ECR 1993.

¹⁸⁰ P. Oliver. Some further reflections on the scope of articles 28-30 (ex 30-36) EC // Common Market Law Review. 1999, vol. 36. P. 801.

¹⁸¹ Case 237/82 *Jongeneel Kaas BV v. state of the Netherlands* [1984] ECR 483.

interesus. Todėl šios nacionalinės taisyklės nepažeidė Sutarties 29 straipsnio, nors kitų valstybių narių gamintojai atsidūrė nepalankioje padėtyje, kadangi skirtingose valstybėse narėse buvo taikomi skirtingi sūrių kokybės reikalavimai. Sutarties 29 straipsnio nepažeidė ir nacionalinės teisės reikalavimai, nustatantys būtinybę turėti sūrių patikrinimo dokumentus bei ant sūrių pakuotės uždėtą antspaudą, patvirtinantį sūrio gaminių atitikimą kokybės reikalavimus visiems sūrių gaminiams (tiek skirtiems valstybės vidaus rinkai, tiek eksportuojamiems) (19–28 dalys). Tačiau 29 straipsnį būtų pažeidusi tokia nacionalinė taisyklė, kuri įtvirtintų, jog patikrinimo dokumentai būtini tik sūrių eksporto atveju¹⁸². Taigi Sutarties 29 straipsnis nebuvo pažeistas – nacionalinio Olandijos įstatymo nuostatos buvo vienodai taikomos tiek sūriams, kuriais buvo prekiaujama šalies vidaus rinkoje, tiek sūriams, skirtiems eksportui į kitas valstybes nares. Ši byla dar kartą patvirtina ETT praktiką, jog bendrai taikomos, kurios yra nediskriminuojančios, nepažeidžia Sutarties 29 straipsnio.

Labai įdomi *Commission v. Belgium*¹⁸³ byla, kurią galima analizuoti tiek bendrai taikomų, tiek atskirai taikomų priemonių kontekste. Belgija, priėmusi konkrečius nacionalinius įstatymus radijo komunikacijų srityje, Komisijos buvo apkaltinta Sutarties 29 straipsnio pažeidimu. Komisija pripažino, kad Belgijos įstatymo reikalavimas, jog radijo bangų siuntimo ir priėmimo aparatūra turi būti sertifikuota, yra reikalingas užtikrinti tinkamą telekomunikacijų tinklo darbą ir vartotojų saugumą bei pateisinamas visuomenės intereso apsauga. Tačiau Komisija manė, jog toks reikalavimas nėra nei reikalingas, nei pateisinamas eksportui skirtai aparatūrai, todėl pažeidė Sutarties 29 straipsnį (22–23 dalys). ETT sprendime pateikė tokius argumentus. Belgijos įstatymas buvo vienodai taikomas tiek radijo bangų siuntimo ir priėmimo aparatūrai, skirtai Belgijos rinkai, tiek tai aparatūrai, kurią buvo norima eksportuoti. Nacionalinės taisyklės nustatė, kad tiek vidaus prekybai skirta radijo bangų siuntimo ir priėmimo aparatūra, tiek tokia aparatūra, skirta eksportui, turi būti sertifikuota. Tačiau eksporto atveju ši aparatūra buvo atleidžiama nuo sertifikavimo procedūros. Todėl ši nacionalinės teisės nuostata nenustatė skirtingų prekybos režimų bei nepažeidė Sutarties 29 straipsnio (23, 25 dalys). Toks ETT sprendimas buvo visai pagrįstas – Belgija buvo suinteresuota aukščiau minėtos produkcijos eksportu į kitas valstybes nares, ir eksportui nustatė palankų režimą. Kai kurių užsienio autorių nuomone¹⁸⁴, šioje byloje iškilo atvirkštinės diskriminacijos klausimas, kurį ETT išsprendė pakankamai paprastai – pripažino, kad ji leistina (nors byloje ir nėra vartojama atvirkštinės diskriminacijos sąvoka). Su šia nuomone negalima visiškai sutikti. Konstatuotina, kad Belgijos įstatymas ta apimtimi, kuria jis nustatė privalomumą sertifikuoti radijo bandų siuntimo ir

---

¹⁸² J. Steiner and L. Woods. Textbook on EC law. 6th edition. – London: Blackstone Press Ltd, 1999. P. 153.

¹⁸³ Case C-80/92 *Commission of the European Communities v. Kingdom of Belgium* [1994] ECR-1019.

¹⁸⁴ C. Barnard. The substantive law of the European Union. – Oxford: Oxford university press, 2004. P. 151.

priėmimo įrangą, galėtų būti pripažįstamas kaip bendrai taikoma nediskriminuojanti priemonė. Tačiau ta apimtimi, kuria eksportuojama radijo bangų siuntimo ir priėmimo aparatūra buvo atleista nuo sertifikavimo procedūros, galėtų būti pripažįstama kaip atskirai taikoma priemonė, kuri nėra diskriminuojanti, kadangi ji ne diskriminavo nacionalinių prekių, bet, atsižvelgiant į Belgijos suinteresuotumą radijo bangų siuntimo ir priėmimo aparatūros eksportu į kitas EB valstybes nares, pagerino eksportuojamos produkcijos padėtį, nepablogindama nacionalinių prekių padėties, todėl neturėtų būti draudžiama Sutarties 29 straipsnio.

Šioje vietoje derėtų pastebėti, kad ETT savo jurisprudencijoje yra sprendęs sudėtingą klausimą – ar sutartinės atsakomybės normos gali pažeisti Sutarties 29 straipsnį, kaip darančios žalą tam tikros valstybės narės eksportuotojams. ETT nėra pateikęs vienareikšmio atsakymo į šį klausimą, bet skirtingos sutartinės atsakomybės normos gali turėti įtakos prekybai EB viduje. Iš esmės tokios nacionalinės taisyklės nesusijusios su prekės kokybe (pagal *Keck* byloje nustatytas taisyklės¹⁸⁵, todėl sutartinės atsakomybės normos nepatenka į Sutarties 28 straipsnio taikymo sritį¹⁸⁶. Konstatuotina, jog tokios normos nepatenka ir į 29 straipsnio taikymo sritį.

Apibendrinant ETT praktiką bendrai taikomų priemonių kontekste, būtina paminėti porą naujų bylų, kurios sukėlė nemažus ginčus teisinėje literatūroje. Tai *Ravil*¹⁸⁷ ir *Asda*¹⁸⁸ bylos, kuriose iškilo kolizija tarp laisvo prekių judėjimo ir intelektinės nuosavybės teisių (prekės kilmės pavadinimų apsaugos). Italijos Prosciutto di Parma kumpio ir Grana Padana sūrio gamintojai kreipėsi į Didžiosios Britanijos ir Prancūzijos teismus (į šias šalis buvo importuojami aukščiau minėti produktai) norėdami, kad būtų uždrausta šiose šalyse naudoti aukščiau minėtus kumpio ir sūrio kilmės pavadinimus, kadangi tiek sūris, tiek kumpis buvo supjaustyti už šių produktų kilmės teritorijos ribų. Šie argumentai buvo grindžiami Italijos teisės aktų reikalavimais, nustatančiais, jog Prosciutto di Parma kumpis ir Grana Padana sūris būtų smulkinami jų pagaminimo regionuose. Taigi ginčas iš esmės lietė diskriminuojančias bendrai taikomas priemones, kurios buvo taikomos tiek nacionaliniams gamintojams, tiek eksportuotojams. Nacionaliniai Didžiosios Britanijos ir Prancūzijos teismai ETT pateikė klausimą, ar tokie Italijos teisės aktų reikalavimai pažeidžia Sutarties 29 straipsnį ir, jei taip, ar jie gali būti pateisinami.

---

¹⁸⁵ Joined Cases C-267/91 and C-268/91 *Criminal Proceedings against Bernard Keck and Daniel Mithouard* [1993] ECR I-6097, 16 dalis.

¹⁸⁶ P. Rott. Minimum Harmonization for the Completion of the Internal Market? The Example of Consumer sales Law // *Common Market Law Review*. 2003, vol. 40. P. 1114–1115.

¹⁸⁷ Case C-469/00 *Ravil S.a.r.l. v. Bellon Import S.a.r.l. and Biraghi SpA* [2003] ECR I-5053.

¹⁸⁸ Case C-108/01 *Consorzio del Prosciutto di Parma and Salumificio S. Rita SpA v. Asda Stores Ltd. and Hygrade Foods Ltd* [2003] ECR I-5121.

Abiejose bylose ETT nusprendė, jog, nors šios nacionalinės priemonės ir pažeidė Sutarties 29 straipsnį, bet buvo pateisinamos¹⁸⁹. *Ravil* byloje¹⁹⁰ (190) ETT argumentavo, jog tai, kad sūris Grana Padano būtinai turėjo būti smulkinamas jo pagaminimo regione, pažeidė Sutarties 29 straipsnį, bet buvo pateisinamas pramoninės ir komercinės nuosavybės apsaugos sumetimais ir proporcingas (47, 49, 66, 104 dalys). Analogišką sprendimą ETT priėmė ir *Asda* byloje¹⁹¹ – tai, kad kumpis Prosciutto di Parma turėjo būti smulkinamas ir supakuojamas pagaminimo regione, pažeidė Sutarties 29 straipsnį, bet buvo pateisinamas pramoninės ir komercinės nuosavybės apsaugos sumetimais ir proporcingas (62–64 dalys). Tai parodo, kaip laisvo prekių judjimo ir intelektinės nuosavybės teisių apsaugos klausimai glaudžiai tarpusavyje susiję, o valstybių narių nustatyti nacionaliniai ribojimai gali būti pateisinami remiantis Sutarties 30 straipsnyje įtvirtinta pramoninės ir komercinės nuosavybės apsauga¹⁹².

ETT sprendimas, priimtas abiejose aukščiau minėtose bylose, praplėtė Sutarties 29 straipsnio taikymo apimtį – paneigė du svarbius teiginius. Pirma, kad ETT praktikoje pripažįstama, jog Sutarties 29 straipsnis nedraudžia bendrai taikomų priemonių, kurios yra diskriminuojančios. Antra, jog Sutarties 30 straipsnio išimtimis (tame tarpe ir pramoninės ir intelektinės nuosavybės apsauga) gali būti remiamasi norint pateisinti tik atskirai taikomas priemones (nederėtų pamiršti, kad reikėtų atsižvelgti ir į proporcingumo principą)¹⁹³; privalomaisiais reikalavimais, nustatytais *Cassis de Dijon* byloje¹⁹⁴, arba viešojo intereso privalomaisiais reikalavimais (*Gebhard* byla)¹⁹⁵ galima pateisinti bendrai taikomas priemones). To pasėkoje atsirado naujas postūmis tolesnei ETT praktikai aiškinant Sutarties 29 straipsnio apimtį¹⁹⁶ ta linkme, jog bendrai taikomos diskriminuojančios priemonės taip pat patenka į šio straipsnio taikymo apimtį, bet gali būti pateisinamos ne tik Sutarties 30 straipsnio išimtimis, bet ir privalomaisiais reikalavimais arba viešojo intereso privalomaisiais reikalavimais.

Apibendrinant šį poskyrį, darytinos tokios išvados.

---

¹⁸⁹ S. Enchelmaier. Case C-469/00, *Ravil S.a.r.l. v. Bellon Import S.a.r.l. and Biraghi SpA*, [2003] ECR I-5053 (Full Court); Case C-108/01, *Consorzio del Prosciutto di Parma and Salumificio S. Rita SpA v. Asda Stores Ltd. and Hygrade Foods Ltd.*, Judgments of 20 May 2003, [2003] ECR I-5121 (Full Court). The *Ravil* (“Grana Padano”) and *Asda* (“Parma Ham”) Case // *Common Market Law Review*. 2004, vol. 41. P. 829–832.

¹⁹⁰ Case C-469/00, *Ravil S.a.r.l. v. Bellon Import S.a.r.l. and Biraghi SpA*, [2003] ECR I-5053.

¹⁹¹ Case C-108/01, *Consorzio del Prosciutto di Parma and Salumificio S. Rita SpA v. Asda Stores Ltd. and Hygrade Foods Ltd* [2003] ECR I-5121.

¹⁹² E. Gambaro and N. Landi. Case C-16/03, *Peak Holding AB v. Axolin-Elinor AB*, Judgment of the Court of Justice (Grand Chamber) of 30 November 2004.1 // *Common Market Law Review*. 2005, vol. 42. P. 1510.

¹⁹³ Case 120/78 *Rewe Zentrale v. Bundes-monopolverwaltung fur Branntwein* [1979] ECR 649, 8, 14 dalys.

¹⁹⁴ Ten pat.

¹⁹⁵ Case C-55/94 *Reinhard Gebhard v. Consiglio dell’Ordine degli Avvocati e Procuratori di Milano* [1995] ECR I-4165.

¹⁹⁶ S. Enchelmaier. Case C-469/00, *Ravil S.a.r.l. v. Bellon Import S.a.r.l. and Biraghi SpA*, [2003] ECR I-5053 (Full Court); Case C-108/01, *Consorzio del Prosciutto di Parma and Salumificio S. Rita SpA v. Asda Stores Ltd. and Hygrade Foods Ltd.*, Judgments of 20 May 2003, [2003] ECR I-5121 (Full Court). The *Ravil* (“Grana Padano”) and *Asda* (“Parma Ham”) Case // *Common Market Law Review*. 2004, vol. 41. P. 831–832.

Pirma, sąvoka „bendrai taikomos priemonės“ atsirado Direktyvos 70/50 dėka ir buvo išplėtota teisinėje literatūroje. Analizuojant ETT sprendimus, ypač jų rezoliucines dalis, galima pastebėti įdomią tendenciją – sąvoka „bendrai taikomos priemonės“ nėra vartojama, apsiribojama konstatavimu, jog „tokia nacionalinė priemonė nepažeidžia Sutarties 29 straipsnio, jeigu ji skirtingai netraktuoja (nediskriminuoja) valstybės vidaus prekyboje esančių ir eksportuojamų prekių“. Todėl bendrai taikomos priemonės gali būti pripažįstamos tiek diskriminuojančios, tiek nediskriminuojančios.

Antra, remiantis ETT jurisprudencija, bendrai taikomos nediskriminuojančios priemonės yra leistinos ir nepažeidžia Sutarties 29 straipsnio, todėl jų nereikia teisinti Sutarties 30 straipsnyje nustatytais išimtimis.

Trečia, naujausia ETT praktika patvirtina, kad ir bendrai taikomos priemonės konkrečiais atvejais gali būti diskriminuojančios, todėl pažeisti Sutarties 29 straipsnį. Tokiu atveju atsiranda galimybė jas pateisinti remiantis tiek Sutarties 30 straipsnio išimtimis, tiek privalomaisiais reikalavimais, arba viešojo intereso privalomaisiais reikalavimais (beje, jų sąrašas, skirtingai, nei pagal Sutarties 30 straipsnį, yra nebaigtinis) bei atsižvelgiant į proporcingumo principą.

Ketvirta, nėra aišku, ar atskirai taikomos priemonės tam tikrais atvejais gali būti nediskriminuojančiomis. ETT nepateikia atsakymo į šį klausimą.

3.2.3. Atskirai taikomų priemonių draudimas

Dėl atskirai taikomų priemonių kyla mažiau problemų, kadangi paprastai šios priemonės yra diskriminuojančios, t.y. įtvirtinančios skirtingą nacionalinės ir eksportuojamos produkcijos traktavimą. Tokios priemonės pažeidžia Sutarties 29 straipsnį. Nors ETT praktikoje būtų, kuriose keltas nediskriminuojančių atskirai taikomų priemonių klausimas, praktiškai nėra, vis dėlto, galima situacija, kai atskirai taikomos priemonės nebus diskriminuojančios, todėl nepažeis Sutarties 29 straipsnio. Atskirai taikomų priemonių Sutarties 29 straipsnio kontekste sąvoką ir požymius tikslinga atskleisti per ETT praktiką.

Teisinėje literatūroje nemažai diskusijų sukėlė jau aukščiau minėtas sprendimas *Bouhelier* byloje¹⁹⁷. Byloje ginčas kilo dėl Prancūzijos teisės normų, nustatančių, kad laikrodžių eksportuotojai privalėjo gauti specialią licenciją. Toks reikalavimas nebuvo numatytas laikrodžiams, skirtiems vidaus prekybai (8 dalis). ETT pripažino, jog valstybė narė negali reikalauti eksporto licencijos, net, jei tai susiję su kokybės reikalavimais, nes tai nesuderinama su

---

¹⁹⁷ Case C 53/76 *Procureur de la Republique de Besancon v. Les Sieurs Bouhelier* [1977] ECR 197.

Sutartyje įtvirtintais principais. Tokių reikalavimų taikymas tik laikrodžiams, skirtiems eksportui, sukuria savavališką (todėl nepateisinamą) diskriminaciją, kuri sudaro kliūtis EB vidaus rinkai ir pažeidžia Sutarties 29 straipsnį. Toliau ETT pateikė lygiaverčio poveikio priemonių, draudžiamų pagal Sutarties 29 straipsnį, apibrėžimą: tai valstybių narių priimtos nacionalinės taisyklės, nustatančios, kad prekėms, skirtoms eksportui, būtina įsigyti licenciją/sertifikatą, kurie gali būti neišduoti, jeigu prekių kokybė neatitinka konkrečius reikalavimus, kuriuos nustato sertifikatus išduodanti institucija, net ir tais atvejais, kai tokie sertifikatai išduodami nemokamai (11–18 dalys). ETT šiame apibrėžime neišskyrė, kad priemonė, pažeidžianti Sutarties 29 straipsnį, turi būti diskriminuojanti, t.y. įtvirtinti nacionalinės produkcijos prioritetą eksportuojamos produkcijos atžvilgiu. Todėl tapo aišku, kad *Dassonville* bylos¹⁹⁸ formuluotė, jog visos EB valstybių narių priimtos prekybos taisyklės, kurios tiesiogiai ar netiesiogiai, faktiškai ar potencialiai gali pažeisti prekybą EB viduje, laikomos lygiaverčio poveikio priemonėmis, visais atvejais vienoda apimtimi turėtų būti taikoma Sutarties 28 ir 29 straipsniams – taigi tiek atskirai, tiek bendrai taikomoms priemonėms. Toks požiūris buvo per daug platus, todėl *Groenveld* byloje¹⁹⁹ ETT laikėsi jau kitokios pozicijos. Vadovaujantis šia byla, Sutarties straipsniui prieštarauja tik tokios priemonės, kurių tikslas arba taikymo rezultatas – eksporto į kitas valstybes nares ribojimas, kurio dėka atsiranda valstybės narės vidaus ir eksporto rinkos nevienodas traktavimas pirmenybę suteikiant nacionalinei rinkai eksportuojamų prekių sąskaita (7 – 9 dalys). Iš esmės ši sąvoka taikytina diskriminuojančioms priemonėms (šios priemonės paprastai būna atskirai taikomas, nors, kaip buvo minėta, ir bendrai taikomos priemonės gali būti diskriminuojančios).

Šioje vietoje būtina paanalizuoti *Inter – Huiles*²⁰⁰, *Nertsvoederfabriek*²⁰¹, *Dusseldorp*²⁰², *Wilfried Monsees*²⁰³ ir *FEAD*²⁰⁴ bylas, kurios kėlė panašius Sutarties 29 straipsnio aiškinimo klausimus ir pateikė atskirai taikomų priemonių pavyzdžius.

Inter – Huiles byloje²⁰⁵ ginčas kilo dėl Prancūzijos teisės aktuose nustatyto draudimo eksportuoti panaudotus tepalus perdirbimui į užsienio valstybių, tame tarpe, ir kitų EB valstybių narių, įmones. ETT nusprendė, kad Prancūzijos nacionalinės teisės normos dėl panaudotų tepalų surinkimo ir tvarkymo, kurios draudė šias atliekas eksportuoti perdirbimui ar tvarkymui į kitos

---

¹⁹⁸ Case 8/74 *Procureur du Roi v. Dassonville* [1974] ECR 837, 5 dalis.

¹⁹⁹ Case 15/79 *P.B. Groenveld BV v. Produktschap voor Vee en Vlees* [1979] ECR 3409.

²⁰⁰ Case C-172/82 *Syndicat national des fabricants raffineurs d'huile de graissage v. Groupement d'interet economique 'Inter-Huiles'* [1983] ECR 555.

²⁰¹ Case 118/86 *Openbaar Ministerie v. Nertsvoederfabriek Nederland BV* [1997] ECR 3883.

²⁰² Case C-203/96 *Dusseldorp and Others* [1998] ECR I-4075.

²⁰³ Case C-350/97 *Wilfried Monsees v. Unabhängiger Verwaltungssesant für Karnten* [1999] ECR I-2921.

²⁰⁴ Case C-209/98 *Entreprenorforeningens Affalds/Miljøsektion (FEAD) v. Kobenhavns Kommune* [200] ECR I-3743.

²⁰⁵ Case C-172/82 *Syndicat national des fabricants raffineurs d'huile de graissage v. Groupement d'interet economique 'Inter-Huiles'* [1983] ECR 555.

valstybės narės įmonės, pažeidė Sutarties 29 straipsnį (12–15 dalys). Darytina išvada, jog Prancūzija, galėjo nustatyti tam tikras specifines schemas, bet negalėjo nustatyti kliūčių eksportui²⁰⁶.

Nertsvoederfabriek byla²⁰⁷ iškėlė klausimą, ar nacionalinės taisyklės, nustatančios, kad Olandijos gamintojai privalo perleisti paukštienos atliekas perdirbimui tik įmonėms, kurios turi specialiai tam tikslui vietos valdžios institucijų išduotą licenciją, nepažeidžia Sutarties 29 straipsnio bei ar tokios taisyklės galėtų būti pateisintos Sutarties 30 straipsnyje numatytais išimtimis (žmonių ir gyvūnų gyvybės ir sveikatos apsauga). ETT pripažino, kad, remiantis ta aplinkybe, jog šiuo konkrečiu atveju EB lygiu nebuvo priimto jokio harmonizuojančio antrinės teisės akto, valstybė narė galėjo remtis Sutarties 30 straipsniu norėdama pateisinti EB vidaus rinkos apribojimus paukštienos atliekų perdirbimo srityje, bet, tik tokiu atveju, jei žmonių ir gyvūnų sveikatos ir gyvybės, gabenant pavojingas gyvūninės kilmės atliekas, negalima apsaugoti kitomis, mažiau EB vidaus rinką ribojančiomis priemonėmis bei nepagrįstai apribojant eksporto tarp valstybių narių. Todėl Olandijos nacionalinės taisyklės suderinamos su Sutarties 29 ir 30 straipsniais tiek, kiek jos nenustato eksporto į kitas valstybes nares kliūčių, nepateisinamų Sutarties 30 straipsnio išimtimis, siekdamas užtikrinti sveikatos apsaugos reikalavimus, susijusius su pavojingų atliekų surinkimu ir gabenimu, nacionalinėje teritorijoje (11–17 dalys). Taigi pastarojoje byloje ETT išsakė poziciją, jog neužtenka įrodyti, kad egzistuoja konkreti, eksportą ribojančią nacionalinę priemonę pateisinti Sutarties 30 straipsnio išimtis. Dar reikia nustatyti, ar konkretus ribojimas yra būtinas norimam tikslui pasiekti. Kitais žodžiais tariant, būtina laikytis proporcingumo principo, suformuluoto ETT jurisprudencijoje²⁰⁸.

Dusseldorp byloje²⁰⁹ ETT priėmė vieną iš įdomiausių ir pažangiausių sprendimų prekybos ir aplinkos apsaugos srityje²¹⁰. Šioje byloje iškilo klausimas dėl nacionalinių taisyklių atitikimo Sutarties 29 straipsniui atliekų tvarkymo ir perdirbimo srityje bei Sutarties 174 straipsnio aiškinimo klausimas. ETT nusprendė, kad Sutarties 174 straipsnis leidžia EB valstybėms narėms nustatyti konkrečias nacionalines taisykles, jei jos suderinamos su Sutartimi. Vadovaujantis nacionaliniais Olandijos Sektoriniu ir Ilgalaikiu planais, tepalų filtrų eksportas buvo draudžiamas. Suprantama, jog tokios normos tikslas – apriboti eksportą ir suteikti prioritetą nacionalinei rinkai (40–42 dalys). ETT atmetė Olandijos Vyriausybės pateiktą argumentą, kad

²⁰⁶ K. Mortelmans. The Relationship between the Treaty Rules and Community Measures for the Establishment and Functioning of the Internal Market – Towards a Concordance Rule // Common Market Law Review. 2002, vol. 39. P. 1321.

²⁰⁷ Case 118/86 *Openbaar Ministerie v. Nertsvoederfabriek Nederland BV* [1997] ECR 3883.

²⁰⁸ Case 120/78 *Rewe Zentrale v. Bundesmonopolverwaltung für Branntwein* [1979] ECR 649, 8, 14 dalys.

²⁰⁹ Case C-203/96 *Dusseldorp and Others* [1998] ECR I-4075.

²¹⁰ N. Notaro. Case C-203/96 *Chemische Afvalstoffen Dusseldorp BV and others v. Minister van Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer*, Judgment of the Sixth Chamber of the Court of 25 June 1998, [1998] ECR I-4075 // Common Market Law Review. 1999, vol. 36. P. 1309.

tokia nacionalinė taisyklė galėtų būti pateisinta privalomaisiais reikalavimais – aplinkos apsaugos sumetimais (Sutarties 174 straipsniu), motyvuodamas, jog tokie argumentai – ekonominės prigimties, ir tai negali pateisinti pagrindinių

EB vidaus rinkos laisvių ribojimo (43–44 dalys). ETT atmetė ir kitą Olandijos Vyriausybės argumentą, kad ginčijama nacionalinė taisyklė galėtų būti pateisinama Sutarties 30 straipsnio išimtimis (žmonių gyvybės ir sveikatos apsauga), nes nebuvo jokių įrodymų, kad tepalų filtrų atliekų gabenimas keltų pavojų aplinkai ir žmonių sveikatai. Todėl Olandijos įstatymuose įtvirtinti ribojimai negalėjo būti pateisinami nei Sutarties 30 straipsnio išimtimis (žmonių gyvybės ir sveikatos apsaugos sumetimais), nei aplinkos apsaugos sumetimais (kaip privalomuoju reikalavimu, suformuluotu pagal Sutarties 174 straipsnį) bei apribojo eksportą (45–50 dalys).

Iš šių ETT pateiktų argumentų matyti, kad aplinkos apsauga – tai dar viena, šalia Sutarties 30 straipsnio, išimtis, privalomasis reikalavimas, kuriuo remiantis galima pateisinti EB valstybių narių nacionalines taisykles, pažeidžiančias Sutarties 29 straipsnį. *Dusseldorp* byla²¹¹ iš esmės buvo pirmoji byla, kurioje ETT, neginčydamas aiškiai diskriminuojančios (atskirai taikomos) Olandijos taisyklės, pabrėžė privalomųjų reikalavimų taikymą Sutarties 29 straipsniui, nors nerašytiniai privalomieji reikalavimai, kaip jie suprantami *Cassis de Dijon* bylos²¹² kontekste arba viešojo intereso privalomieji reikalavimai pagal *Gebhard* bylą²¹³, gali pateisinti tik bendrai taikomas priemones²¹⁴. Skirtumas tas, kad aplinkos apsauga – tai privalomasis reikalavimas, kuriuo galima remtis kaip išimtimi pagal Sutarties 174 straipsnį, t.y. toks reikalavimas yra rašytinis – įtvirtintas Sutartyje, o ETT taiko šį privalomąjį reikalavimą pateisinti tiek atskirai, tiek bendrai taikomas priemones²¹⁵.

FEAD byloje²¹⁶ taip pat buvo keliamas klausimas, ar konkrečios Danijos aplinkosaugos teisės normos, reglamentuojančios nepavojingų statybinių atliekų surinkimą ir perdirbimą, nepažeidžia Sutarties 29 straipsnio (29 dalis). ETT manymu, statybinės atliekos nebuvo pavojingos, todėl tokio nacionalinės teisės draudimo nebuvo galima pateisinti Sutarties 30

---

²¹¹ Case C-203/96 *Dusseldorp and Others* [1998] ECR I-4075.

²¹² Case 120/78 *Rewe Zentrale v. Bundesmonopolverwaltung für Branntwein* [1979] ECR 649, 8, 14 dalys.

²¹³ Case C-55/94 *Reinhard Gebhard v. Consiglio dell'Ordine degli Avvocati e Procuratori di Milano* [1995] ECR I-4165, 37, 39 dalys.

²¹⁴ S. Enchelmaier. Case C-469/00, *Ravil S.a.r.l. v. Bellon Import S.a.r.l. and Biraghi SpA*, [2003] ECR I-5053 (Full Court); Case C-108/01, *Consorzio del Prosciutto di Parma and Salumificio S. Rita SpA v. Asda Stores Ltd. and Hygrade Foods Ltd.*, Judgments of 20 May 2003, [2003] ECR I-5121 (Full Court). The Ravil (“Grana Padano”) and Asda (“Parma Ham”) Case // Common Market Law review. 2004, vol. 41. P. 831.

²¹⁵ N. Notaro. Case C-203/96 *Chemische Afvalstoffen Dusseldorp BV and others v. Minister van Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer*, Judgment of the Sixth Chamber of the Court of 25 June 1998, [1998] ECR I-4075 // Common Market Law Review. 1999, vol. 36. P. 1311-1319; Case C-389/96 *Aher-Waggon GmbH v. Federal Republic of Germany* [1998] ECR I-4483, 19 dalis; Case C-213/96 *Outokumpu* [1998] ECR I-1777, 32 dalis.

²¹⁶ Case C-209/98 *Entreprenorforeningens Affalds/Miljøsektion (FEAD) v. Københavns Kommune* [200] ECR I-3743.

straipsnio išimtimis. Iš kilo kitas klausimas, ar tokios nacionalinės teisės normos galima pateisinti aplinkos apsaugos sumetimais. ETT, pasirėmęs garsiąja *Dusseldorp* byla²¹⁷, kurioje buvo nustatyta, kad aplinkos apsauga nėra priežastis, pateisinti eksporto apribojimus, ypač, jei tai susiję su atliekų perdirbimu atmetė šį argumentą ir priėmė tokį sprendimą – Sutarties 29 straipsnis draudžia tokį nekenksmingų atliekų surinkimą ir gavimą perdirbimui, kuriame gali dalyvauti tik ribotas skaičius įmonių konkrečioje savivaldybėje, nes tokia sistema sudaro kliūtis eksportui, ypač, jei gamintojai negali eksportuoti atliekų per tarpininkus. Todėl Danijos teisės normos, draudžiančios net aukštos kvalifikacijos tarpininkams dalyvauti atliekų surinkime siekiant jas perparduoti į kitą valstybę narę, sudarė kliūtis eksportui pagal Sutarties 29 straipsnį. Šie apribojimai negalėjo būti pateisinami nei Sutarties 30 straipsniu, nei aplinkos apsauga pagal Sutarties 174 straipsnį, nes jokio pavojaus žmonių, gyvūnų ar augalų sveikatai arba aplinkos apsaugai nebuvo (30 – 34, 37 – 51 dalys). Taigi šioje byloje ETT nustatė, kad Danijos nustatytos nacionalinės taisyklės pažeidė Sutarties 29 straipsnį ir negalėjo būti pateisinamos²¹⁸.

Jeigu anksčiau nagrinėtos bylos buvo susijusios su atliekų eksporto problemomis, *Wilfried Monsees* byloje²¹⁹ ginčas kilo dėl Austrijos teisės aktų, reglamentuojančių maksimalią gyvū gyvulių, vežamų skerdimui, kelionės trukmę ir nuotolius (2 dalis). ETT nustatė, kad Sutarties 30 straipsnis nebegali būti taikomas, jeigu yra priimta konkrečią sritį harmonizuojanti direktyva. Tokia direktyva buvo priimta ir šiuo klausimu, bet ginčas kilo po to, kai ji buvo priimta, bet dar nebuvo pasibaigęs direktyvos perkėlimo į nacionalinę teisę terminas. Todėl šiuo laikotarpiu valstybė narė vis dar galėjo remtis Sutarties 30 straipsniu, ketindama pateisinti jos nacionaliniuose teisės aktuose nustatytus ribojimus gyvūnų gyvybės ir sveikatos apsauga. Bet, ETT manymu, to dar neužteko – reikėjo papildomai nustatyti, ar tokia nacionalinė taisyklė buvo proporcinga, t.y. būtina siekiamam tikslui. Apsaugoti gyvūnų sveikatą buvo galima mažiau ribojančiomis priemonėmis, o valstybė narė negalėjo riboti gyvulių vežimo skerdimui. Todėl Austrijos įstatymo nuostatos pažeidė Sutarties 29 straipsnį (19–31 dalys).

Paminėtinos ir *Delhaize* bei *Belgium v. Spain* bylos²²⁰, kurios teisinėje literatūroje analizuojamos kartu dėl kelių priežasčių. Pirma, antrojoje byloje ginčas kilo dėl su pirmąja byla susijusių aplinkybių. Antra, bylos kėlė panašius atskirai taikomų priemonių aiškinimo klausimus²²¹.

---

²¹⁷ Case C-203/96 *Dusseldorp and Others* [1998] ECR I-4075, 68 dalis.

²¹⁸ K. Mortelmans. Towards Convergence in the Application of the Rules on Free Movement and on Competition // Common Market Law Review. 2001, vol. 38. P. 644.

²¹⁹ Case C-350/97 *Wilfried Monsees v. Unabhängiger Verwaltungssenat für Kärnten* [1999] ECR I-2921.

²²⁰ Case C-47/90 *Etablissements Delhaize Freres et Compagnie Le Lion SA v. Promalvin SA and AGE Bodegas Unidas SA* [1992] ECR I-3669; Case C-388/95 *Kingdom of Belgium v. Kingdom of Spain* [2000] ECR I-3123.

²²¹ M. Horspool. European Union Law. 3rd edition. – London: Reed Elsevier (UK) Ltd, 2003. P. 322.

Delhaize byloje²²² viena Belgijos įmonė užsakė iš kitos Belgijos įmonės 3000 hektolitrus Rioja vynu. Šis užsakymas buvo priimtas ir pateiktas Ispanijos įmonei. Pastaroji atsisakė įvykdyti užsakymą, nes Ispanijos teisės normos draudė jai tai daryti – visi vynai, įskaitant ir tuos, kurie buvo skirti eksportui, turėjo būti laikomi išpilstyti tame regione, kuriame jie buvo pagaminti. Šios nuostatos buvo taikomos visiems vyną eksportuojantiems didmenininkams, tačiau, tik atsižvelgiant į kasmetines tokių vynu eksporto kvotas, nustatytas pagal vynu pagaminimo regioną. Todėl įmonė, užsakiusi Rioja vynu, į Ispaniją galėjo eksportuoti tik 600 hektolitrus šio vynu (2–8 dalys). ETT nusprendė, jog tokios Ispanijos teisės normos pažeidė Sutarties 29 straipsnį, nes buvo pripažintos lygiaverčio poveikio priemonėmis. Reikalavimas vynus išpilstyti jų pagaminimo regione negalėjo būti pateisintas Sutarties 30 straipsnio išimtimi, t.y. pramoninės ir komercinės nuosavybės apsaugos sumetimais, nes tai nebuvo būtina išsaugoti specifines Rioja vynu savybes (12–29 dalys). Iš esmės šioje byloje ginčas kilo dėl atskirai taikomų priemonių, kurios buvo diskriminuojančios, tačiau, galima konstatuoti, jog toks ETT sprendimas buvo ne visai tikslus, kadangi kvotos (jos gali būti pripažįstamos tiek kiekybiniais eksporto apribojimais, tiek lygiaverčio poveikio priemonėmis)²²³ šiuo atveju turėjo būti pripažintos kiekybiniais eksporto apribojimais, nes jomis buvo nustatyti konkretūs prekių, skirtų eksportui kiekiai (pavyzdžiui, eksportuoti galima tik 600, bet ne 3000 hektolitrus Rioja vynu iš Ispanijos į Belgiją), kurių nebuvo galima viršyti. Vis dėlto, ETT nesuklydo pripažindamas Sutarties 29 straipsnio pažeidimą, nes praktikoje svarbiausia įrodyti tai, kad buvo pažeistas konkretus Sutarties straipsnis.

*Belgium v. Spain*²²⁴ byloje Belgijos kreipimasis į ETT buvo ankstesnių ETT sprendimų (vienas tokių sprendimų buvo priimtas *Delhaize* byloje)²²⁵, kurių Ispanija neįvykdė, pasekmė. Bet šiuo atveju ETT nusprendė, kad aukščiau minėtos nacionalinės Ispanijos taisyklės turi būti pateisinamos, nes atsirado jų pateisinamumą pagrindžiančių naujų aplinkybių. Todėl reikalavimas, kad Rioja vynu būtų išpilstytas tame regione, kur ir pagamintas, neprieštaravo EB teisei dėl savo būtinumo siekiamam tikslui, ir, nesant kitų, mažiau ribojančių, priemonių. Imtis tokių priemonių buvo būtina norint apsaugoti gerą tokio vynu vardą (pateisinti pramoninės ir komercinės nuosavybės apsaugos sumetimais) (75–78 dalys). Taigi byloje keltas klausimas buvo susijęs su intelektinės nuosavybės apsauga EB lygiu ir galimybe tam tikrais atvejais intelektinės nuosavybės apsaugai suteikti pirmenybę laisvo prekių judėjimo atžvilgiu²²⁶.

²²² Case C-47/90 *Etablissements Delhaize Freres et Compagnie Le Lion SA v. Promalvin SA and AGE Bodegas Unidas SA* [1992] ECR I-3669.

²²³ J. Steiner and L. Woods. *Textbook on EC Law*. 8th edition. – Oxford: Oxford university press, 2003. P. 220.

²²⁴ Case C-388/95 *Kingdom of Belgium v. Kingdom of Spain* [2000] ECR I-3123.

²²⁵ Case C-47/90 *Etablissements Delhaize Freres et Compagnie Le Lion SA v. Promalvin SA and AGE Bodegas Unidas SA* [1992] ECR I-3669.

²²⁶ E. Spaventa. Case C-388/95, *Belgium v. Spain*, Full Court Judgement of 16 May 2000 // *Common Market Law Review*. 2001, vol. 38. P. 211.

Labai įdomi *Commission v. Belgium*²²⁷ byla, kuri jau buvo analizuota bendrai taikomų priemonių kontekste. Manytina, ši byla svarbi ir analizuojant atskirai taikomų priemonių apimtį, nes ginčytas Belgijos įstatymas ta apimtimi, kuria nustatė, jog eksportuojama radijo bangų siuntimo ir priėmimo aparatūra atleidžiama nuo sertifikavimo procedūros, galėtų būti pripažįstamas atskirai taikoma priemone, kurios tikslas nebuvo diskriminuoti eksportuojamos produkcijos. Priešingai, nors Nors ETT konkrečiai ir nepaminėjo, tačiau ši priemonė buvo ne diskriminuojanti – eksportuojamai produkcijai buvo sudarytos geresnes sąlygas būti išvežtai iš Belgijos teritorijos atsižvelgiant į Belgijos užsienio politikos tikslus, tokiu būdu nediskriminuojant nacionalinės produkcijos. Taigi tokia priemonė neturėtų pažeisti Sutarties 29 straipsnio.

Apibendrinant šį poskyrį, darytinos tokios išvados.

Pirma, lygiaverčio poveikio priemonių, draudžiamų Sutarties 29 straipsnio, sąvoka, pateikta *Bouhelier* byloje, pasirodė per daug plati, nes apėmė tiek bendrai, tiek atskirai taikomas priemones. Tokia sąvoka *Groenveld* byloje buvo apribota – tapo aišku, kad Sutarties 29 straipsnis nedraudžia bendrai taikomų priemonių, kurios nėra diskriminuojančios. Sutarties 29 straipsnis draudžia tokias lygiaverčio poveikio priemones, kurių specialus tikslas arba taikymo rezultatas – apriboti eksportą, tokiu būdu įtvirtinant skirtingą režimą tarp valstybės vidaus prekybos ir eksporto, ir nacionalinei produkcijai/nacionalinei vidaus rinkai suteikiant prioritetą eksporto rinkos sąskaita (beje, paskutinių trijų žodžių ETT dažnai nemini). Šiuo apibrėžimu iš esmės siekta uždrausti atskirai taikomas priemones, kurios yra diskriminuojančios, nors naujausioje ETT jurisprudencijoje pripažįstama, kad šis apibrėžimas taikytinas ir bendrai taikomoms priemonėms, kurios taip pat gali būti diskriminuojančios. Atskirai taikomos priemonės, kurios nėra diskriminuojančios, neturėtų būti draudžiamos Sutarties 29 straipsnio, nors šį teiginį patvirtinančių ETT bylų beveik nėra.

Antra, diskriminuojančias atskirai taikomas priemones galima pateisinti Sutarties 30 straipsnio išimtimis (pagal *Dusseldorp* bylą, ir aplinkos apsaugos sumetimais kaip privalomuoju reikalavimu pagal Sutarties 174 straipsnį). Bet, ETT manymu, to dar nepakanka konstatuoti, jog tokia priemonė bus pateisinama – dar būtina atlikti taip vadinamą proporcingumo testą – įrodyti, kad priemonė yra būtina siekiamam tikslui. Antra vertus, pateisinamumo pagal Sutarties 30 straipsnį klausimas gali būti keliamas tik tuo atveju, jei nėra priimtose konkrečių sričių harmonizuojančios direktyvos. Jei tokia direktyva priimta, valstybė narė netenka teisės remtis 30 straipsnio išimtimis.

---

²²⁷ Case C-80/92 *Commission of the European Communities v. Kingdom of Belgium* [1994] ECR-1019.

3.3. Mažareikšmiškumo taisyklės taikymas

De minimis (mažareikšmiškumo) doktrina yra kilusi iš konkurencijos teisės, ypačingai tų konkurencijos teisės nuostatų, draudžiančių sudaryti susitarimus, kurie pažeistų Sutarties 81 straipsnį. Šį principą labiausiai išplėtojo Komisija savo pranešimuose²²⁸.

Teisinėje literatūroje nėra vieningos nuomonės, ar *de minimis* taisyklė (suprantama dviem aspektais – mažareikšmiškumo ir netiesioginio priežastinio ryšio (remoteness) turi būti taikoma laisvo prekių judėjimo (ypatingai Sutarties 28 ir 29 straipsnių) apribojimams²²⁹. Šie du straipsniai tarpusavyje yra glaudžiai susiję, todėl *de minimis* taisyklės taikymo problemos Sutarties 29 straipsnio atžvilgiu bus analizuojamos nepamirštant ir importo apribojimų pagal Sutarties 28 straipsnį. Atsižvelgiant į tai, kad sąvoka *de minimis* paprastai vartojama nagrinėjant konkurencijos teisės normas, reglamentuojančias draudžiamus susitarimus, laisvame prekių judėjime teisingiau būtų vartoti mažareikšmiškumo sąvoką, kuri turėtų būti suprantama tokia pačia apimtimi kaip ir *de minimis*.

Pradedant *Van de Haar* byloje²³⁰ priimtu sprendimu, ETT visada laikėsi tvirtos nuomonės, kad mažareikšmiškumo taisyklė negali būti taikoma laisvo prekių judėjimo apribojimams. Tai patvirtino ir sprendimas *Bluhme* byloje²³¹, kurioje atsakovas buvo apkaltintas neleistinių bičių porūšių auginimu kai kuriose Danijai priklausančiose salose. Toks draudimas buvo nustatytas Danijos teisės aktuose siekiant apsaugoti vieną bičių rūšį nuo išnykimo. ETT turėjo įvertinti, ar šis draudimas pažeidė Sutarties 28 straipsnį. ETT atmetė Danijos argumentus, kad draudimas buvo per daug mažareikšmis, t.y. apėmė tik 0,3 procentus Danijos teritorijos ir pripažino, jog jis pažeidė Sutarties 28 straipsnį (38 dalis). Nors byloje ETT nekėlė mažareikšmiškumo klausimo, iš aplinkybių matyti, kad būtent dėl nacionalinės priemonės mažareikšmiškumo buvo kreiptasi į ETT.

ETT niekada detaliam neargumentavo, kodėl jis netaiko mažareikšmiškumo taisyklės importo ar eksporto apribojimų atžvilgiu. Tačiau toks jo požiūris netiesiogiai grindžiamas motyvuotais pagrindais: bet kokia valdžios institucijos, netgi ir vietos valdžios, nustatyta priemonė yra svarbi ir turinti įtakos valstybių narių vidaus rinkai. Valstybės, kaip viešosios teisės subjekto, nustatytos priemonės, jas lyginant su privačių subjektų (įmonių) veiksmais, turi būti vertinamos griežčiau negu įmonėms taikoma *de minimis* taisyklė pagal aukščiau minėtą Sutarties

²²⁸ P. Craig, G. de Burca. EU law. Text, cases and materials. 3rd edition. – Oxford: Oxford university press, 2003. P. 963.

²²⁹ P. Oliver. Some further reflections on the scope of articles 28-30 (ex 30-36) EC // Common Market Law Review. 1999, vol. 36. P. 790.

²³⁰ Joined Cases 177/82 and 178/82 *Criminal proceedings against Jan van de Haar and Kaveka de Meern BV* [1984] ECR 1797, 12-14 dalys.

²³¹ Case C-67/97 *Criminal proceedings against Ditlev Bluhme* [1998] ECR I-8033.

81 straipsnį. Sutarties straipsniai, susiję su laisvu prekių, asmenų, paslaugų ir kapitalo judėjimu, yra EB vidaus rinkos pagrindas, todėl bet koks ribojimas, kad ir koks mažareikšmis jis bebūtų, yra draudžiamas²³².

Praktinės mažareikšmiškumo taisyklės taikymo problemos irgi labai svarbios. Generalinio advokato Tesauro manymu²³³, įvertinti, ar nacionalinė priemonė yra mažareikšmė, ar ne, – labai sunku, jeigu iš viso įmanoma. Tai įneša teisinio netikrumo ir sudaro didelių sunkumų nacionaliniams teismams taikyti konkrečius Sutarties straipsnius, ypač susijusius su laisvu prekių judėjimu²³⁴. Generalinis advokatas Jacobsas išsako kiek kitokią poziciją – mažareikšmiškumo taisyklė neturėtų būti taikoma kiekvienu atveju, ypač tada, kai nustatoma akivaizdi diskriminacija²³⁵. Šią taisyklę galima taikyti tik tada, kai tiesioginės diskriminacijos nėra²³⁶. Bet, jeigu laikysimės Generalinio advokato Jacobs'o nuomonės, pritaikyti mažareikšmiškumo taisyklės Sutarties 29 straipsnio atžvilgiu bus neįmanoma, nes šis straipsnis draudžia tik diskriminuojančias priemones (kurios paprastai būna atskirai taikomos, nors naujausioje ETT praktikoje pripažįstama, kad ir bendrai taikomos priemonės gali būti diskriminuojančios). Neaišku ir tai, ar nacionalinis teismas mažareikšmiškumo taisyklę turėtų taikyti visais atvejais, kai nustatoma netiesioginė (paslėpta) diskriminacija. Kelių pastarųjų metų ETT praktika patvirtina, kad mažareikšmiškumo taisyklė tam tikrais atvejais turėtų būti taikoma ir eksporto apribojimų atžvilgiu.

*Denkavit*²³⁷ byloje iškilo klausimas, ar Komisijos reglamentas dėl finansinės pagalbos teikimo nugriebto pieno perdirbimui į sumaišytus pašarus bei veršiukų maitinimui nugriebto pieno milteliais, neprieštaravo Sutarties 29 straipsniui (6 dalis). ETT manymu, kiekybinių eksporto apribojimų ir lygiavėrio poveikio priemonių draudimas taikomas ne tik nacionalinėms priemonėms, bet ir priemonėms, nustatytoms EB institucijų. Tačiau nagrinėjamoje byloje ginčijamas reglamentas nepažeidė Sutarties 29 straipsnio – nors ir nenustatė vienodų sąlygų, bet nustatė beveik lygiareikšmes sąlygas dėl maišytų pašarų administracinės kontrolės tiek juos eksportuojant, tiek jais prekiaujant valstybės viduje. Padėties nekeitė ir tai, jog eksportuojant tokius pašarus finansinė pagalba buvo mokama vėliau, nei prekiaujant pašarais valstybės viduje. Toks skirtingas traktavimas buvo būtinas atsižvelgiant į situaciją, nes įvairių dokumentų pildymas eksportuojant produkciją užėmė daugiau laiko nei ja prekiaujant valstybės viduje, todėl

---

²³² P. Oliver. Some further reflections on the scope of articles 28–30 (ex 30-36) EC // *Common Market Law Review*. 1999, vol. 36. P. 791.

²³³ Opinion of Mr Advocate General Tesauro delivered on 27 October 1993 in Case C-292/92 *Ruth Hunerhund and others v. Landesapothekerkammer Baden-Württemberg* [1993] ECR I-6787.

²³⁴ Case C 292/92 *Hunermund v. Landesapothekerkammer Baden-Württemberg* [1993] ECR I-6787.

²³⁵ Opinion of Mr Advocate General Jacobs delivered on 24 November 1994 in Case C-412/93 *Societe d'Importation Edouard Leclerc-Siplec v. TF1 Publicite SA and M6 Publicite SA* [1995] ECR I-179, 42–43 dalys.

²³⁶ Case C 412/93 *Leclerc-Siplec v. TF1 Publicite* [1995] ECR I179.

²³⁷ Case 15/83 *Denkavit Nederland BV v. Hoofdproduktschap voor Akkerbouwprodukten* [1984] ECR 2171.

nepažeidė Sutarties 29 straipsnio (15–23 dalys). Vadinas, jei tarp dviejų situacijų (pavyzdžiui, eksporto ir vidaus prekybos) yra pateisinami skirtumai, toks skirtingas traktavimas nepažeis Sutarties 29 straipsnio reikalavimų²³⁸. Galima daryti išvadą, jog tai reiškė netiesioginio priežastinio ryšio (remoteness), kaip mažareikšmiškumo taisyklės atmainos, taikymą.

Kitoje, *Italo Fenocchio* byloje²³⁹, ginčas kilo dėl nacionalinių Italijos teisės aktų, draudžiančių išduoti supaprastintą mokėjimo pavedimą konkrečios sumos sumokėjimui už nacionalinės teritorijos ribų. Tokiomis teisės aktų nuostatomis buvo siekiama, kad skirtingi procesiniai reikalavimai būtų taikomi prekybininkams priklausomai nuo to, ar jie tiekia prekes valstybės viduje, ar jas eksportuoja į kitas valstybes nares. Tikimybė, kad vienos valstybės piliečiai dėl šių skirtingų reikalavimų atsisakys parduoti prekes pirkėjams kitose valstybėse narėse, buvo visai menka ir neįtikėtina (3–8 dalys). ETT nusprendė, kad Italijos teisės aktai nepažeidė Sutarties 29 straipsnio, o nacionalinėje teisėje buvo galima nustatyti, jog kitoje valstybėje narėje gyvenančiam skolininkui negali būti išduotas supaprastintas mokėjimo pavedimas (tai taip pat gali būti laikoma mažareikšmiškumo taisyklės atmaina) (10–13 dalys).

Šiame kontekste svarbios dvi bylos – *Krantz* ir *Graf*²⁴⁰, kurios puikiai iliustruoja, kad gali būti išvesta paralelė aiškinant mažareikšmiškumo taisyklės taikymo problemas ne tik tarp prekių importo ir eksporto, bet ir tarp laisvo prekių ir asmenų judėjimo. *Krantz* byloje²⁴¹ ETT išsakė nuomonę, kad Sutarties 28 straipsnis nedraudžia tokių nacionalinių teisės normų, kurios mokesčių administratoriui suteikia teisę paimti prekes, kurios buvo rastos mokesčių mokėtojo patalpose net ir tais atvejais, jei tokių prekių savininkas yra įsisteigęs kitoje valstybėje narėje/jos įvežtos iš kitos valstybės narės (11–12 dalys). *Graf* byla²⁴² susijusi su laisvu asmenų judėjimu – ETT manymu, Sutarties 39 straipsnis nedraudžia valstybei narei nustatyti, kad darbuotojas netenka teisės gauti išeitinę išmoką, jei jis nutraukia darbo sutartį norėdamas įsidarbinti kitoje valstybėje narėje, kai, tuo tarpu, jis turi teisę į tokią išmoką, jeigu darbo sutartį nutraukia ne savo iniciatyva (kitais žodžiais tariant, ginčas buvo susijęs su „darbo jėgos eksportu“) (13–26 dalys).

Apibendrintai konstatuotina, kad naujausia ETT praktika patvirtina, jog mažareikšmiškumo taisyklė yra taikoma ir laisvame prekių judėjime. Nors mažareikšmiškumo taisyklės taikymas ir sukelia praktinių problemų, šia taisykle turėtų būti remiamasi ir prekių eksporto atveju: EB valstybės narės gali priimti tokias nacionalines priemones, kurios, nors ir apribos prekių eksportą, bet bus tokios nereikšmingos (mažareikšmės) arba pateisinamos

²³⁸ C. Barnard. The substantive law of the European Union. The four freedoms. – Oxford: Oxford university press, 2004. P. 152.

²³⁹ Case C-412/97 *ED Srl v. Italo Fenocchio* [1999] ECR I-3845.

²⁴⁰ Case C-69/88 *H. Krantz GmbH and Co. v. Ontvanger der Directe Belastingen and Netherlands State* [1990] ECR I-583; Case C-190/98 *Volker Graf v. Filzmoser Maschinenbau GmbH* [2000] ECR I-493.

²⁴¹ Case C-69/88 *H. Krantz GmbH and Co. v. Ontvanger der Directe Belastingen and Netherlands State* [1990] ECR I-583.

²⁴² Case C-190/98 *Volker Graf v. Filzmoser Maschinenbau GmbH* [2000] ECR I-493.

eksporto ir valstybės vidaus prekybos skirtumais, kad negalės būti laikomos pažeidžiančiomis Sutarties 29 straipsnį.

3.4. Lygiaverčio poveikio priemonių draudimo prekių importe ir eksporte reglamentavimo skirtumai

Šiame poskyryje bus nagrinėjamos tik lygiaverčio poveikio priemonės Sutarties 28 ir 29 straipsnių kontekste, kadangi kiekybiniai eksporto ir importo apribojimai, kaip ETT pripažino *Geddo* byloje²⁴³, turėtų būti suprantami vienodai – kaip priemonės, kurios, priklausomai nuo aplinkybių, visiškai arba dalinai riboja prekių importą, eksportą ar tranzitą²⁴⁴. Tai, kad kiekybiniai apribojimai turi vienodą reikšmę pagal Sutarties 28 ir 29 straipsnius, pripažino ir Komisija²⁴⁵.

Sutarties 28 ir 29 straipsniai – skirtingos prigimties. Sutarties 28 straipsnis taikomas taip vadinamoms „dvejopos naštos“ (iš esmės tai dvigubo pripažinimo principo taikymas) taisyklėms: importuotojai turi laikytis tiek kilmės (valstybės, kurioje prekė pagaminta), tiek paskirties (valstybės, į kurią prekė importuojama) valstybės nustatytų reikalavimų. Tuo tarpu, vadovaujantis Sutarties 29 straipsniu, eksportuotojai turi laikytis tik kilmės valstybės nustatytų reikalavimų, kurie turi būti vienodi ir valstybės vidaus, ir importo rinkai²⁴⁶. Valstybės visada didesnę dėmesį skiria nacionalinėje rinkoje esančiai produkcijai, nei tai produkcijai, kurią jos eksportuoja, todėl valstybės teisės aktuose pakankamai dažnai nustatomi įvairūs eksporto apribojimai. Taip nacionalinės taisyklės įgauna eksteritorialumo požymių²⁴⁷.

Pagrindinis skirtumas tarp lygiaverčio poveikio priemonių, kaip jos suprantamos Sutarties 28 ir 29 straipsnių kontekste, yra tas, jog 29 straipsnis draudžia tik atskirai taikomas diskriminuojančias priemones (tai buvo nustatyta *Groenveld* byloje)²⁴⁸, nors naujausia ETT praktika atspindi tai, kad ir bendrai taikomos priemonės gali būti diskriminuojančiomis bei tokiu būdu pažeisti Sutarties 29 straipsnį. Sutarties 28 straipsnio taikymo apimtis jau nuo pat vidaus rinkos sukūrimo buvo kur kas platesnė – kaip draudžianti tiek bendrai, tiek atskirai priemones –

---

²⁴³ Case 2/73 *Geddo v. Ente Nazionale Risi* [1973] ECR 865, 7 dalis.

²⁴⁴ P. Oliver. Some further reflections on the scope of articles 28-30 (ex 30-36) EC // *Common Market Law Review*. 1999, vol. 36. P. 799.

²⁴⁵ A. Philipson. Internal Market DG. European Commission. Guide to the concept and practical application of articles 28-30 EC, January 2001. P. 18 // http://www.europa.eu.int/comm/enterprise/regulation/goods/docs/art2830/guideart2830_en.pdf; prisijungimo laikas: 2005-08-06.

²⁴⁶ C. Barnard. *The substantive law of the European Union. The four freedoms*. – Oxford: Oxford university press, 2004. P. 152.

²⁴⁷ P. Oliver and W – H. Roth. *The internal market and the four freedoms* // *Common Market Law Review*. 2004, vol. 41. P. 419–420.

²⁴⁸ Case 15/79 *P.B. Groenveld BV v. Produktschap voor Vee en Vlees* [1979] ECR 3409, 7 dalis.

šios nuostatos susiformavo sekant ETT praktika *Dassonville, Cassis de Dijon, Keck* bylose²⁴⁹ (šiose bylose buvo pripažinta, kad Sutarties 28 straipsnį iš esmės pažeidžia tik diskriminuojančios priemonės). Vadovaujantis šia ETT jurisprudencija, galima teigti, kad sutarties 28 straipsnį pažeidžia tiek bendrai, tiek atskirai taikomos priemonės, kurios yra diskriminuojančios.

Atskirai taikomos priemonės visais atvejais pažeis Sutarties 28 ir 29 straipsnius, kadangi tokios priemonės paprastai būna diskriminuojančios. Tokios priemonės, kaip jos suprantamos Sutarties 28 straipsnio kontekste, galės būti pateisintos rašytinėmis, Sutarties 30 straipsnyje įtvirtintomis išimtimis. Atskirai taikomos diskriminuojančios priemonės, kaip jos suprantamos Sutarties 29 straipsnio kontekste, dar gali būti pateisinamos ir aplinkos apsaugos sumetimais pagal Sutarties 174 straipsnį²⁵⁰. Kitos išimtys (nerašytinės), žinomos kaip privalomieji reikalavimai (pagal *Cassis de Dijon* bylą)²⁵¹ arba viešojo intereso privalomieji reikalavimai (pagal *Gebhard* bylą²⁵², kuri, beje, buvo susijusi su įsisteigimo laisve, todėl joje ETT nustatytų taisyklių negalima visa apimtimi pritaikyti laisvam prekių judėjimui)²⁵³ gali pateisinti tik bendrai taikomas diskriminuojančias priemones pagal Sutarties 28 straipsnį. Tačiau naujausia ETT praktika patvirtina, kad bendrai taikomos priemonės, kurios yra diskriminuojančios, gali pažeisti ir Sutarties 29 straipsnį, (tai patvirtina *Ravil* ir *Asda* bylos)²⁵⁴, todėl, keliant jų pateisinamumo klausimą, taip pat turėtų būti galima remtis aukščiau minėtais privalomaisiais reikalavimais arba viešojo intereso privalomaisiais reikalavimais. Teisinėje literatūroje yra išsakyta nuomonė, jog būtų daug lengviau būtų, jei privalomieji reikalavimai būtų traktuojami ne kaip savarankiški, bet kaip papildantys Sutarties 30 straipsnį²⁵⁵. Kitais žodžiais tariant, šiais reikalavimais turėtų būti galima remtis pateisinant ne tik bendrai taikomas, bet ir atskirai taikomas priemones. Tačiau nepanašu, kad ETT būtų linkęs vadovautis šiuo požiūriu.

Tikslinga paminėti ir *Dusseldorp* bylą²⁵⁶, kurioje ETT pabrėžė privalomųjų reikalavimų (ginčijamu atveju tai buvo aplinkos apsaugos reikalavimai) taikymą siekiant pateisinti aiškiai

---

²⁴⁹ Case 8/74 *Procureur du Roi v. Benoît and Gustave Dassonville* [1974] ECR 837, 5-7 dalys; Case 120/78 *Rewe Zentrale v. Bundesmonopolverwaltung für Branntwein* [1979] ECR 649, 8, 13-15 dalys; Joined Cases C-267/91 and C-268/91 *Criminal Proceedings against Bernard Keck and Daniel Mithouard* [1993] ECR I-6097, 12, 14-17 dalys.

²⁵⁰ *Dusseldorp and Others* [1998] ECR I-4075, 40 dalis.

²⁵¹ Case 120/78 *Rewe Zentrale v. Bundesmonopolverwaltung für Branntwein* [1979] ECR 649, 8 dalis.

²⁵² Case C-55/94 *Reinhard Gebhard v. Consiglio dell'Ordine degli Avvocati e Procuratori di Milano* [1995] ECR I-4165, 1, 16, 37 dalys.

²⁵³ E. Spaventa. From *Gebhard* to *Carpenter*: Towards a (non-) Economic European Constitution // *Common Market Law Review*. 2004, vol. 41. P. 748.

²⁵⁴ Case C-469/00 *Ravil S.a.r.l. v. Bellon Import S.a.r.l. and Biraghi SpA* [2003] ECR I-5053, 104 dalis; Case C-108/01 *Consorzio del Prosciutto di Parma and Salumificio S. Rita SpA v. Asda Stores Ltd. and Hygrade Foods Ltd* [2003] ECR I-5121, 97-99 dalys.

²⁵⁵ Oliver. Some further reflections on the scope of articles 28-30 (ex 30-36) EC // *Common Market Law Review*. 1999, vol. 36. P. 804.

²⁵⁶ Case C-203/96 *Dusseldorp and Others* [1998] ECR I-4075.

diskriminuojančias (nagrinėjamu atveju atskirai taikomas) priemonės pagal Sutarties 29 straipsnį. Galima teigti, jog aplinkos apsaugos privalomuoju reikalavimu turėtų būti galima remtis ir siekiant pateisinti importo apribojimus pagal Sutarties 28 straipsnį. Juo labiau, ETT taiko šį privalomąjį reikalavimą pateisinti tiek atskirai, tiek bendrai taikomas priemonės²⁵⁷.

Sprendžiant tiek atskirai, tiek ir bendrai taikomų priemonių pateisinamumo klausimus, reikia atsižvelgti ir į proporcingumo principą²⁵⁸.

Kas liečia bendrai taikomų priemonių draudimo Sutarties 28 straipsnio kontekste klausimą, *Dassonville* byloje²⁵⁹ buvo išvesta pakankamai plati formuluotė, jog visos valstybių narių priimtose prekybos taisyklės, galinčios tiesiogiai ar netiesiogiai, faktiškai ar potencialiai trukdyti prekybą EB vidaus rinkoje, yra laikomos lygiaverčio poveikio priemonėmis Sutarties 28 straipsnio kontekste, buvo apribota *Cassis de Dijon* byloje²⁶⁰, kurioje buvo pripažinta, kad bendrai taikoma priemonė Sutarties 28 straipsnį pažeis tik tada, kai ji nebus būtina norimam apsaugoti interesui (užtikrinti privalomųjų reikalavimų vykdymą). Tai reiškia, kad nacionalinė priemonė turi būti proporcinga²⁶¹. Todėl galima daryti išvadą, jog, vadovaujantis *Cassis de Dijon* byla²⁶², Sutarties 28 straipsnis draudžia tik bendrai taikomas diskriminuojančias priemones²⁶³. Tačiau *Keck* byloje²⁶⁴ ETT iš dalies pakeitė savo ankstesnę praktiką ir apribojo *Cassis de Dijon* taisyklės taikymą bet kokioms valstybių narių nustatytoms prekybos taisyklės²⁶⁵ – priemonėms, susijusios su prekės patekimu į rinką (kilme, forma, dydžiu, svoriu, sudėtimi ir pan.), t.y. taisyklės prekei, ir toliau taikoma ši taisyklė, o valstybių narių nustatytos skirtingos prekybos taisyklės, jeigu jos taikomos visiems nacionalinėje teritorijoje veikiantiems prekybininkams ir daro tokį faktinį ar potencialų poveikį tiek vietinių, tiek iš kitų valstybių narių importuotų prekių pardavimui, nepažeis Sutarties 28 straipsnio²⁶⁶. Taigi taisyklės prekei bus laikomos bendrai taikomomis priemonėmis, kurios pažeidžia Sutarties 28 straipsnį.

---

²⁵⁷ N. Notaro. Case C-203/96 *Chemische Afvalstoffen Dusseldorp BV and others v. Minister van Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer*, Judgment of the Sixth Chamber of the Court of 25 June 1998, [1998] ECR I-4075 // *Common Market Law Review*. 1999, vol. 36. P. 1311-1319; Case C-389/96 *Aher-Waggon GmbH v. Federal Republic of Germany* [1998] ECR I-4483, 19 dalis; Case C-213/96 *Outokumpu* [1998] ECR I-1777, 32 dalis.

²⁵⁸ Case 120/78 *Rewe Zentrale v. Bundesmonopolverwaltung für Branntwein* [1979] ECR 649, 8, 14 dalys.

²⁵⁹ Case 8/74 *Procureur du Roi v. Dassonville* [1974] ECR 837, 5–7 dalys.

²⁶⁰ Case 120/78 *Rewe Zentrale v. Bundesmonopolverwaltung für Branntwein* [1979] ECR 649, 8 dalis.

²⁶¹ Ten pat.

²⁶² Ten pat. 8, 15 dalys.

²⁶³ P. Oliver. Some further reflections on the scope of articles 28-30 (ex 30-36) EC // *Common Market Law Review*. 1999, vol. 36. P. 788.

²⁶⁴ Joined Cases C-267/91 and C-268/91 *Criminal Proceedings against Bernard Keck and Daniel Mithouard* [1993] ECR I-6097, 16–17 dalys.

²⁶⁵ Case 120/78 *Rewe Zentrale v. Bundesmonopolverwaltung für Branntwein* [1979] ECR 649, 8, 15 dalys.

²⁶⁶ S. Enchelmaier. Case C-469/00, *Ravil S.a.r.l. v. Bellon Import S.a.r.l. and Biraghi SpA*, [2003] ECR I-5053 (Full Court); Case C-108/01, *Consorzio del Prosciutto di Parma and Salumificio S. Rita SpA v. Asda Stores Ltd. and Hygrade Foods Ltd.*, Judgments of 20 May 2003, [2003] ECR I-5121 (Full Court). The Ravil (“Grana Padano”) and Asda (“Parma Ham”) Case // *Common Market Law Review*. 2004, vol. 41. P. 829–832.

Vadovaujantis visais šiais argumentais, galima teigti, jog Sutarties 28 ir 29 straipsnių skirtumai – tik sąlyginiai. ETT, priėmęs sprendimą *Groenveld* byloje²⁶⁷, paliko neatsakytą svarbų klausimą – ar Sutarties 29 straipsnis taip pat draudžia bendrai taikomas diskriminuojančias priemones? ETT praktikoje kaip prieštaraujančios Sutarties 29 straipsniui paprastai būdavo pripažįstamos diskriminuojančiomis atskirai taikomos priemonės. Naujausia ETT praktika, suformuota *Ravil*²⁶⁸ ir *Asda*²⁶⁹ bylose, atspindi, jog ir bendrai taikomos priemonės tam tikrais atvejais gali būti diskriminuojančios, t.y. pažeisti Sutarties 29 straipsnį. Galima kelti ir klausimą, ar atskirai taikomos priemonės nepažeis Sutarties 28 ir 29 straipsnių, jei jos nebus diskriminuojančios. Tai, kad atskirai taikomos priemonės prekių eksporte nevisada yra diskriminuojančios, atspindi jau nagrinėta *Commission v. Belgium* byla²⁷⁰. Manytina, kad ir atskirai taikomos priemonės ne visada turėtų pažeisti ir Sutarties 28 straipsnį.

Kai kurie užsienio teisininkai yra išsakę nuomonę, jog ETT jurisprudencija laisvo asmenų (darbuotojų) judėjimo, įsisteigimo teisės ir laisvės teikti paslaugas srityje atspindi, kaip ateityje bus nagrinėjamos su Sutarties 29 straipsniu susijusios bylos²⁷¹. Tačiau su tokia nuomone negalima visiškai sutikti. Teigiama, jog, skirtingai nei Sutarties 28 ir 29 straipsniai, Sutarties nuostatos, susijusios su asmenimis, nedarą skirtumo tarp asmenų „eksporto“ ir „importo“. Tai reglamentuoja atskiri Sutarties straipsniai (39 – dėl darbuotojų, 43 – dėl įsisteigimo, 49 – dėl paslaugų teikimo). Antai, *Bosman* byloje²⁷², susijusioje su laisvu darbuotojų judėjimu (asmenų „eksportu“), ETT pasakė, kad profesionalių futbolininkų perėjimo iš vieno klubo į kitą taisyklės, nors ir buvo nediskriminuojančios, pažeidė Sutarties 39 straipsnį, kadangi turėjo tiesioginį poveikį futbolininkų įsidarbinimui kitose valstybėse narėse. Taigi tokia nediskriminuojanti taisyklė pažeidžia Sutarties 39 straipsnį (išskyrus tuos atvejus, kai ją galima pateisinti), jeigu tiesiogiai ir iš esmės užkerta kelią patekti į EB vidaus rinką (104 dalis). *Alpine Investments* byloje²⁷³, susijusioje su paslaugų „eksportu“, ginčas kilo dėl draudimo pardavinėti finansines paslaugas telefonu („cold – calling“) tiek Olandijoje, tiek ir už jos ribų. ETT nusprendė, jog, nors tokios taisyklės buvo nediskriminuojančiomis, jos turėjo tiesioginę įtaką šioms paslaugoms patekti į kitų EB valstybių narių rinką, todėl pažeidė Sutarties 49 straipsnį, bet galėjo būti

---

²⁶⁷ Case 15/79 *P.B. Groenveld BV v. Produktschap voor Vee en Vlees* [1979] ECR 3409.

²⁶⁸ Case C-469/00 *Ravil S.a.r.l. v. Bellon Import S.a.r.l. and Biraghi SpA* [2003] ECR I-5053, 104 dalis.

²⁶⁹ Case C-108/01 *Conorzio del Prosciutto di Parma and Salumificio S. Rita SpA v. Asda Stores Ltd. and Hygrade Foods Ltd.*, *Judgments of 20 May 2003* [2003] ECR I-5121, 97–99 dalys.

²⁷⁰ Case C-80/92 *Commission of the European Communities v. Kingdom of Belgium* [1994] ECR 1019.

²⁷¹ P. Craig, G. de Burca. *EU law. Text, cases and materials*. 3rd edition. – Oxford: Oxford university press, 2003. P. 641; P. Oliver. *Some Further Reflections on the Scope of Articles 28-30 (ex 30-36) EC // Common Market Law Review*. 1999, vol. 36. P. 801–803.

²⁷² Case C-415/93 *Union royale belge des sociétés de football association ASBL v Jean-Marc Bosman, Royal club liégeois SA v Jean-Marc Bosman and others and Union des associations européennes de football (UEFA) v Jean-Marc Bosman* [1995] ECR I-4921.

²⁷³ Case C-384/93 *Alpine Investments BV v. Minister van Financien* [1995] ECR I-1141.

pateisinamos (22, 39, 56 dalys). Kaip matyti, visose šiose bylose ginčas kilo dėl nediskriminuojančių priemonių, kurios pažeidė konkrečius Sutarties straipsnius. Tuo tarpu, vadovaujantis Sutarties 29 straipsniu, draudžiamos tik diskriminuojančios priemonės (šios priemonės paprastai yra atskirai taikomos, tačiau naujausia ETT praktika atspindi, kad jos gali būti ir bendrai taikomos). Sutarties 28 straipsnis pagal *Keck* bylą²⁷⁴ nedraudžia prekybos taisyklių, kurios taikomos visiems nacionalinėje teritorijoje veikiantiems prekybininkams ir daro tokį faktinį ar potencialų poveikį tiek vietinių, tiek iš kitų valstybių narių importuotų prekių pardavimui, nepažeis Sutarties 28 straipsnio²⁷⁵. Taigi galima konstatuoti, kad Sutarties 28 straipsnis taip pat draudžia diskriminuojančias priemones, kurios gali būti tiek atskirai taikomos, tiek ir bendrai taikomos (bendrai taikomos priemonės pažeis Sutarties 28 straipsnį tik tuomet, jei jos nustatys tam tikras taisykles, susijusias su prekių patekimu į rinką).

Apibendrinant visą šį skyrių, darytinos tokios išvados.

Pirma, Sutarties 29 straipsnis draudžia kiekybinius eksporto apribojimus ir lygiaverčio poveikio priemones. Lygiaverčio poveikio priemonės skirstomos į bendrai ir atskirai taikomas priemones bei į diskriminuojančias ir nediskriminuojančias priemones.

Antra, kiekybinių eksporto apribojimų sąvoka buvo pateikta *Geddo* byloje, juos apibrėžiant kaip nacionalines priemones, kurios, priklausomai nuo aplinkybių, visiškai arba dalinai riboja prekių importą, eksportą ar tranzitą.

Trečia, lygiaverčio poveikio priemonių, draudžiamų Sutarties 29 straipsnio, sąvoka buvo pateikta dar *Bouhelier* byloje. Ši sąvoka pasirodė per daug plati, nes apėmė ir bendrai taikomas priemones. Todėl *Groenveld* byloje buvo įtvirtinta, jog Sutarties 29 straipsnį pažeidžia tik tokios nacionalinės priemonės, kurių specialus tikslas arba taikymo rezultatas – apriboti eksportą, tokiu būdu įtvirtinant skirtingą režimą tarp valstybės vidaus prekybos ir eksporto, ir nacionalinei produkcijai/nacionalinei vidaus rinkai suteikiant prioritetą eksporto rinkos sąskaita (beje, paskutinių trijų žodžių ETT dažnai nemini). Taigi pripažinta, jog Sutarties 29 straipsniui prieštarauja tik atskirai taikomos priemonės, kurios yra diskriminuojančios.

Ketvirta, naujausioje ETT praktikoje pripažįstama, kad ir bendrai taikomos priemonės gali būti diskriminuojančiomis. Taip atsitinka tais atvejais, kai nacionalinė priemonė vienodai taikoma tiek vietinėms, tiek eksportuojamoms prekėms, bet dėl tokio taikymo atsiranda eksporto į kitas valstybes nares ribojimų.

---

²⁷⁴ Joined Cases C-267/91 and C-268/91 *Criminal Proceedings against Bernard Keck and Daniel Mithouard* [1993] ECR I-6097, 11, 15–16 dalys.

²⁷⁵ S. Enchelmaier. Case C-469/00, *Ravil S.a.r.l. v. Bellon Import S.a.r.l. and Biraghi SpA*, [2003] ECR I-5053 (Full Court); Case C-108/01, *Consorzio del Prosciutto di Parma and Salumificio S. Rita SpA v. Asda Stores Ltd. and Hygrade Foods Ltd.*, Judgments of 20 May 2003, [2003] ECR I-5121 (Full Court). The Ravil (“Grana Padano”) and Asda (“Parma Ham”) Case // *Common Market Law Review*. 2004, vol. 41. P. 829–832.

Penkta, bendrai taikomos priemonės, kurios nėra diskriminuojančios, nepažeis Sutarties 29 straipsnio. Tačiau galima situacija, kai ir atskirai taikomos priemonės nebus diskriminuojančiomis, todėl taip pat neprieštaraujančiomis Sutarties 29 straipsniui. Kadangi nediskriminuojančios priemonės nepažeidžia Sutarties 29 straipsnio, jų nereikia teisinti Sutarties 30 straipsnio išimtimis.

Šešta, kiekybinius eksporto apribojimus ir diskriminuojančias bendrai ir atskirai taikomas priemones galima pateisinti Sutarties 30 straipsnio išimtimis (pagal *Dusseldorp* bylą, ir aplinkos apsaugos sumetimais) konstatavus, kad tokia priemonė yra būtina siekiamam tikslui (proporcingumo testas). Bendrai taikomas diskriminuojančias priemones taip pat galima pateisinti privalomaisiais reikalavimais arba viešojo intereso privalomaisiais reikalavimais (pagal *Cassis de Dijon* ir *Gebhard* bylas). Remtis Sutarties 30 straipsniu nebegalima tais atvejais, kai yra priimta konkrečią sritį harmonizuojanti direktyva, turinti specifinį tikslą ir numatanti tam tikras priemones už joje nustatytų reikalavimų neįgyvendinimą. Jeigu tokių priemonių direktyvoje numatyta nėra, valstybės narės vis tiek negalės remtis Sutarties 30 straipsniu – šiuo atveju jos privalės užtikrinti EB teisės veiksmingumą pasitikėdamos viena kita ir taip įgyvendindamos direktyvą.

Septinta, naujausia ETT praktika patvirtina, kad mažareikšmiškumo taisyklė taikoma ir laisvo prekių judėjimo atveju. Nors mažareikšmiškumo taisyklės taikymas sukelia praktinių problemų, ji turėtų būti taikoma ir prekių eksportui: EB valstybės narės gali priimti tokias nacionalines taisykles, kurios, nors ir apribos prekių eksportą, bet bus tokios nereikšmingos (mažareikšmės) arba pateisinamos eksporto ir valstybės vidaus prekybos skirtumais, kad negalės būti laikomos pažeidžiančiomis Sutarties 29 straipsnį.

Aštunta, skirtumas tarp Sutarties 28 ir 29 straipsnių yra tik sąlyginis. Sutarties 29 straipsnis draudžia tik diskriminuojančios lygiaverčio poveikio priemones (šios priemonės paprastai yra atskirai taikomos, tačiau naujausia ETT praktika atspindi, kad jos gali būti bendrai taikomos). Sutarties 28 straipsnis nedraudžia prekybos taisyklių (nacionalinių priemonių), kurios taikomos visiems nacionalinėje teritorijoje veikiantiems prekybininkams ir daro tokį faktinį ar potencialų poveikį tiek vietinių, tiek iš kitų valstybių narių importuotų prekių pardavimui. Todėl galima konstatuoti, kad Sutarties 28 straipsnis taip pat draudžia diskriminuojančias priemones, kurios gali būti tiek atskirai taikomos, tiek ir bendrai taikomos – bendrai taikomos priemonės pažeis Sutarties 28 straipsnį tik tuomet, jei jos nustatys tam tikras taisykles, susijusias su prekių patekimu į rinką.

4. SPECIALUS EKSPORTO EUROPOS BENDRIJOS VIDAUS RINKOJE REGLAMENTAVIMAS

Materialūs objektai (prekės), eksportuojami iš vienos EB valstybės narės į kitą, nėra vienodi. Jie skiriasi naudojimo paskirtimi, verte, savybėmis. Tačiau tam tikri materialūs objektai neatitinka prekės sąvokos tikraja ta žodžio prasme, o jiems taikomos EB teisės normos – specifinės. Tokių materialių objektų rūšių yra be galo daug, tačiau didžiausias dėmesys skirtinas kilnojamosioms kultūros ir meno vertybėms, vaistams, ginklams, nykstančioms laukinių gyvūnų bei augalų rūšims, dvejopo naudojimo objektams ir pan.

Atsižvelgiant į tai, kad Sutarties 25 straipsnis, draudžiantis eksporto muitus ir eksporto muitams lygiaverčio poveikio privalomuosius mokėjimus (tarifinius (fiskalinius), yra absoliutaus taikymo bei negalintis būti pateisintas jokiais išimtimis, šiame skyriuje bus nagrinėjamas tik Sutarties 29 straipsnio taikymas specialioms eksporto sritims.

4.1. Kilnojamosios kultūros vertybės

Kilnojamųjų meno, istorijos ar archeologijos vertybių (toliau – kultūros vertybės) rinka – specifinė. Pastaruoju metu auga tarptautinių konvencijų, kurių tikslas – užkirsti kelią neteisėtai prekybai kultūros vertybėmis –, reikšmė, teisinės priemonės, skirtos sustabdyti neteisėtą prekybą kultūros vertybėmis, darosi vis labiau efektyvesnės. Daugėja bylų dėl neteisėtai išvežtų kultūros vertybių grąžinimo²⁷⁶. Taigi didėja kilnojamųjų kultūros vertybių apsauga tarptautiniu mastu. Daugelis EB valstybių narių yra priėmusios nacionalinius teisės aktus, kurie draudžia už valstybės ribų išvežti (savaimė aišku, ir eksportuoti) bet kokias kultūros vertybes (vis dėlto, su tam tikromis išimtimis). Todėl svarbiausias dalykas, kurį EB valstybės narės turi užtikrinti – pavogtų kultūros vertybių grąžinimas bei nacionalinių kontrolės priemonių, taikomų eksportuojant tokias vertybes, harmonizavimas²⁷⁷.

Kultūros vertybių apsaugai skirta 1970 m. lapkričio 14 d. UNESCO nelegalaus kultūros vertybių įvežimo, išvežimo ir nuosavybės teisės perdavimo uždraudimo priemonių konvencija²⁷⁸, kurios normų analize ir apsiriboja daugelis užsienio autorių. Tas pats pasakytina ir apie kultūros

²⁷⁶ L. V. Prott. Cultural Heritage Law: the Perspective of the Source Nations // Art, Antiquity and Law. 2000, vol. 5. P. 334–337.

²⁷⁷ A. Biondi. The Merchant, the Thief and the Citizen: the Circulation of Works of Art within the European Union // Common Market Law Review. 1997, vol. 34. P. 1174.

²⁷⁸ 1970 m. lapkričio 14 d. UNESCO nelegalaus kultūros vertybių įvežimo, išvežimo ir nuosavybės teisės perdavimo uždraudimo priemonių konvencija. Ratifikuota nuo 1998 03 17. Įsigaliojo nuo 1998 10 27 // Valstybės žinios. 1998, Nr. 102-2807.

vertybių eksportą ne EB teritorijoje, bet tarptautiniu mastu²⁷⁹. EB institucijos 1992 m. ir 1993 m. priėmė du svarbius teisės aktus – 1992 m. gruodžio 9 d. Tarybos reglamentą Nr. 3911/92 dėl kultūros vertybių eksporto į trečiąsias šalis (toliau – Reglamentas 3911/92)²⁸⁰ bei 1993 m. kovo 15 d. Tarybos direktyvą Nr. 93/7 dėl neteisėtai iš valstybės narės teritorijos išvežtų kultūros vertybių gražinimo (toliau – Direktyva 93/7)²⁸¹. Šių teisės aktų tikslas – papildyti, bet ne pakeisti nacionalinę apsaugą EB taikoma apsauga. Todėl EB valstybės narės netaiko bendrų taisyklių laisvame kultūros vertybių judėjime, įskaitant ir eksportą. Kadangi Reglamentas 3911/92 susijęs su bendrąja praktybos politika, tikslinga detaliau panagrinėti Direktyvos 93/7 nuostatas.

Direktyva 93/7 skirta kultūros vertybių judėjimui EB viduje, tačiau, kaip ir Reglamentas 3911/92, nesiekia suvienodinti EB valstybių narių teisės aktų, taikomų kultūros vertybių apsaugai. Todėl Direktyvos 93/7 tikslas – minimalus taisyklių, susijusių su neteisėtai išvežtų kultūros vertybių gražinimo procedūra, harmonizavimas²⁸². Eksporto apribojimų draudimo aspektu svarbi Direktyvos 93/7 preambulė, kurioje pažymėta, jog Direktyvos 93/7 priedas skirtas apibrėžti ne konkrečias kultūros vertybes, pagal Sutarties 30 straipsnio nuostatas priskiriamas nacionaliniam šalies turtui, bet vertybes, kurios gali būti klasifikuojamos kaip nacionalinis turtas, ir kurioms dėl to gali būti taikoma Direktyvoje 93/7 numatyta gražinimo tvarka, kategorijas.

Kyla klausimas – ar kultūros vertybių eksportas iš vienos EB valstybės narės į kitą, nėra laisvo prekių judėjimo išimtis?

Tai, kad meno, archeologinės ir kitokios panašios vertės materialūs objektai yra laikomi prekėmis, ETT pripažino dar 1968 m. byloje *Commission v. Italy*²⁸³, kurioje buvo nustatyta, jog Sutarties laisvo prekių judėjimo nuostatos, ypač 16 straipsnis, kuris dabar yra panaikintas, draudžiantis tarifinius eksporto apribojimus, t.y. eksporto muitus ir lygiaverčio poveikio privalomuosius mokėjimus, taikomas ir kultūros vertybės (p. 429 – 430). Taigi kultūros vertybės turi būti laikomos prekėmis tikraja ta žodžio prasme²⁸⁴. Todėl joms turi būti taikomos laisvo prekių judėjimo taisyklės visoje EB teritorijoje, o eksportas tarp valstybių narių negali būti ribojamas.

---

²⁷⁹ S. Mackenzie. *Illicit Antiquities, Criminological Theory, and the Deterrent Power of Criminal Sanctions for Targeted Populations* // *Art, Antiquity and Law*. 2002, vol. 7. P. 125–126.

²⁸⁰ Council Regulation (EEC) No 3911/92 of 9 December 1992 on the export of cultural goods, OJ L 395-1, 1992.

²⁸¹ Council Directive 93/7/EEC of 15 March 1993 on the return of cultural objects unlawfully removed from the territory of a Member State, OJ L 74-74, 1993.

²⁸² A. Biondi. *The Merchant, the Thief and the Citizen: the Circulation of Works of Art within the European Union* // *Common Market Law Review*. 1997, vol. 34. P. 1182, 1185.

²⁸³ *Case 7/68 Commission of the European Communities v. Italian Republic* [1968] ECR. P. 429–430.

²⁸⁴ A. Biondi. *The Merchant, the Thief and the Citizen: the Circulation of Works of Art within the European Union* // *Common Market Law Review*. 1997, vol. 34. P. 1177–1178.

Tam tikras saugiklis, atsižvelgiant į ypatingą kultūros vertybių paskirtį ir išliekamąją vertę, įtvirtintas Sutarties 30 (buvęs 36) straipsnyje, leidžiančiame pateisinti 29 straipsnio draudžiamus eksporto apribojimus nacionalinių, meno, istorijos ar archeologijos vertybių apsaugos sumetimais. ETT sprendė tik vieną bylą, susijusią su bandymu pateisinti neva kiekybinius eksporto apribojimus šiuo pagrindu – tai aukščiau minėta *Commission v. Italy* byla²⁸⁵, kurioje ETT priėmė neigiamą sprendimą ir pripažino, kad Italijos įvestas mokestis už kultūros ir meno vertybių eksportą negalėjo būti pateisinamas Sutarties 30 straipsnio išimtimis²⁸⁶. Konstatuotina, jog tokia išvada buvo padaryta dėl to, jog tuometinis Sutarties 16 straipsnis negalėjo būti pateisinamas jokiais išimtimis, skirtingai, nei Sutarties 29 straipsnis, t.y. draudžiantis kiekybinius eksporto apribojimus ir lygiaverčio poveikio priemones, kurie gali būti pateisinami Sutarties 30 straipsnio įtvirtintomis išimtimis.

EB teisė nenustato, kas turėtų būti laikoma kultūros vertybėmis. Todėl valstybės narės remiasi savo teisės aktuose apibrėžia, kokioms kultūros vertybėms taikys eksporto apribojimus ir pateisins juos Sutarties 30 straipsnio išimtimis. Valstybės narės dažnai taiko įvairias tokių vertybių eksporto ribojimo priemones. Iškilus problemai, ETT privalo įvertinti, ar konkretus EB valstybės narės taikytas apribojimas yra mažiausiai varžantis laisvą prekių judėjimą – būtinas siekiui apsaugoti kultūros vertybę²⁸⁷. Taigi kiekviena EB valstybė narė gali laisvai apibrėžti, ką ji laikys kultūros vertybėmis, tačiau visais atvejais nukrypti nuo laisvo prekių judėjimo principo leistina tik atsižvelgiant į Sutarties 30 straipsnio tikslus – eksporto apribojimų sutarties 29 straipsnio kontekste pateisinamumas galimas išskirtiniais, ypatingais atvejais bei tik tada, kai nėra konkrečią sritį harmonizuojančios direktyvos. Todėl valstybės narės negalės remtis Sutarties 30 straipsnio išimtimis Direktyvos 93/7 reglamentavimo objekto srityje.

Komisija yra pateikusi kriterijus, padedančius apibūdinti kultūros vertybę – tai ryšys su valstybės istorija ir nacionaliniu gyvenimu, išsiskirianti estetinė svarba bei svarba konkrečios meno šakos, istorijos pažinimui. Todėl svarbiausia yra ne žymus vertybės (pavyzdžiui, paveikslo) kūrėjas arba pati gerai žinoma vertybė, bet konkrečios vertybės ryšys su valstybės kultūra ar istorija²⁸⁸, todėl remtis Sutarties 30 straipsnio išimtimis galima bus tik tais atvejais, kai kultūros vertybės turi ypatingą ryšį su šalies istorija²⁸⁹. Jei tokio ryšio nebus, konkretus materialus objektas nebus laikomas kultūros vertybe.

---

²⁸⁵ Case 7/68 *Commission of the European Communities v. Italian Republic* [1968] ECR. P. 429–430.

²⁸⁶ Lietuvos laisvosios rinkos institutas. Mokslo tiriamojo darbo „Lietuvos Respublikos teisės aktų, susijusių su eksporto, importo ir tranzito procedūromis, peržiūra įvertinant jų atitiktį Europos Bendrijų sutarties 28-30 straipsniais. Galutinė ataskaita. – Vilnius, 2004. P. 15-16 // http://www.ukmin.lt/files/Uzsienio_prekyba/28-30str-ataskaita.doc; prisijungimo laikas: 2005-07-01.

²⁸⁷ Ten pat. P. 16.

²⁸⁸ A. Biondi. *The Merchant, the Thief and the Citizen: the Circulation of Works of Art within the European Union* // *Common Market Law Review*. 1997, vol. 34. P. 1180.

²⁸⁹ Ten pat. P. 1181.

Apibendrinant tai, kas aukščiau išdėstyta, konstatuotina, jog kultūros vertybės, kaip ir kiti materialūs objektai, laikomos prekėmis, kurioms taikomos laisvo prekių judėjimo taisyklės. EB valstybės narės pačios apibrėžia, ką jos laikys kultūros vertybėmis, tačiau tai turi būti daroma griežtai pagal Sutarties 30 straipsnio išimčių aiškinimo nuostatas. Remtis šiuo straipsniu galima tik tuo atveju, jeigu nebus priimtos tam tikrą sritį harmonizuojančios direktyvos. ETT, vertindamas valstybės narės taikomą apribojimą, turės įvertinti, ar jis gali būti pateisinamas Sutarties 30 straipsnio išimtimis, t.y. ar toks apribojimas yra proporcingas – būtinas siekiamam tikslui.

4.2. Vaistai, vaistinės medžiagos ir kiti medikamentai

Vaistai, vaistinės medžiagos ir kiti panašūs medikamentai (toliau – vaistai) – specifinės prekės, nuo kurių vartojimo priklauso žmogaus sveikatos būklė, gyvybės palaikymas. Laisvas vaistų judėjimas EB visada kėlė problemų, ypačingai atsižvelgiant į vaistus gaminančių įmonių konkurenciją ir intelektinės nuosavybės teisių apsaugą. Todėl EB vaistų rinka nėra laisva ir liberalizuota, dažnai pasitaiko atveju, kai tam tikrais vaistais prekiaujančios valstybės narės, taikydamos savo nacionalines taisykles, visiškai užkerta kelią šių vaistų eksportui į kitas valstybes nars²⁹⁰. Prekyba vaistais turi būti griežtai reglamentuojama²⁹¹. Atsižvelgdamos į tai, EB institucijos yra priėmusios nemažai teisės aktų, skirtų vaistų prekybos kontrolei, ypačingai leidimų gaminti tam tikrus vaistus gavimui²⁹². Harmonizuotas ir vaistų žymėjimas bei nuostatos, susijusios su informaciniais lapeliais, vaistų reklamos taisyklės²⁹³. Šiai sričiai skirti tokie teisės aktai kaip 1993 m. liepos 22 d. Tarybos reglamentas Nr. 2309/93/EEB, nustatantis Bendrijos tvarką, taikomą leidimų žmonėms skirtiems ir veterinariniams vaistams išdavimui bei priežiūrai ir Europos vaistų įvertinimo agentūros steigimą²⁹⁴, 1993 m. birželio 14 d. Tarybos direktyva Nr. 93/39/EEB dėl medicinos gaminių²⁹⁵, 1992 m. kovo 31 d. Tarybos direktyva dėl žmonėms skirtų vaistų ženklinimo ir informacinio lapelio²⁹⁶ bei 1992 m. kovo 31 d. Tarybos direktyva

---

²⁹⁰ Ch. Edwards. How to make the Most of Your Drugs: A Commentary on the AG's Opinion in Novartis // Business Law Review. 2005, vol. 26. P. 31–33.

²⁹¹ Book Reviews // European Public Law. 2003, vol. 9. P. 299.

²⁹² R. Nazzini. Parallel Trade in the Pharmaceutical Market. Current Trends and Future Solutions // World Competition. 2003, vol. 26(1). P. 53, 57, 59, 69–70.

²⁹³ J. Snell. Free Movement of Pharmaceutical Products: An Overdose of Cheap Drugs? // European Business Law Review. 2003, vol. 14. P. 507.

²⁹⁴ Council Regulation (EEC) No 2309/93 of 22 July 1993 laying down Community procedures for the authorization and supervision of medicinal products for human and veterinary use and establishing a European Agency for the Evaluation of Medicinal Products, OJ L 214-1, 1993.

²⁹⁵ Council Directive 93/39/EEC of 14 June 1993 amending Directives 65/65/EEC, 75/318/EEC and 75/319/EEC in respect of medicinal products, OJ L 214-22, 1993.

²⁹⁶ Council Directive 92/27/EEC of 31 March 1992 on the labeling of medicinal products for human use and on package leaflets, OJ L 113-8, 1992.

92/28/EEB dėl žmonių gydymui skirtų medicinos produktų reklamos²⁹⁷. Visi aukščiau minėti antrinės teisės aktai neįtvirtina specialių nuostatų, skirtų vaistų eksportui EB teritorijoje.

Kaip jau buvo minėta, ETT nuomone, EB valstybė narė nebegali remtis Sutarties 30 straipsniu norėdama pateisinti savo nacionaliniame teisės akte nustatytus kiekybinius eksporto apribojimus arba lygiaverčio poveikio priemones, jeigu yra priimta konkreti tam tikrą sritį harmonizuojanti direktyva. Tokią išvadą ETT yra padaręs *Denkavit*²⁹⁸, *Van den Burg*²⁹⁹ bylose. Tačiau dėl reglamentų panašios nuomonės ETT nėra išsakęs. Tai galėjo būti sąlygota tos aplinkybės, jog reglamentai dažnai priimami apibrėžti EB ir trečiųjų šalių santykius. Tačiau, atsižvelgiant į tai, kad ir reglamentais tam tikrais atvejais gali būti harmonizuojama konkreti sritis (kaip prekybos vaistais atveju), manytina, jog aukščiau išsakyta ETT pozicija turėtų būti taikoma ir reglamentams (nors pagrindinė EB vidaus rinką harmonizuojanti priemonė išlieka direktyva). Kadangi aukščiau minėtos prekybos vaistais sritys yra harmonizuotos, EB valstybės narės jau nebegalės remtis Sutarties 30 straipsnio išimtimis norėdamos pateisinti eksporto apribojimus, kaip jie suprantami Sutarties 29 straipsnio kontekste.

Be harmonizuotų yra ir neharmonizuotų prekybos vaistais EB vidaus rinkoje sričių, kurios praktikoje kelia nemažai problemų. Viena probleminių sričių – vaistų kaina. EB valstybės narės yra priėmusios teisės aktus, skirtus vaistų kainos kontrolei, nors šie kainų skirtumai atskirose valstybėse narėse – didžiuliai. Ši problema labiausiai susijusi su importo apribojimais, Sutarties 28 straipsnio kontekste. ETT savo jurisprudencijoje yra pripažinęs, jog viena svarbiausių vaistų sektoriaus sričių – vaistų kaina. Todėl, jeigu viena valstybė narė eksportuoja nustatytos kainos tam tikrus vaistus į kitą valstybę narę, importuojanti valstybė narė negali taikyti nacionalinių taisyklių, nesuderinamų su laisvu prekių judėjimu (taigi draudžiami importo apribojimai pagal Sutarties 28 straipsnį)³⁰⁰. Kas liečia vaistų kainos kontrolės priemones, jos gali būti pateisinamos Sutarties 30 straipsnio viena iš išimčių – žmogaus sveikata arba žymioje *Cassis de Dijon* byloje³⁰¹ suformuluotais nerašytiniais pateisinamumo kriterijais, pavyzdžiui, visuomenės sveikata. *Roussel Laboratoria* byloje³⁰², kuri turėjo didžiulę svarbą prekybos vaistais sektoriui, ETT priėmė sprendimą, jog vaistų kainų kontrolės sistemos nėra importo kiekybiniais apribojimams lygiaverčio poveikio priemonės, nors tam tikrais atvejais ir gali sudaryti kliūtis vaistų importui (17, 24 dalys). Galima manyti, jog analogiškos taisyklės turėtų būti taikomos ir

²⁹⁷ Council Directive 92/28/EEC of 31 March 1992 on the advertising of medicinal products for human use, OJ L 113/13, 1992.

²⁹⁸ Case 15/83 *Denkavit Nederland by v. Hoofdprodukschap voor Akkerbouwprodukten* [1984] ECR 2171, 15, 17, 22 dalys.

²⁹⁹ Case C-169/89 *Criminal Proceedings against Gourmetteria Van den Burg* [1990] ECR I-2143, 16 dalis.

³⁰⁰ R. Nazzini. Parallel Trade in the Pharmaceutical Market. Current Trends and Future Solutions // World Competition. 2003, vol. 26(1). P. 61.

³⁰¹ Case 120/78 *Rewe Zentrale AG v. Bundesmonopolverwaltung für Branntwein* [1979] ECR 649, 8 dalis.

³⁰² Case 181/82 *Roussel Laboratoria v. Netherlands* [1983] ECR 3849.

vaistų eksportui, jeigu nacionalinės vaistų kainos kontrolės priemonės padaro vaistų eksportą į kitas EB valstybes nares neįmanomą arba jį apsunkina³⁰³.

Kita problema – vaistus gaminančių įmonių intelektinės nuosavybės teisių apsauga. Bendras principas yra tas, jog prekės ženklo savininko teisės turi būti efektyviai užtikrinamos ir ginamos. ETT savo jurisprudencijoje yra pripažinęs, kad konkretų prekės ženklą turintys vaistai gali būti įvežami į vieną EB valstybę narę iš kitos valstybės narės be jokių ribojimų. Šią ETT nustatytą taisyklę buvo bandoma paneigti. Štai *Merck v. Primecrown* byloje³⁰⁴ byloje Generalinis advokatas Fennely argumentavo³⁰⁵. Tačiau ETT pasirinko kitokią poziciją teigdamas, jog konkretaus vaisto prekės ženklo savininkas negali uždrausti importuoti šiuo prekės ženklu pažymėtus vaistus, nes, antraip, nacionalinė rinka bus padalinta (53 – 54 dalys). Kitais žodžiais tariant, turėjo būti taikoma prekės ženklo savininko teisių išnaudojimo doktrina, kai prekės ženklo savininkas negali uždrausti jo paties arba jo sutikimu pažymėtus vaistus įvežti į kurią nors EB valstybę narę. Tokios pačios taisyklės turėjo būti taikomos ir vaistų, pažymėtų tam tikru prekės ženklu, eksportui į kitą EB valstybę narę³⁰⁶. Todėl praktikoje įmonės, gaminančios vaistus, bando kitais būdais apsaugoti patentuotus prekės ženklus, pavyzdžiui, taikydamos įvairius eksporto apribojimus (ribodamos tam tikru prekės ženklu pažymėtų vaistų eksportą arba visai jam užkirsdamos kelią), varžančius konkurenciją. Ypač tokiomis priemonėmis konkurenciją riboja įmonės, turinčios dominuojančią poziciją vaistų rinkoje. Antra vertus, visai nesenas Pirmosios instancijos teismo sprendimas (toliau – PIT) *Bayer* byloje³⁰⁷ parodo, jog vienašališko nedominuojančios įmonės elgesio Sutartis nedraudžia (66 dalis). Sprendimą *Bayer* byloje³⁰⁸ ETT priėmė 2004 m. sausio 6 d., kuriame visiškai palaikė PIT argumentus³⁰⁹. Jeigu tokią sprendimą palaikytų ETT, tai reikštų eksporto apribojimų pateisinimą, jeigu šiuos apribojimus vienašališkai taikytų nedominuojanti, vaistus gaminanti įmonė. Tokiai apribojimus taikančiai įmonei nebūtų taikomos jokios sankcijos³¹⁰. Taigi visose aukščiau minėtose neharmonizuotose prekybos vaistais srityse valstybės narės gali remtis Sutarties 30 straipsnio išimtimis (pavyzdžiui, žmonių sveikatos apsauga), norėdamos pateisinti kiekybinius eksporto apribojimus arba

---

³⁰³ J. Snell. Free Movement of Pharmaceutical Products: An Overdose of Cheap Drugs? // European Business Law Review. 2003, vol. 14. P. 509–512.

³⁰⁴ Joined Cases C-267/95 and C-268/95 *Merc and Co Inc v. Primecrown Ltd* [1996] ECR I-6285.

³⁰⁵ Opinion of Mr Advocate General Fennely delivered on 6 June 1996 in Joined cases C-267/95 and C-268/95 *Merc and Co Inc v. Primecrown Ltd* [1996] ECR I-6285, 89, 93, 95 dalys.

³⁰⁶ J. Snell. Free Movement of Pharmaceutical Products: An Overdose of Cheap Drugs? // European Business Law Review. 2003, vol 14. P. 515.

³⁰⁷ Case T-41/96 *Bayer v. Commission of the European Communities* [2000] ECR II-3383.

³⁰⁸ Joined cases C-2/01 and C-3/01 *Bundesverband der Arzneimittel-Importeure and Commission of the European Communities v. Bayer AG* [2004] ECR I-23,146–147 dalys.

³⁰⁹ D. Švirinas. Vertikaliųjų susitarimų reglamentavimas konkurencijos teisėje. – Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, 2005. P. 33.

³¹⁰ J. Snell. Free Movement of Pharmaceutical Products: An Overdose of Cheap Drugs? // European Business Law Review. 2003, vol. 14. P. 519.

lygiaverčio poveikio priemonės Sutarties 29 straipsnio kontekste. Teisinėje literatūroje yra išsakyta nuomonė, jog toks griežtas prekybos vaistais reglamentavimas būtinas vartotojų apsaugos sumetimais³¹¹. Todėl galima būtų teigti, jog valstybės narės taikomi eksporto apribojimai Sutarties 29 straipsnio kontekste prekybos vaistais srityje gali būti pateisinami ir vartotojų apsaugos sumetimais bei kitais privalomaisiais reikalavimais, suformuluotais *Cassis de Dijon* byloje³¹². Kaip buvo minėta trečioje šio darbo dalyje, privalomieji reikalavimai gali pateisinti tik bendrai taikomas priemones.

Apibendrinant darytina išvada, jog prekybos vaistais srityje harmonizavimas praktiškai neįmanomas, nes EB valstybės narės turi skirtingus sveikatos apsaugos poreikius ir prioritetus. Nepaisant to, ETT visomis įmanomomis priemonėmis stengiasi užtikrinti laisvą vaistų judėjimą EB. ETT yra pripažinęs, jog svarbiausias principas – ne vaisto prekės ženklo apsauga, bet vidaus rinkos funkcionavimas, todėl laisvo prekių judėjimo principui turi būti suteikta pirmenybė intelektinės nuosavybės teisių apsaugos atžvilgiu. Tas pats pasakytina ir apie vaistų kainų kontrolės priemones. Tačiau naujausia EB teisminių institucijų praktika, ypač PIT, atspindi tendenciją, jog tam tikrais atvejais neharmonizuotose laisvo vaistų judėjimo EB rinkoje srityse ribojimai yra pateisinami. Pateisinamumas galimas tiek Sutarties 30 straipsnyje įtvirtinta žmogaus sveikatos išimtimi, tiek nerašytiniais pateisinamumo kriterijais.

4.3. Ginklai

Ginklai – padidinto pavojaus šaltiniai. Prekyba jais turi būti griežtai reglamentuota, todėl tarptautiniuose santykiuose valstybės taiko įvairius prekybos tam tikros rūšies ginklais apribojimus³¹³. Atsižvelgdamos į šią specifinę sritį, EB institucijos ėmėsi priemonių, kuriomis siekta harmonizuoti prekybos ginklais nacionalines taisykles EB valstybėse narėse bei panaikinti ginklų vežimo per EB vidaus sienas kontrolę³¹⁴. 1991 m. birželio 18 d. Taryba priėmė Direktyvą Nr. 91/477 dėl ginklų įsigijimo ir laikymo kontrolės (toliau – Direktyva 91/477)³¹⁵. Vienas Direktyvos 91/477 priėmimo tikslų buvo apibrėžti šaunamųjų ginklų (toliau – ginklai), kaip laisvo prekių judėjimo komponento, kuriuos privatiems asmenims įsigyti ir laikyti turi būti

³¹¹ Ch. Edwards. How to make the Most of Your Drugs: A Commentary on the AG's opinion in Novartis // Business Law Review. 2005, vol. 26. P. 31.

³¹² Case 120/78 *Rewe Zentrale AG v. Bundesmonopolverwaltung für Branntwein* [1979] ECR 649, 8 dalis.

³¹³ K. Wilson. Why Are the Missiles (and Missile Defence) Called Peace – Keepers? – Corroding the Concept of Peaceful Use // Leiden Journal of International Law. 2001, vol. 14. P. 789, 817, 819.

³¹⁴ Lietuvos laisvosios rinkos institutas. Mokslo tiriamojo darbo „Lietuvos Respublikos teisės aktų, susijusių su eksporto, importo ir tranzito procedūromis, peržiūra įvertinant jų atitiktį Europos Bendrijų sutarties 28-30 straipsniais. Galutinė ataskaita. – Vilnius, 2004. P. 31 // http://www.ukmin.lt/files/Uzsienio_prekyba/28-30str-ataskaita.doc; prisijungimo laikas: 2005-07-01.

³¹⁵ Council Directive 91/477/EEC of 18 June 1991 on control of the acquisition and possession of weapons, OJ L 256-51, 1991.

uždrausta ar, kuriems įsigyti ir laikyti reikia oficialaus leidimo, arba, kurių įsigijimą ir laikymą reikia deklaruoti, kategorijas bei įtvirtinti bendrą principą, jog, turint ginklą, turi būti uždrausta patekti iš vienos valstybės narės į kitą (neskaitant konkrečių išlygų, pavyzdžiui, parengus tam tikrą tvarką, užtikrinančią, kad valstybėms narėms bus pranešta apie tai, jog į jų teritoriją bus įvežtas šaunamasis ginklas (Direktyvos preambulė). Svarbios Direktyvos 91/477 nuostatos, apibrėžiančios šaunamųjų ginklų judėjimo EB viduje kontrolės procedūras. Šios procedūros apima negrižtamą ginklų perdavimą (visame Direktyvos 91/477 tekste vartojamas ne žodžiai „išvežimas“, „eksportas“ ar „įvežimas“, „importas“, bet žodis „perdavimas“ taip norint pabrėžti, kad ginklų judėjimas tarp EB valstybių narių yra ypatingas lyginant su kitomis prekėmis bei nėra laikomas eksportu tikrąja ta žodžio prasme) iš vienos EB valstybės narės į kitą bei laikinus ginklų pervežimus kertant kelių EB valstybių narių sienas (ypatingai kelionių metu).

Taigi norint perduoti arba perleisti šaunamąjį ginklą iš vienos EB valstybės narės į kitą, iki tokio ginklo išvežimo būtina pateikti eilę duomenų (ginklą įsigijančio ir kitoje valstybėje narėje esančio asmens vardą ir pavardę, ginklo siuntimo adresą, ginklų skaičių ir pan.), gauti leidimą, perduoti visą turimą informaciją apie galutinį ginklų perdavimą (eksportą) specialiais tinklais. Tuo remiantis, konstatuotina, jog ginklų eksportas EB teritorijoje susijęs su daugybe suvaržymų. Įgyvendindamos Direktyvos 91/477 tikslus, EB valstybės narės privalo sukurti informacijos perdavimo tinklus (pabrėžtina, jog ne patikrinimo sistemas), skirtus bet kokiems ginklų perleidimams tarp EB valstybių narių. Tuo tarpu, ties išorinėmis EB sienomis valstybės narės turi nuolat stiprinti ginklų pervežimo patikrinimus (13, 14 straipsniai). Tai rodo, kad EB vidaus rinkoje turi būti užtikrinamas ir garantuotas laisvesnis ginklų judėjimas (nežiūrint aukščiau minėtų suvaržymų). 2000 m. Komisija Europos Parlamentui ir Tarybai pateikė Direktyvos 91/477 įgyvendinimo ataskaitą (toliau – Ataskaita)³¹⁶.

Ataskaita grindžiama klausimynu, sudarytu EB valstybėms narėms. Daugelio valstybių narių ir Komisijos manymu, Direktyvos 91/477 tikslai buvo pasiekti, nors ir išskildavo problemų dėl valstybių narių nacionalinių institucijų elgesio. Pagrindinės išskirtos problemos – apsikeitimas informacija, ginklų klasifikavimo skirtumai, skirtinga nacionalinė praktika. EB institucijos yra priėmusios ir kitų teisės aktų dėl šaunamųjų ginklų, tačiau daugelis jų skirti EB prekybos su trečiosiomis šalimis santykiams, todėl šiame poskyryje nagrinėjami nebus.

Apibendrintai galima konstatuoti, jog ginklų eksportas EB teritorijos ribose yra pakankamai išsamiai harmonizuotas ir susijęs su įvairiais suvaržymais, kurie, pagal Sutarties 30 straipsnį, būtini žmogaus sveikatos, gyvybės, viešosios tvarkos ir visuomenės saugumo

---

³¹⁶ Report from the Commission to the European Parliament and the Council on the implementation of Council Directive 91/477/EEC of 18 June 1991 on control of the acquisition and possession of weapons [COM(2000)837 final].

sumetimais, todėl pažeidžia Sutarties 29 straipsnį, bet gali būti pateisinti. Tai būtina Direktyvos 91/477 tikslams pasiekti. Nuo šių tikslų negali nukrypti ir Direktyvą privalančios įgyvendinti EB valstybės narės.

4.4. Nykstančios laukinės floros ir faunos rūšys

Nykstančių laukinių gyvūnų ir augalų rūšims (toliau – nykstančios rūšys) turi būti užtikrinta ypatinga apsauga. Todėl 1973 m. kovo 3 d. buvo priimta taip vadinama CITES konvencija dėl tarptautinės prekybos nykstančiomis gyvūnų ir augalų rūšimis³¹⁷ (toliau – CITES konvencija). CITES konvencija, be kita ko, nustato įvairius eksporto tokiomis nykstančiomis rūšimis apribojimus (sertifikatus, leidimus ir pan.)³¹⁸.

Nykstančių rūšių apsaugai EB lygiu buvo priimta nemažai antrinės teisės aktų. Vienas svarbesnių – 1979 m. balandžio 2 d. Direktyva 79/409 dėl laukinių paukščių apsaugos (toliau – Direktyva 79/409)³¹⁹ ir 1992 m. gegužės 21 d. Direktyva 92/43 dėl natūralių buveinių ir laukinės floros ir faunos³²⁰. ETT yra pripažinęs, jog laukinių paukščių apsauga yra ne pavienės valstybės narės, bet visos EB reikalas³²¹, o ekonominiai motyvai šiuo atveju negali būti viršesni nei laukinių paukščių apsauga³²². Nors ETT ir nenagrinėjo eksporto klausimų šiose bylose, tačiau galima teigti, jog tokia jurisprudencija pateisintų eksporto apribojimus konkrečiais atvejais. Pagrindinis teisės aktas, reguliuojantis nykstančių rūšių judėjimą EB teritorijoje (tiek importą, tiek eksportą iš vienos EB valstybės narės į kitą), importą į EB, eksportą iš EB ir tranzitą EB teritorija nustato 1996 m. gruodžio 9 d. Tarybos reglamentas Nr. 338/97 dėl laukinės faunos ir floros rūšių apsaugos kontroliuojant jų prekybą (toliau – Reglamentas 338/97)³²³. Reglamentas 338/97 iš esmės remiasi CITES konvencijos tikslais, principais ir nuostatomis³²⁴. Reglamentas 338/97 nustato konkrečias sąlygas ne tik tokių nykstančių rūšių importui ir eksportui iš EB į

³¹⁷ 1973 m. kovo 3 d. Nykstančių laukinės faunos ir floros rūšių tarptautinės prekybos konvencija. Ratifikuota nuo 2001 05 22. Įsigaliojo nuo 2002 03 09 // Valstybės žinios. 2001, Nr. 50-1741.

³¹⁸ J. Hemmings. Does CITES Conserve Biodiversity? // Asia Pacific Journal of Environmental Law. 2002, vol. 7. P. 95, 98.

³¹⁹ Council Directive 79/409/EEC of 2 April 1979 on the conservation of wild birds, OJ L 103-79, 1979.

³²⁰ Council Directive 92/43/EEC of 21 May 1992 on the conservation of natural habitats and of wild flora and fauna, OJ L 206-7, 1992.

³²¹ Habitats Committee 26 June 2000. Briefing on Geographical Scope of the Habitats and Birds Directives // Journal of International Wildlife Law and Policy. 2001, vo. 4. P. 170.

³²² J. Holder. Case C-44/95, *R. V. Secretary of State for the Environment, ex parte Royal Society for the Protection of Birds*, Judgement of the Court of Justice 11 July 1996, [1996] ECR I-3805 // Common Market Law Review. 1997, vol. 34. P. 34: 1473, 1475.

³²³ Council Regulation (EC) No 338/97 of 9 December 1996 on the protection of species of wild fauna and flora by regulating trade therein, OJ L 61-1, 1997.

³²⁴ Lietuvos laisvosios rinkos institutas. Mokslo tiriamojo darbo „Lietuvos Respublikos teisės aktų, susijusių su eksporto, importo ir tranzito procedūromis, peržiūra įvertinant jų atitiktį Europos Bendrijų sutarties 28-30 straipsniais. Galutinė ataskaita. – Vilnius, 2004. P. 20-21 // http://www.ukmin.lt/files/Uzsenio_prekyba/28-30str-ataskaita.doc; prisijungimo laikas: 2005-07-01.

trečiasis šalis ir atvirkščiai, bet ir tam tikrus apribojimus jų judėjimui EB viduje³²⁵. Nors Reglamentas 338/97 daugiau skirtas nykstančių rūšių judėjimui (nykstančios rūšys nurodytos keturiuose Reglamento 338/97 prieduose) prekybai tarp EB ir trečiųjų šalių, tačiau Reglamente 338/97 yra ir tam tikrų nuostatų, susijusių su laukinės nykstančių rūšių judėjimu EB viduje (įskaitant ir eksportą EB teritorijos ribose).

Analizuojant Reglamento 338/97 nuostatas, galima padaryti išvadą, jog EB ribose turi būti užtikrintas laisvas nykstančių rūšių judėjimas su konkrečiomis išimtimis. Antai, nykstančių rūšių judėjimui EB teritorija skirtas Reglamento 338/97 9 straipsnis. Šis straipsnis numato, jog Reglamento 338/97 priede A išvardintų gyvų nykstančių rūšių judėjimas (savaiame aišku, ir eksportas) tarp EB valstybių narių galimas tik prieš tai gavus valstybės narės, kurioje ta rūšis yra, kompetentingos institucijos leidimą (leidimui gauti turi būti patenkintos trys sąlygos) arba už vežimą atsakingas asmuo privalo pateikti oficialų nykstančios rūšies kilmės įrodymą. Leidimas nereikalingas, jei nykstanti rūšis vežama į kitą EB valstybę narę skubiam veterinariniam gydymui (manyta, taip užtikrinama gyvūnų sveikatos ir gyvybės apsauga), o po to gražinama tiesiai į leidime nurodytą gyvenamąją vietą. Jeigu iš vienos EB valstybės narės į kitą vežama Reglamento 338/97 B priede minima nykstanti rūšis, taikomi švelnesni reikalavimai – tokios rūšies savininkas privalo įsitikinti, kad kitoje valstybėje narėje esantis gavėjas yra tinkamai susipažinęs su patalpomis, įrenginiais ir tvarka, kurie garantuotų tinkamą nykstančios rūšies priežiūrą. Kita svarbi Reglamento 338/97 nuostata ta, jog, gavus specialius dokumentus, reikalingus nykstančių rūšių importui į EB teritoriją ar eksportui iš jos, jie galioja ir šių rūšių judėjimui EB viduje, kitais žodžiais tariant, ir importo bei eksporto atvejais.

2001 m. ETT nagrinėjo bylą, kurioje buvo keliami Sutarties 28 ir 30 straipsnių bei Reglamento 338/97 aiškinimo klausimai. Tai *Xavier Tridon*³²⁶ byla. Prancūzijos teismo pateikti klausimai buvo svarbūs Sutarties 28 ir 30 straipsnių aiškinimo kontekste³²⁷. ETT nuomone, išsakyta šioje byloje, aiškinant Reglamentą 338/97, būtina atsižvelgti į CITES konvencijos nuostatas (25 dalis). Reglamentas 338/97 nedraudžia EB valstybėms narėms taikyti griežtesnes priemones, tačiau jų taikymas negali pažeisti Sutarties reikalavimų. Todėl gali būti keliamas draudimo prekiauti nykstančiomis rūšimis pagal Reglamentą 338/97 atitikimo Sutarties 28 ir 30 straipsniais aiškinimo klausimas bei atsiranda būtinybė įvertinti, ar valstybių narių taikomos griežtesnės priemonės nėra lygiaverčio poveikio priemonės Sutarties 28 straipsnio kontekste (45, 46, 48 dalys), kurias tam tikrais atvejais galima būtų pateisinti Sutarties 30 straipsnio išimtimi. ETT pripažino, kad nagrinėjamu atveju Prancūzijos nacionalinio teisės akto tikslas buvo

³²⁵ <http://www.europa.eu.int/scadplus/leg/en/lvb/111023.htm>; prisijungimo laikas 2005-08-03.

³²⁶ Case C-510/99 *Criminal proceedings against Xavier Tridon* [2001] ECR I-7777.

³²⁷ (Eurobrief) European Union // European Environmental Law Review. 2000, vol. 9. P. 128.

apsaugoti Reglamento 338/97 B priede išvardintas rūšis. Tačiau šis nacionalinis teisės aktas galėjo būti suderinamas su Sutartimi tik ta apimtimi, kuria jis buvo būtinas apsaugoti gyvūnų sveikatą ir gyvybę, o šis tikslas negalėjo būti pasiektas kitomis, mažiau EB vidaus rinką ribojančiomis priemonėmis (49–53 dalys). Kitais žodžiais tariant, turėjo būti atliktas proporcingumo testas. Kaip toliau pažymėjo ETT, buvo būtina papildoma informacija ir speciali analizė, kurią privalėjo atlikti nacionalinis teismas. Nustačius, kad siekiamas tikslas, t.y. gyvūnų sveikatos ir gyvybės apsauga, galėjo būti pasiektas kitomis, mažiau EB vidaus rinką varžančiomis priemonėmis, Prancūzijos nacionalinio teisės akto nuostatos būtų pripažintos lygiaverčio poveikio priemonėmis, pažeidžiančiomis Sutarties 28 straipsnį (58, 60 dalys). Taigi byloje kelti klausimai, susiję su importo kiekybiniais apribojimams lygiaverčio poveikio priemonėmis. Manytina, jog toks ETT pateiktas išaiškinimas pagal analogiją galėtų būti pritaikytas ir vertinant, ar valstybės narės nustatyta nacionalinė taisyklė nėra kiekybinis eksporto apribojimas ar jam lygiaverčio poveikio priemonė Sutarties 29 straipsnio kontekste.

Apibendrinant galima būtų teigti, jog, siekiant kontroliuoti nykstančių rūšių eksportą EB viduje, net ir tarp EB valstybių narių nustatyti konkretūs apribojimai, būtini užtikrinti nykstančių rūšių apsaugą bei pažeidžiantys Sutarties 29 straipsnį. Tačiau tokie apribojimai gali būti pateisinti pagal Sutarties 30 straipsnį. Nors Reglamentas 338/97 iš esmės ir neprieštarauja jokioms griežtesnėms priemonėms, kurių gali imtis arba kurias gali tebetaikyti EB valstybės narės, laikydamosios Sutarties reikalavimų, bet, darytina išvada, jog EB valstybių narių nustatyti griežtesni eksporto reikalavimai turėtų būti taikomi atsižvelgiant į proporcingumo principą, kad nebūtų sudarytos sąlygos nepagrįstai apriboti vieno pamatinių EB vidaus rinkos principų – laisvo prekių judėjimo. Šie griežtesni reikalavimai turi būti būtini siekiamam tikslui.

4.5. Trumpa kitų specialių eksporto sričių apžvalga

Atsižvelgiant į tai, kad specialių eksporto sričių galima išskirti be galo daug, visų jų aprašyti praktiškai neįmanoma. Todėl šiame poskyryje glaustai nagrinėtinos tik kai kurios jų.

Civiliniam naudojimui skirti sprogmenys.

1993 m. balandžio 5 d. Taryba priėmė direktyvą Nr. 93/15 dėl civiliniam naudojimui skirtų sprogmenų išleidimo į rinką ir jos priežiūros nuostatų suderinimo (toliau – Direktyva 93/15)³²⁸. Direktyva 93/15 skirta harmonizuoti EB valstybių narių teisės aktus, susijusius su civiliniam naudojimui skirtų sprogmenų (toliau – sprogmenys) laisvu judėjimu bei patikrinimo

---

³²⁸ Council Directive 93/15/EEC of 5 April 1993 on the harmonization of the provisions relating to the placing on the market and supervision of explosives for civil uses, OJ L 121-20, 1993.

procedūromis³²⁹. Taigi tai yra antrinės teisės aktas, kuriame įtvirtintus tikslus valstybės narės turi pasiekti išleisdamos nacionalinius teisės aktus, todėl, kaip ir daugeliu aukščiau minėtų atvejų, jos netenka teisės remtis Sutarties 30 straipsniu, norėdamos pateisinti jų pačių nustatytus eksporto apribojimus Sutarties 29 straipsnio kontekste.

Antai Direktyvos 93/15 III skyrius reglamentuoja nuostatas, taikomas perdavimo (ši sąvoka vartojama visame Direktyvos 93/15 tekste, ir, manytina, turi tokią pačią reikšmę, kaip ir importas bei eksportas) EB priežiūrai. Direktyvos 93/15 9 straipsnyje pasakyta, jog, eksportuojant iš vienos EB valstybės narės į kitą, kontrolė atliekama ne kaip vidaus pasienio kontrolė, bet tik kaip paprasta kontrolė, vykdoma be jokios diskriminacijos visoje EB teritorijoje. Esminis reikalavimas tas, jog siuntos gavėjas, esantis tokius sprogmenis importuojančioje valstybėje narėje, privalo gauti kompetentingos institucijos sutikimą sprogmenų eksportui. Kitais žodžiais tariant, turi būti užtikrinti konkretūs saugumo reikalavimai, įtvirtinti Direktyvos 93/15 I priede. Tačiau valstybei narei paliekama galimybė netaikyti tokių apribojimų, jei ji mano, kad apribojimai nėra būtini. Panašūs reikalavimai nustatyti ir EB teritorijoje judantiems šaudmenims (10 straipsnis).

ETT savo praktikoje yra nagrinėjęs labai nedaug bylų, susijusių su Direktyvos 93/15 aiškinimo klausimais. Viena jų – *Commission v. France*³⁴⁰. Byla nepateikė laisvo prekių judėjimo aiškinimo klausimų, todėl pažymėtina tik tiek, jog Komisija kaltino Prancūziją dėl Direktyvos 93/15 neįgyvendinimo. ETT palaikė Komisijos poziciją ir nustatė, jog Prancūzija tinkamai neįgyvendino Direktyvos 93/15 (29 dalis). Tokia ETT jurisprudencija rodo, jog sprogmenų ir šaudmenų eksportas EB viduje nesukelia daug praktinių problemų.

Apibendrinant konstatuotina, jog sprogmenų ir šaudmenų judėjimas, taip pat ir eksportas, EB viduje harmonizuotas, todėl valstybės narės nebegali remtis Sutarties 30 straipsniu, norėdamos pateisinti savo pačių nustatytus eksporto apribojimus, draudžiamus Sutarties 29 straipsnio. Tiek sprogmenų, tiek šaudmenų eksportas iš vienos EB valstybės narės į kitą valstybę narę suvaržytas ribojimais, būtiniais užtikrinti viešąją tvarką, visuomenės saugumą, apsaugoti žmonių sveikatą ir gyvybę.

Narkotinės ir psichotropinės medžiagos, narkotinių medžiagų prekursoriai.

Daugumoje EB valstybių narių prekyba narkotinėmis ir psichotropinėmis medžiagomis draudžiama. Pirmasis teisės aktas, skirtas užkirsti kelią neteisėtai prekybai narkotinėmis ir psichotropinėmis medžiagomis (toliau – narkotinės medžiagos), buvo 1990 m. gruodžio 13 d. priimtas Tarybos reglamentas Nr. 3677/90, nustatantis priemones, kurių reikia imtis, siekiant suvaržyti tam tikrų medžiagų (toliau – medžiagos) naudojimą neteisėtai narkotinių ir

³²⁹ <http://www.europa.eu.int/scadplus.leg/en/lvb/111024.htm>; prisijungimo laikas 2005-08-03.

³⁴⁰ Case 90/79 *Commission of the European Communities v. French Republic* [1981] ECR 283.

psichotropinių medžiagų gamybai (toliau – Reglamentas 3677/90)³⁴¹. Tačiau šio teisės akto nuostatos skirtos kontroliuoti išimtinai EB ir trečiųjų šalių prekybą medžiagomis, siekiant užkirsti kelią neteisėtai medžiagų apyvartai. 2004 m. vasario 11 d. buvo priimtas Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas Nr. 273/2004 dėl narkotinių ir psichotropinių medžiagų pirmtakų (prekursorių) (toliau – Reglamentas 273/2004)³⁴². Reglamentas 273/2004 pakeitė iki tol galiojusią 1992 m. Tarybos direktyvą Nr. 92/109 dėl tam tikrų medžiagų, naudojamų neteisėtai narkotinių ir psichotropinių medžiagų gamybai, gaminimo ir pateikimo (toliau – Direktyva 92/109)³⁴³. Reglamentu 273/2004 buvo sukurta nauja narkotinių ir psichotropinių medžiagų pirmtakų (prekursorių) (toliau – prekursoriai) kontrolės ir stebėjimo EB viduje sistema, siekianti užkirsti kelią neteisėtam tokių medžiagų patekimui į EB rinką (1 straipsnis). Reglamentas 273/2004 svarbus ir eksportui EB teritorijoje, kadangi jame įtvirtintos nuostatos, susijusios su medžiagų tiekimu į EB rinką.

Reglamentas 273/2004 nustato panašias nuostatas, jei lygintume su Direktyva 92/109. Direktyvos 92/109 3 straipsnyje įtvirtinta, jog ūkio subjektai, norintys pateikti į rinką prekursorius, privalo paskirti pareigūną, atsakingą už prekybą jais, apie tai pranešti kompetentingoms institucijoms. Dar vienas papildomas ūkio subjektams keliamas reikalavimas – licencijos iš kompetentingų institucijų gavimas norint prekursorius pateikti į EB rinką. Tačiau licencija pagal Reglamentą 273/2004 išduodama tik atsižvelgus į pareiškėjo kompetenciją ir sąžiningumą, atsakingo pareigūno tinkamumą ir patikimumą. Manytina, labai reikšmingas reikalavimas nustatytas 7 Direktyvos 92/109 straipsnyje – ūkio subjektai, prieš tiekdami į EB rinką prekursorius, turi užtikrinti, kad prie jų būtų pritvirtintos etiketės, kuriose nurodomi tokių medžiagų pavadinimai (8 straipsnis). Tai padaryti būtina žmonių sveikatos apsaugos sumetimais.

Labai panašūs reikalavimai įtvirtinti ir JTO Bendrojoje narkotinių medžiagų konvencijoje ir JTO Psichotropinių medžiagų konvencijoje, kurių narėmis taip pat yra ir EB valstybės narės³⁴⁴. Vadinasi, prekursorių eksportas EB teritorijoje, kaip ir daugelyje aukščiau minėtų eksporto sričių, susaistytas konkrečiais apribojimais, neprieštarauja laisvo prekių judėjimo principui. Tokie apribojimai neturėtų pažeisti Sutarties nuostatų, kadangi yra būtini užtikrinti tinkamą visuomenės sveikatos apsaugą, žmogaus sveikatą ir gyvybę, be to,

---

³⁴¹ Council Regulation (EEC) No 3677/90 of 13 December 1990 laying down measures to be taken to discourage the diversion of certain substances to the illicit manufacture of narcotic drugs and psychotropic substances, OJ L 357-1, 1990.

³⁴² Regulation (EC) No 273/2004 of the European Parliament and of the Council of 11 February 2004 on drug precursors (Text with EEA relevance), OJ L 47-1, 2004.

³⁴³ Council Directive 92/109/EEC of 14 December 1992 on the manufacture and the placing on the market of certain substances used in the illicit manufacture of narcotic drugs and psychotropic substances, OJ L 370-76, 1992.

³⁴⁴ Lietuvos laisvosios rinkos institutas. Mokslo tiriamojo darbo „Lietuvos Respublikos teisės aktų, susijusių su eksporto, importo ir tranzito procedūromis, peržiūra įvertinant jų atitiktį Europos Bendrijų sutarties 28-30 straipsniais. Galutinė ataskaita. – Vilnius, 2004. P. 31 // http://www.ukmin.lt/files/Uzsienio_prekyba/28-30str-ataskaita.doc; prisijungimo laikas: 2005-07-01.

harmonizuoti EB institucijų priimtais antriniais teisės aktais. Taigi valstybės narės netenka teisės remtis Sutarties 30 straipsnio išimtimis, norėdamos pateisinti eksporto apribojimus, draudžiamus Sutarties 29 straipsnio.

Dvejopo naudojimo objektai.

Dvejopo naudojimo objektai – tai tokios strateginės paskirties prekės kaip programinė įranga, technologijos, galinčios būti naudojamos ir civiliniams, ir kariniams tikslams, taip pat prekės, kurios gali būti susijusios su branduolinių ginklų ar kitokių branduolinių sprogstamųjų įtaisų gamyba. Dvejopo naudojimo objektų eksporto į trečiąsias šalis klausimus iki 2000 m. reguliavo 1994 m. gruodžio 19 d. priimtas Reglamentas 3381/94 dėl dvejopo naudojimo objektų (toliau – Reglamentas 3381/94)³⁴⁵, kuris nesiekė pilnai harmonizuoti dvejopo naudojimo objektų prekybos, bet buvo pirmas žingsnis kontroliuoti tarptautinę prekybą dvejopo naudojimo objektais³⁴⁶. Todėl ir ETT savo praktikoje daugiausiai analizavo tik dvejopo naudojimo objektų eksporto iš EB į trečiąsias šalis aspektus³⁴⁷.

2000 m. birželio 22 d. buvo priimtas Tarybos reglamentas Nr. 1334/2000 dėl dvejopo naudojimo objektų ir technologijų eksporto kontrolės režimo (toliau – Reglamentas 1334/2000)³⁴⁸, tačiau jo nuostatos taip pat buvo skirtos dvejopo naudojimo objektų eksporto iš EB atvejams, siekiant užtikrinti veiksmingą tokių objektų kontrolę (1 straipsnis). Vadovaujantis Reglamento 1334/2000 nuostatomis, dvejopo naudojimo objektų eksporto iš EB kontrolė yra būtina, kadangi sudaroma prielaida nustatyti laisvą dvejopo naudojimo objektų judėjimą iš vienos EB valstybės narės į kitą valstybę narę³⁴⁹. Eksporto apribojimų draudimo aspektu svarbi Reglamento 1334/2000 preambulės 12 punkto nuostata, įtvirtinanti, jog pagal Sutarties 30 straipsnį EB valstybės narės išlaiko teisę kontroliuoti tam tikrų dvejopo naudojimo objektų perkėlimą (perkėlimas Reglamento 1334/2000 kontekste turėtų būti suprantamas ir kaip eksportas) EB teritorijoje (darytina išvada, kad ir eksportą iš vienos valstybės narės į kitą valstybę narę), siekdamos išsaugoti viešąją tvarką ir visuomenės saugumą. Taigi EB valstybės narės, remiantis Sutarties 30 straipsnio išimtimis (viešąją tvarką ir visuomenės saugumą), gali nustatyti griežtesnes dvigubos paskirties prekių kontrolės EB priemones, nei numatyta

³⁴⁵ Council Regulation (EC) No. 3381/94 of 19 December 1994 setting up a Community regime for the control of exports of dual – use goods, OJ L 367-1, 1994.

³⁴⁶ P. Koutrakos. The Reform of Common Rules on Exports of Dual – Use Goods under the Law of the European Union // European Journal of Law Reform. 2000, vol. 2. P. 171; Council Regulation (EC) No 1334/2000 of 22 June 2000 setting up a Community regime for the control of exports of dual-use items and technology, OJ L 159-1, 2000.

³⁴⁷ I. Govaere. Case C-70/94, *Fritz Werner Industrie-Ausrüstungen GmbH v. Federal Republic of Germany*, [1995] ECR I-3189 and Case C-83/94, *Criminal proceedings against Peter Leifer, Reinhold Otto Krauskopf, Otto Holzer*, [1995] ECR I-3231, Judgements of the Court of Justice of 17 October 1995 // Common Market Law Review. 1997, vol. 34. P. 1019–1037.

³⁴⁸ Council Regulation (EC) No 1334/2000 of 22 June 2000 setting up a Community regime for the control of exports of dual-use items and technology, OJ L 159-1, 2000.

³⁴⁹ <http://www.europa.eu.int/scadplus/leg/en/lvb/l11029.htm>; prisijungimo laikas 2005-08-02.

Reglamente 1334/2000³⁵⁰. Tačiau valstybės narės negali peržengti Reglamento 1334/2000 taikymo tikslų ir paskirties bei remtis tuo pačiu Sutarties 30 straipsniu, norėdamos pateisinti 29 straipsnio draudžiamus netarifinius (nefiskalinius) eksporto apribojimus.

Apibendrinant visą šį skyrių, darytinos šios išvados.

Pirma. Pamatinis EB vidaus rinkos principas – laisvas prekių judėjimas – turi būti garantuotas bet kokių prekių eksporto iš vienos valstybės narės į kitą valstybę narę atveju. Šis principas su nedidelėmis išimtimis taikomas ir specialioms eksporto sritims, kurių galima išskirti be galo daug. Kiekviena jų pasižymi tam tikrais ypatumais atsižvelgiant į EB teritorijoje eksportuojamų prekių prigimtį, savybes, paskirtį.

Antra.. Didelį dėmesį specialioms eksporto sritims skiria EB institucijos, priimdamos antrinės teisės aktus (direktyvas, reglamentus). Nors pagrindinis dėmesys daugelyje šių teisės aktų skiriamas konkrečių prekių eksportui į trečiąsias šalis, tačiau galima rasti ir nuostatų, skirtų eksportui EB viduje.

Trečia. ETT praktika specialių eksporto sričių atžvilgiu nėra gausi. ETT daugiausiai nagrinėja pagrindinius eksporto laisvame prekių judėjime klausimus – eksporto apribojimų sampratą, rūšis, eksporto apribojimus pateisinančias išimtis.

Ketvirta. Atsižvelgiant į konkrečių prekių (vaistų, ginklų, narkotinių ir psichotropinių medžiagų prekursorių, kilnojamųjų kultūros vertybių, nykstančių laukinės floros ir faunos rūšių ir pan.) specifiką, galimi įvairūs EB valstybių narių taikomi eksporto apribojimai – kiekybiniai eksporto apribojimai ir lygiaverčio poveikio priemonės –, draudžiami Sutarties 29 straipsnio. Šie apribojimai gali būti pateisintini Sutarties 30 straipsnio išimtimis, tačiau tik tokiu atveju, jei EB institucijos nėra priėmusios tam tikrą sritį harmonizuojančios direktyvos. Esant tokiai direktyvai, EB valstybės narės nebegalės remtis Sutarties 30 straipsnio išimtimis šios direktyvos reglamentavimo objekto srityje. ETT nėra išsakęs nuomonės, ar remtis Sutarties 30 straipsniu nebegalima ir tais atvejais, kai yra priimtas konkrečiai sričiai skirtas reglamentas. Tačiau, darytina išvada, jog ir reglamento buvimas tam tikru atveju atima iš valstybės narės teisę remtis Sutarties 30 straipsnio išimtimis.

Penkta. Valstybės narės taikomus eksporto apribojimus pagal Sutarties 29 straipsnį galima pateisinti ir privalomaisiais reikalavimais, kaip nerašytinius pateisinamumo kriterijais, suformuluotais *Cassis de Dijon* byloje. Nors šis klausimas keltas tik prekybos vaistais srityje, tačiau, pagal analogiją jį galima pritaikyti ir kitoms specialioms eksporto sritims. Privalomieji reikalavimai gali pateisinti tik bendrai taikomas priemones.

---

³⁵⁰ Lietuvos laisvosios rinkos institutas. Mokslo tiriamojo darbo „Lietuvos Respublikos teisės aktų, susijusių su eksporto, importo ir tranzito procedūromis, peržiūra įvertinant jų atitiktį Europos Bendrijų sutarties 28-30 straipsniais. Galutinė ataskaita. – Vilnius, 2004. P. 32 // http://www.ukmin.lt/files/Uzsienio_prekyba/28-30str-ataskaita.doc; prisijungimo laikas: 2005-07-01.

IŠVADOS

1. Nors Sutartis ir nepateikia prekės sąvokos, ETT savo praktikoje yra išplėtojęs labai plačią prekės sąvoką, kurią ne kartą aiškino nagrinėjamosiose bylose. Preke, anot ETT, laikomi visi produktai, kurie gali būti įvertinti pinigais ir kurie gali būti komercinių sandorių objektu. Į šią sąvoką įeina ir monetos, meno, istorinės, archeologinės ar etnografinio pobūdžio vertybės, filmai, kasetės, vertimai, elektra, nafta, dujos ir netgi atliekos. Tuo tarpu, elektros, naftos ir dujų tiekimas turėtų būti laikomas paslaugų teikimu. Monetos gali būti tiek laisvo prekių, tiek ir laisvo kapitalo judėjimo objektu. Esminis atribojimo kriterijus – tai, ar tokios monetos yra teisėta atsiskaitymo priemonė (jos nebus prekėmis), ar jos jau yra išimtos apyvartos, todėl įgijusios istorinę vertę bei galinčios būti sandorių objektu (jos bus prekėmis laisvo prekių judėjimo kontekste).

2. Konkrečiais atvejais galima Sutarties straipsnių, reglamentuojančių laisvą prekių judėjimą ir laisvę teikti paslaugas, konkurencija. Tokiais atvejais svarbu apibrėžti nagrinėjamo dalyko prigimtį bei jo vietą Sutartyje.

3. EB vidaus rinkos pagrindą sudaro muitų sąjunga. Išskiriami du muitų sąjungos aspektai – vidinis ir išorinis. Kas liečia eksportą, vidinis muitų sąjungos aspektas susijęs su tuo, jog EB vidaus rinkoje esančioms ir iš vienos valstybės narės į kitą eksportuojamoms prekėms negali būti nustatyti nei eksporto muitai, nei lygiaverčio poveikio privalomieji mokėjimai. Išorinis muitų sąjungos aspektas susijęs su bendrąja prekybos politika ir bendrojo išorinio muitų tarifo nustatymu, taikomo prekių eksporto į trečiąsias šalis atvejais. Tai – viena esminių laisvo prekių judėjimo taisyklių, taikomų eksportui. Kita taisyklė susijusi su tuo, jog prekės, pagamintos vienoje iš EB valstybių narių, gali būti laisvai eksportuojamos į kitas valstybes nares netaikant nei kiekybinių eksporto apribojimų, nei lygiaverčio poveikio priemonių.

4. Visi eksporto apribojimai skirstomi į fiskalinius (tarifinius) ir nefiskalinius (netarifinius). Fiskalinius (tarifinius) eksporto apribojimus draudžia Sutarties 23 ir 25 straipsniai. Nefiskalinius (netarifinius) eksporto apribojimus draudžia Sutarties 29 straipsnis. Fiskaliniai (tarifiniai) eksporto apribojimai skirstomi į eksporto muitus ir lygiaverčio poveikio privalomuosius mokėjimus. Nefiskaliniai (netarifiniai) eksporto apribojimai skirstomi į kiekybinius eksporto apribojimus ir lygiaverčio poveikio priemones. Atsižvelgiant į tai, kad Sutartyje eksporto apribojimai nėra apibrėžti, jų sąvoka plėtojama ETT praktikoje, teisinėje literatūroje, EB institucijų antrinės teisės aktuose.

5. Eksporto muitai – tai mokesčiai, nustatyti pagal tam tikrą tarifą, kurį moka prekybininkas dėl to, kad prekės eksportuojamos iš vienos valstybės narės į kitą. EB valstybės narės paprastai nepažeidžia Sutarties 23 ir 25 straipsniuose įtvirtinto eksporto muitų draudimo.

Tai sąlygoja įvairios aplinkybės, kurių svarbiausios – eksporto muitų nustatymo akivaizdumas ir protekcionistinis pobūdis. Eksporto muitų uždraudimas – sudėtinis ir būtinas laisvo prekių judėjimo užtikrinimo elementas. Todėl ETT savo jurisprudencijoje yra nustatęs svarbių šios nuostatos taikymo saugiklių – privalomumą iki 1962 m. sausio 1 d. EB valstybių narių tarpusavio prekyboje panaikinti eksporto muitus, Sutarties 23 ir 25 straipsnių tiesioginį veikimą bei neteisėtai sumokėtų eksporto muitų susigrąžinimą.

6. Lygiaverčio poveikio privalomųjų mokėjimų uždraudimas – lygiai toks pats svarbus kaip ir eksporto muitų vidaus rinkoje draudimas. Lygiaverčio poveikio privalomųjų mokėjimų (tiek importo, tiek eksporto) sąvoka pirmą kartą buvo pateikta *Commission v. Italy* byloje, kurioje ETT nusprendė, jog bet kokia pinigine rinkliava, nesvarbu, kokia maža ji bebūtų ir nepriklausomai nuo jos taikymo paskirties ir būdo, kuri yra nustatyta vienašališkai vietinėms arba kitoje valstybėje pagamintoms prekėms dėl to, kad prekės kerta valstybės sieną, ir kuri nėra muitų mokestis griežtąja prasme, yra laikoma lygiaverčio poveikio privalomuoju mokėjimu, net, jeigu ji nėra nustatyta valstybės naudai, nėra diskriminuojančia arba protekcionistine, ir, jeigu prekė, kuri tokia rinkliava apmokestinama, nekonkuruoja su vietinės gamybos preke. Remiantis ETT praktika, konkreti rinkliava nebus eksporto muitams lygiaverčio poveikio privalomuoju mokėjimu, jei ji bus valstybės vidaus mokesčių sistemos dalimi (bus pripažinta diskriminaciniu vidaus mokesčiu, pažeidžiančiu Sutarties 90 straipsnį) arba tai bus prekybininko (eksportuotojo) užmokestis už tam tikrą paslaugą, arba tokios rinkliavos nustatymas bus grindžiamas įsipareigojimų pagal EB antrinės teisės aktą vykdymu. ETT praktika eksporto muitams lygiaverčio poveikio privalomųjų mokėjimų srityje nėra tokia gausi palyginus su importo muitams lygiaverčio poveikio privalomaisiais mokėjimais. Nežiūrint to, ETT daugelį savo išaiškinimų plėtojo paraleliai, nedarydamas skirtumo, ar konkreti rinkliava yra eksporto, ar importo muitams lygiaverčio poveikio privalomasis mokėjimas.

7. Eksporto muitams lygiaverčio poveikio privalomuosius mokėjimus dažnai nelengva atskirti nuo diskriminacinių vidaus mokesčių. Pagrindinis skiriamasis bruožas – mokestis yra sistemiškai pagal tuos pačius kriterijus taikomas tiek valstybės narės vidaus rinkoje esančioms prekėms, tiek eksportuojamoms prekėms. Sutarties 23 ar 25 straipsnis ir 90 straipsnis – vienas kitą šalinantys. Tai reiškia, jog, jei nustatoma, kad konkreti rinkliava nėra eksporto muitams lygiaverčio poveikio privalomasis mokėjimas, ji gali būti pripažįstama diskriminaciniu vidaus mokesčiu, kuriuos draudžia Sutarties 90 straipsnis.

8. ETT praktikoje pripažįstama galimybė susigrąžinti neteisėtai sumokėtus eksporto muitams lygiaverčio poveikio privalomuosius mokėjimus. Ši galimybė priklauso nuo įvairių sąlygų. Jei nustatoma, jog rinkliava sumokėta pažeidžiant EB teisę, nacionalinis teismas privalo įvertinti, ar rinkliava visa ar tik iš dalies yra perėjusi kitiems asmenims. Tais atvejais, kada

sumokėta rinkliava jau perėjo trečiosioms šalims, pastarosios turi galimybę ją susigrąžinti arba iš prekybininko, arba iš valstybės. Jei rinkliavą trečiajai šaliai grąžina prekybininkas, jis, savo ruožtu, gali ją susigrąžinti iš valstybės. Jei trečioji šalis gali rinkliavą susigrąžinti tiesiogiai iš valstybės institucijų, prekybininkas nebetenka galimybės susigrąžinti tokios rinkliavos.

9. Kiekybinių eksporto apribojimų sąvoka buvo pateikta *Geddo* byloje, juos apibrėžiant kaip nacionalines priemones, kurios, priklausomai nuo aplinkybių, visiškai arba dalinai riboja prekių importą, eksportą ar tranzitą. Sudėtingiau apibrėžti lygiaverčio poveikio priemones, kurios gali būti skirstomos į bendrai ir atskirai taikomas priemones bei į diskriminuojančias ir nediskriminuojančias priemones. Atskirai taikomos priemonės – tai tokios nacionalinės taisyklės, kurios taikomos tik prekėms, eksportuojamoms į kitas valstybes nares. Bendrai taikomos priemonės – tai tokios nacionalinės taisyklės, kurios taikomos tiek valstybės vidaus rinkoje esančioms prekėms, tiek prekėms, eksportuojamoms į kitas EB valstybes nares.

10. Lygiaverčio poveikio priemonių, draudžiamų Sutarties 29 straipsnio, sąvoka buvo pateikta dar *Bouhelier* byloje. Ši sąvoka pasirodė per daug plati, nes apėmė ir bendrai taikomas priemones. Todėl *Groenveld* byloje buvo įtvirtinta, jog Sutarties 29 straipsnį pažeidžia tik tokios nacionalinės priemonės, kurių specialus tikslas arba taikymo rezultatas – apriboti eksportą, tokiu būdu įtvirtinant skirtingą režimą tarp valstybės vidaus prekybos ir eksporto, ir nacionalinei produkcijai/nacionalinei vidaus rinkai suteikiant prioritetą eksporto rinkos sąskaita (beje, paskutinių trijų žodžių ETT dažnai nemini). Taigi pripažinta, jog Sutarties 29 straipsniui prieštarauja tik atskirai taikomos priemonės, kurios yra diskriminuojančios. Tačiau naujausioje ETT praktikoje pripažįstama, kad ir bendrai taikomos priemonės gali būti diskriminuojančiomis. Taip atsitinka tais atvejais, kai nacionalinė priemonė vienodai taikoma tiek vietinėms, tiek eksportuojamoms prekėms, bet dėl tokio taikymo atsiranda eksporto į kitas valstybes nares ribojimų.

11. Bendrai taikomos nediskriminuojančios priemonės nepažeis Sutarties 29 straipsnio. Tačiau galima situacija, kai ir atskirai taikomos priemonės nebus diskriminuojančiomis, todėl taip pat neprieštaraujančiomis Sutarties 29 straipsniui. Kadangi nediskriminuojančios priemonės nepažeidžia Sutarties 29 straipsnio, jų nereikia teisinti Sutarties 30 straipsnio išimtimis.

12. Kiekybinius eksporto apribojimus bei bendrai ir atskirai taikomas priemones, kurios yra diskriminuojančios, galima pateisinti Sutarties 30 straipsnio išimtimis (pagal *Dusseldorp* bylą, ir aplinkos apsaugos privamuoju reikalavimu, kaip jis suprantamas Sutarties 174 straipsnio kontekste) konstatavus, kad tokia priemonė yra būtina norimam tikslui pasiekti, t.y. reikia atlikti taip vadinamą proporcingumo testą. Diskriminuojančias bendrai taikomas priemones taip pat galima pateisinti privalomaisiais reikalavimais arba viešojo intereso privalomaisiais reikalavimais (pagal *Cassis de Dijon* ir *Gebhard* bylas). Remtis Sutarties 30 straipsniu nebegalima tais atvejais,

kai yra priimta konkrečią sritį harmonizuojanti direktyva, turinti specifinį tikslą ir numatanti tam tikras priemones už joje nustatytų reikalavimų neįgyvendinimą. Jeigu tokių priemonių direktyvoje numatyta nėra, valstybės narės vis tiek negalės remtis Sutarties 30 straipsniu – šiuo atveju jos privalės užtikrinti EB teisės veiksmingumą pasitikėdamos viena kita ir taip įgyvendindamos direktyvą.

13. Dauguma ETT nagrinėtų bylų patvirtina, kad mažareikšmiškumo taisyklė netaikoma eksporto apribojimų atžvilgiu, tačiau pats ETT šiuo klausimu neturi aiškaus atsakymo. Nors mažareikšmiškumo taisyklės taikymas sukelia praktinių problemų, juo turėtų būti remiamasi ir prekių eksporto atveju: EB valstybės narės gali priimti tokias nacionalines taisykles, kurios, nors ir apribos prekių eksportą, bet bus tokios nereikšmingos (mažareikšmės) arba pateisinamos eksporto ir valstybės vidaus prekybos skirtumais, kad negalės būti laikomos pažeidžiančiomis Sutarties 29 straipsnį.

14. Skirtumas tarp Sutarties 28 ir 29 straipsnių yra tik sąlyginis. Sutarties 29 straipsnis draudžia tik diskriminuojančias lygiaverčio poveikio priemones. Sutarties 28 straipsnis nedraudžia prekybos taisyklių (nacionalinių priemonių), kurios taikomos visiems nacionalinėje teritorijoje veikiantiems prekybininkams ir daro tokį faktinį ar potencialų poveikį tiek vietinių, tiek iš kitų valstybių narių importuotų prekių pardavimui. Todėl galima konstatuoti, kad Sutarties 28 straipsnis taip pat draudžia diskriminuojančias priemones, kurios gali būti tiek atskirai taikomos, tiek ir bendrai taikomos – bendrai taikomos priemonės pažeis Sutarties 28 straipsnį tik tuomet, jei jos nustatys tam tikras taisykles, susijusias su prekių patekimu į rinką.

15. Pamatinis EB vidaus rinkos principas – laisvas prekių judėjimas – turi būti garantuotas bet kokių prekių eksporto iš vienos valstybės narės į kitą valstybę narę atveju. Šis principas su nedidelėmis išimtimis taikomas ir specialioms eksporto sritims, kurių galima būtų išskirti be galo daug. Kiekviena speciali eksporto sritis pasižymi konkrečiais ypatumais atsižvelgiant į EB teritorijoje eksportuojamų prekių prigimtį, savybes, paskirtį.

16. Didelį dėmesį specialioms eksporto sritims skiria EB institucijos, priimdamos antrinės teisės aktus (direktyvas, reglamentus). ETT nuomone, esant tam tikrą eksporto sritį harmonizuojančiam antrinės teisės aktui, EB valstybės narės nebegali remtis Sutarties 30 straipsnio išimtimis, norėdamos pateisinti eksporto apribojimus Sutarties 29 straipsnio kontekste. Tuo tarpu, Sutarties 25 straipsnis, draudžiantis eksporto muitus ir lygiaverčio poveikio privalomuosius mokėjimus, yra absoliutaus taikymo bei negalintis būti pateisintas jokiomis išimtimis.

17. ETT praktika specialių eksporto sričių atžvilgiu nėra gausi. ETT daugiausiai nagrinėja pagrindinius eksporto laisvame prekių judėjime klausimus – eksporto apribojimų sampratą, rūšis, eksporto apribojimus pateisinančias išimtis. Pagrindinis dėmesys daugelyje EB

institucijų priimtų antrinės teisės aktų – direktyvų ir reglamentų – koncentruojamas ties konkrečių prekių eksportu į trečiąsias šalis. Tai jokių būdu nereiškia, jog prekybai EB teritorijoje šiomis specifinėmis prekėmis neskiriama dėmesio. Vadinasi, pagrindinis ir svarbiausias šaltinis, įtvirtinantis pamatinį eksporto apribojimų draudimo laisvame prekių judėjime principą, išlieka Sutartis.

18. Atsižvelgiant į konkrečių prekių (vaistų, ginklų, narkotinių ir psichotropinių medžiagų prekursorių, kilnojamųjų kultūros vertybių, nykstančių laukinės floros ir faunos rūšių ir pan.) specifiką, galimi įvairūs EB valstybių narių taikomi eksporto apribojimai (paprastai draudžiami Sutarties 29 straipsnio). Tokie apribojimai gali būti pateisinti Sutarties 30 straipsnio išimtimis – viešąja tvarka, visuomenės saugumu, žmogaus ir gyvūnų gyvybės bei sveikatos, meno, istorijos ar archeologijos vertybių apsaugos sumetimais – tik tokiu atveju, jei EB institucijos nėra priėmusios tam tikrą sritį harmonizuojančios direktyvos. Esant tokiais direktyvai, EB valstybės narės nebegalės remtis Sutarties 30 straipsnio išimtimis šios direktyvos reglamentavimo objekto srityje. ETT nėra išsakęs nuomonės, ar remtis Sutarties 30 straipsniu nebegalima ir tais atvejais, kai yra priimtas konkrečiai sričiai skirtas reglamentas. Tačiau, darytina išvada, jog ir reglamento buvimas tam tikru atveju atima iš valstybės narės teisę remtis Sutarties 30 straipsnio išimtimis. EB valstybės narės taikomus eksporto apribojimus pagal Sutarties 29 straipsnį galima pateisinti ir privalomaisiais reikalavimais, kaip nerašytinius pateisinamumo kriterijais, suformuluotais *Cassis de Dijon* byloje. Nors šis klausimas keltas tik prekybos vaistais srityje, tačiau, pagal analogiją jį galima pritaikyti ir kitoms specialioms eksporto sritims. Privalomieji reikalavimai gali pateisinti tik bendrai taikomas priemones.

NAUDOTOS LITERATŪROS IR ŠALTINIŲ SĄRAŠAS

Norminė literatūra

1. Lietuvos stojimo į ES sutartis // Valstybės žinios. 2004, Nr. 1-1; 2005, Nr. 58-2040.

LIETUVOS RESPUBLIKOS TARPTAUTINĖS SUTARTYS

1. 1970 m. lapkričio 14 d. UNESCO nelegalaus kultūros vertybių įvežimo, išvežimo ir nuosavybės teisės perdavimo uždraudimo priemonių konvencija // Valstybės žinios. 1998, Nr. 102-2807.
2. 1973 m. kovo 3 d. Nykstančių laukinės faunos ir floros rūšių tarptautinės prekybos konvencija // Valstybės žinios. 2001, Nr. 50-1741.

LIETUVOS RESPUBLIKOS ĮSTATYMAI IR VYRIAUSYBĖS NUTARIMAI

1. Lietuvos Respublikos branduolinės energijos įstatymas // Valstybės žinios. 1996, Nr. 119-2771.
2. Lietuvos Respublikos cheminio ginklo uždraudimo įstatymas // Valstybės žinios. 1998, Nr. 90-2480.
3. Lietuvos Respublikos ginklų ir šaudmenų kontrolės įstatymas // Valstybės žinios. 2002, Nr. 13-467.
4. Lietuvos Respublikos kraujo donorystės įstatymas // Valstybės žinios. 1996, Nr. 115-2666.
5. Lietuvos Respublikos strateginių prekių kontrolės įstatymas // Valstybės žinios. 1995, Nr. 61-1533; 2004, Nr. 73-2532.
6. Lietuvos Respublikos tauriųjų metalų ir brangakmenių valstybinės priežiūros įstatymas // Valstybės žinios. 1995, Nr. 61-1528.
7. Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2004 m. lapkričio 8 d. nutarimas Nr. 1398 „Dėl Bendrojo karinės įrangos sąrašo patvirtinimo“ // Valstybės žinios. 2004, Nr. 164-5989.
8. Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2003 m. gegužės 27 d. nutarimas Nr. 666 „Dėl kai kurių rūšių veiklos, susijusios su ginklų ir šaudmenų apyvarta, licencijavimo taisyklių patvirtinimo“ // Valstybės žinios. 2003, Nr. 52-2342.
9. Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2004 m. lapkričio 9 d. nutarimas Nr. 1424 „Dėl Kilnojamųjų kultūros vertybių ir antikvarinių daiktų išvežimo iš Lietuvos Respublikos taisyklių ir kilnojamųjų kultūros vertybių ir antikvarinių daiktų, kuriuos išvežant iš Lietuvos Respublikos būtina turėti Kultūros paveldo departamento prie Kultūros ministerijos leidimą, sąrašo patvirtinimo“ // Valstybės žinios. 2004, Nr. 165-6031; 2004, Nr. 170 (atitaisymas); 2005, Nr. 106-3920.
10. Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1995 m. gruodžio 27 d. nutarimas Nr. 1624 „Dėl Leidimų išvežti iš Lietuvos Respublikos geologines kolekcijas, muziejų geologinius eksponatus, gręžinių kerną ar jo mėginius išdavimo taisyklių patvirtinimo“ // Valstybės žinios. 1996, Nr. 1-22; 2005, Nr. 53-1797.
11. Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1999 m. vasario 4 d. nutarimas Nr. 117 „Dėl Lietuvos Respublikos cheminio ginklo uždraudimo įstatymo nuostatų įgyvendinimo“ // Valstybės žinios. 1999, Nr. 15-388.
12. Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2002 m. liepos 10 d. nutarimas Nr. 1108 „Dėl Lietuvos Respublikos ginklų ir šaudmenų kontrolės įstatymo įgyvendinimo“ // Valstybės žinios. 2002, Nr. 72-3056.
13. Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2003 m. gegužės 27 d. nutarimas Nr. 668 „Dėl Prekybos ginklais, šaudmenimis, jų dalimis tarpininkų registravimo taisyklių patvirtinimo“ // Valstybės žinios. 2003, Nr. 52-2344.

14. Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2004 m. liepos 22 d. nutarimas Nr. 932 „Dėl Strateginių prekių eksporto, importo, tranzito ir tarpininkavimo licencijavimo taisyklių ir strateginių prekių kontrolės vykdymo taisyklių patvirtinimo“ // Valstybės žinios. Nr. 115-4305.

15. Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1998 m. sausio 27 d. nutarimas Nr. 103 „Dėl Veiklos branduolinėje energetikoje licencijavimo nuostatų patvirtinimo“ // Valstybės žinios. 1998, Nr. 12-274.

KITI TEISĖS AKTAI

1. Lietuvos Respublikos ūkio ministro 1999 m. kovo 18 d. įsakymas Nr. 107 „Dėl Lietuvos Respublikos cheminio ginklo uždraudimo įstatymo nuostatų įgyvendinimo“ // Valstybės žinios. 1999, Nr. 27-772, Nr. 35 (atitaisymas), Nr. 104 (atitaisymas).

2. Sveikatos apsaugos ministro 2000 m. sausio 7 d. įsakymas Nr. 7 „Dėl Narkotinių ir psichotropinių medžiagų, kurioms įvežti ar išvežti reikia Sveikatos apsaugos ministerijos leidimo, sąrašo“ // Valstybės žinios. 2000, Nr. 6-170, Nr. 46-1333.

3. Lietuvos policijos generalinio komisaro 2003 m. birželio 23 d. įsakymas Nr. V-363 „Dėl Fizinių asmenų ginklų ir šaudmenų civilinės apyvartos ir jos kontrolės taisyklių patvirtinimo“ // Valstybės žinios. 2003, Nr. 63-2875.

4. Lietuvos policijos generalinio komisaro 2003 m. birželio 23 d. įsakymas Nr. V-363 „Dėl Juridinių asmenų ginklų ir šaudmenų civilinės apyvartos ir jos kontrolės taisyklių patvirtinimo“ // Valstybės žinios. 2003, Nr. 63-2876.

5. Lietuvos Respublikos krašto apsaugos ministro 2001 m. vasario 21 d. įsakymas Nr. 209 „Dėl Pirmosios pavojingumo klasės medžiagų ir gaminių sąrašo tvirtinimo ir leidimų išdavimo“ // Valstybės žinios. 2001, Nr. 19-619, Nr. 22 (atitaisymas).

6. Lietuvos Respublikos Aplinkos ministro, Muitinės departamento prie Finansų ministerijos direktoriaus ir Valstybinės maisto ir veterinarijos tarnybos direktoriaus 2002 m. gruodžio 21 d. įsakymas Nr. 658/831/743 „Dėl prekybos laukiniais gyvūnais taisyklių patvirtinimo“ // Valstybės žinios. 2002, Nr. 125-5690; 2003, Nr. 5 (atitaisymas); 2004, Nr. 85-3097.

EUROPOS BENDRIJOS TEISĖS AKTAI

1. Consolidated Version of the Treaty Establishing the European Community, OJ C 325-33, 2002.

REGLAMENTAI

1. Council Regulation (EEC) No 2603/69 of the Council of 20 December 1969 establishing common rules for exports, OJ L 324-25, 1969.

2. Council Regulation (EEC) No 3677/90 of 13 December 1990 laying down measures to be taken to discourage the diversion of certain substances to the illicit manufacture of narcotic drugs and psychotropic substances, OJ L 357-1, 1990.

3. Council Regulation (EEC) No 3911/92 of 9 December 1992 on the export of cultural goods, OJ L 395-1, 1992.

4. Council Regulation (EEC) No 2913/92 of 12 October 1992 establishing the Community Customs Code, OJ L 302-1, 1992.

5. Council Regulation (EEC) No 3760/92 of 20 December 1992 establishing a Community system for fisheries and aquaculture, OJ L 389-1, 1992

6. Council Regulation (EEC) No 2309/93 of 22 July 1993 laying down Community procedures for the authorization and supervision of medicinal products for human and veterinary use and establishing a European Agency for the Evaluation of Medicinal Products, OJ L 214-1, 1993.

7. Council Regulation (EC) No 3381/94 of 19 December 1994 setting up a Community regime for the control of exports of dual-use goods, OJ L 367-1, 1994.
8. Council Regulation (EC) No 338/97 of 9 December 1996 on the protection of species of wild fauna and flora by regulating trade therein, OJ L 61-1, 1997.
9. Council Regulation (EC) No 2597/97 of 18 December 1997 laying down additional rules on the common organization of the market in milk and milk products for drinking milk, OJ L 351-13, 1997.
10. Council Regulation (EC) No 1334/2000 of 22 June 2000 setting up a Community regime for the control of exports of dual-use items and technology, OJ L 159-1, 2000.
11. Commission Regulation (EC) No 1808/2001 of 30 August 2001 laying down detailed rules concerning the implementation of Council Regulation (EC) No 338/97 on the protection of species of wild fauna and flora by regulating trade therein, OJ L 250-1, 2001.
12. Regulation (EC) No 273/2004 of the European Parliament and of the Council of 11 February 2004 on drug precursors (Text with EEA relevance), OJ L 47-1, 2004.

DIREKTYVOS

1. Commission Directive 70/50/EEC of 22 December 1969 based on the provisions of Article 33 (7), on the abolition of measures which have an effect equivalent to quantitative restrictions on imports and are not covered by other provisions adopted in pursuance of the EEC Treaty, OJ L 13-39, 1970.
2. Council Directive 79/409/EEC of 2 April 1979 on the conservation of wild birds, OJ L 103-79, 1979.
3. Council Directive 91/477/EEC of 18 June 1991 on control of the acquisition and possession of weapons, OJ L 256-51, 1991.
4. Council Directive 92/109/EEC of 14 December 1992 on the manufacture and the placing on the market of certain substances used in the illicit manufacture of narcotic drugs and psychotropic substances, OJ L 370-76, 1992.
5. Council Directive 92/27/EEC of 31 March 1992 on the labeling of medicinal products for human use and on package leaflets, OJ L 113-8, 1992.
6. Council Directive 92/28/EEC of 31 March 1992 on the advertising of medicinal products for human use, OJ L 113/13, 1992.
7. Council Directive 92/43/EEC of 21 May 1992 on the conservation of natural habitats and of wild flora and fauna, OJ L 206-7, 1992.
8. Council Directive 93/7/EEC of 15 March 1993 on the return of cultural objects unlawfully removed from the territory of a Member State, OJ L 74-74, 1993.
9. Council Directive 93/15/EEC of 5 April 1993 on the harmonization of the provisions relating to the placing on the market and supervision of explosives for civil uses, OJ L 121-20, 1993.
10. Council Directive 93/39/EEC of 14 June 1993 amending Directives 65/65/EEC, 75/318/EEC and 75/319/EEC in respect of medicinal products, OJ L 214-22, 1995.
11. Council Directive 93/85 of 4 October 1993 on the control of potato ring rot, OJ L 259-1, 1993.
12. Directive 2001/82/EC of the European Parliament and of the Council of 6 November 2001 on the Community code relating to veterinary medicinal products, OJ L 311-1, 2001.
13. Directive 2001/83/EC of the European Parliament and of the Council of 6 November 2001 on the Community code relating to medicinal products for human use, OJ L 311-67, 2001.

KITI EUROPOS BENDRIJOS TEISĖS AKTAI

1. Report from the Commission to the European Parliament and the Council on the implementation of Council Directive 91/477/EEC of 18 June 1991 on control of the acquisition and possession of weapons [COM(2000)837 final].

Specialioji literatūra

KNYGOS

1. Steiner J., Woods L. Textbook on EC law. 6th edition. – London: Blackstone Press Ltd, 1999. 532 p.
2. D. Wyatt and A. Dashwoods. European Union Law. 4th edition. – London: Sweet and Maxwell, 2000. 960 p.
3. Tatham A. Europos Sąjungos teisė. – Vilnius: Eugrimas, 2001. 426 p.
4. Snell J. Goods and Services in EU Law. A Study of the Relationship Between the Freedoms. – Oxford: Oxford University Press, 2002. 251 p.
5. Craig P., De Burca G. EU law. Text, cases and materials. 3rd edition. – Oxford: Oxford university press, 2003. 1241 p.
6. Fairhurst J., Vincenzi Ch. Law of the European Community. 4th edition. – Dorchester: Dorset Press. 2003. 527 p.
7. Horspool M. European Union Law. 3rd edition. – London: Reed Elsevier (UK) Ltd, 2003. 507 p.
8. Steiner J., Woods L. Textbook on EC Law. 8th edition. – Oxford: Oxford university press, 2003. 690 p.
9. Weiler J. H. H., Kocjan M. The Internal Market: non – tariff Barriers. – Copyright J. H. H. Weiler and M. Kocjan, 2003.
10. Barnard C. The Substantive Law of the European Union. The four freedoms. – Oxford: Oxford university press, 2004. 549 p.
11. Švirinas D. Vertikaliųjų susitarimų reglamentavimas konkurencijos teisėje. – Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, 2004. 316 p.
12. Europos Sąjunga. Steigimo dokumentai ir Sutartis dėl Konstitucijos Europai. Leidinio parengėjas ir sudarytojas Gediminas Vitkus. – Vilnius: Eugrimas, 2005. 451 p.

ŽURNALŲ STRAIPSNAI

1. Govaere I. Case C-70/94, *Fritz Werner Industrie – Ausrüstungen GmbH v. Federal Republic of Germany*, [1995] ECR I-3189 and Case C-83/94, *Criminal proceedings against Peter Leifer, Reinhold Otto Krauskopf, Otto Holzer*, [1995] ECR I-3231, Judgments of the Court of Justice of 17 October 1995 // *Common Market Law Review*. 1997, vol. 34. P. 1019–1037.
2. Biondi A. The Merchant, the Thief and the Citizen: the Circulation of Works of Art within the European Union // *Common Market Law Review*. 1997, vol. 34. P. 1173–1195.
3. Holder J. Case C-44/95, *R. v. Secretary of State for the Environment, ex parte Royal Society for the Protection of Birds*, Judgment of the Court of Justice 11 July 1996, [1996] ECR I3805 // *Common Market Law Review*. 1997, vol. 34. P. 1469–1480.
4. Munoz R. Case C-1/96, *The Queen v. Minister of Agriculture, Fisheries and food, ex parte Compassion in World Farming Limited Farming Limited*, [1998] ECR I-1251 // *Common Market Law Review*. 1999, vol. 36. P. 831–839.
5. Notaro N. Case C-203/96, *Chemische Afvalstoffen Dusseldorp BV and others v. Minister van Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer*, Judgment of the Sixth Chamber of the Court of 25 June 1998, [1998] ECR I-4075 // *Common Market Law Review*. 1999, vol. 36. P. 1309–1323.

6. Oliver P. Some Further Reflections on the Scope of Articles 28-30 (ex 30-36) EC // *Common Market Law Review*. 1999, vol. 36. P. 783–806.
7. Koutrakos P. The Reform of Common Rules on Exports of Dual-Use Goods under the Law of the European Union // *European Journal of Law Reform*. 2000, vol. 2. P. 167–189.
8. Prott V. L. Cultural Heritage Law: The Perspective of the Source Nations // *Art, Antiquity and Law*. 2000, vol. 5. P. 333–342.
9. (Eurobrief) European Union // *European Environmental Law Review*. 2000, vol. 9. P. 125–128.
10. Dougan M. Minimum Harmonization and the Internal Market // *Common Market Law Review*. 2000, vol. 37. P. 853–885.
11. Straetmans G. Case C-124/97, *Laara*, Judgment of the Court of 21 September 1999 and Case C-67/98, *Zenatti*, Judgment of the Court of 21 October 1999. Nyr. Full Court // *Common Market Law Review*. 2000, vol. 37. P. 991–1005.
12. Habitats Committee 26 June 2000. Briefing on Geographical Scope of the Habitats and Birds Directives // *Journal of International Wildlife Law and Policy*. 2001, vol. 4. P. 169–171.
13. Landsmeer A. Movement of Capital and Other Freedoms // *Legal Issues of Economic Integration*. 2001, vol. 28(1). P. 57–69.
14. Mortelmans K. Towards Convergence in the Application of the Rules on Free Movement and on Competition // *Common Market Law Review*. 2001, vol. 38. P. 613–649.
15. Wilson K. Why are The Missiles (and Missile Defence) Called Peace-Keepers? – Corroding the Concept of Peaceful Use // *Leiden Journal of International Law*. 2001, vol. 14. P. 789–828.
16. Spaventa E. Case C-388/95, *Belgium v. Spain*, Full Court Judgment of 16 May 2000 // *Common Market Law Review*. 2001, vol. 38. P. 211–219.
17. Cremona M. Rhetoric and Reticence: EU External Commercial Policy in a Multilateral Context // *Common Market Law Review*. 2001, vol. 38. P. 359–396.
18. Mortelmans K. The Relationship Between the Treaty Rules and Community Measures for the Establishment and Functioning of the Internal Market – Towards a Concordance Rule // *Common Market Law Review*. 2002, vol. 39. P. 1303–1346.
19. Hemmings J. Does CITES Conserve Biodiversity? // *Asia Pacific Journal of Environmental Law*. 2002, vol. 7. P. 95–124.
20. Mackenzie S. Illicit Antiquities, Criminological Theory, and the Deterrent Power of Criminal Sanctions for Targeted Populations // *Art, Antiquity and Law*. 2002, vol. 7. P. 125–161.
21. Nazzini R. Parallel Trade in the Pharmaceutical Market. Current Trends and Future Solutions // *World Competition*. 2003, vol. 26(1). P. 53–74.
22. Book Reviews // *European Public Law*. 2003, vol. 9. P. 299–301.
23. Book Reviews // *Common Market Law Review*. 2003, vol. 40. P. 997–1021.
24. Rott P. Minimum Harmonization for the Completion of the Internal Market? The Example of Consumer Sales Law // *Common Market Law Review*. 2003, vol. 40. P. 1107–1135.
25. Brown Ch. Case C-112/00, *Eugen Schmidberger, Internationale Transporte und Planzüge v. Austria*, Judgment of 12 June 2003, Full Court // *Common Market Law Review*. 2003, vol. 40. P. 1499–1510.
26. Snell J. Free Movement of Pharmaceutical Products: An Overdose of Cheap Drugs // *European Business Law Review*. 2003, vol. 14. P. 507–521.
27. Oliver P. and Henning R. W. The internal market and the four freedoms // *Common Market Law Review*. 2004, vol. 41. P. 407–441.
28. Spaventa E. From Gebhard to Carpenter: Towards a (non-) economic European Constitution // *Common Market Law Review*. 2004, vol. 41. P. 743–773.
29. Enchelmaier S. Case C-469/00, *Ravil S.a.r.l. v. Bellon Import S.a.r.l. and Biraghi SpA*, [2003] ECR I-5053 (Full Court); Case C-108/01, *Consorzio del Prosciutto di Parma and Salumificio S. Rita SpA v. Asda Stores Ltd. and Hygrade Foods Ltd.*, Judgments of 20 May 2003,

[2003] ECR I-5121 (Full Court). The Ravil (“Grana Padano”) and Asda (“Parma Ham”) Case // Common Market Law Review. 2004, vol. 41. P. 825–838.

31. Gambaro E., Landi N. Case C-16/03, *Peak Holding AB v. Axolin-Elinor AB*, Judgment of the Court of Justice (Grand Chamber) of 30 November 2004.1 // Common Market Law Review. 2005, vol. 42. P. 1501–1518.

32. Edwards Ch. How to make the Most of Your Drugs: A Commentary on the AG’s Opinion in Novartis // European Business Law Review. 2005, vol. 26. P. 31–33.

33. Andenas M., Gut T. and Pannier M. Free Movement of capital and National Company Law // European Business Law Review. 2005, vol. 16. P. 757–786.

STRAIPSNIAI INTERNETE

1. Philipson A. Internal Market DG. European Commission. Guide to the concept and practical application of articles 28–30 EC, January 2001 // http://www.europa.eu.int/comm/enterprise/regulation/goods/docs/art2830/guideart2830_en.pdf; prisijungimo laikas: 2005-08-06.

2. Lietuvos laisvosios rinkos institutas. Mokslo tiriamojo darbo „Lietuvos Respublikos teisės aktų, susijusių su eksporto, importo ir tranzito procedūromis, peržiūra įvertinant jų atitikimą Europos Bendrijų sutarties 28–30 straipsniais. Galutinė ataskaita. – Vilnius, 2004 // http://www.ukmin.lt/files/Uzsienio_prekyba/28-30str-ataskaita.doc; prisijungimo laikas: 2005-07-01.

3. Articles 28 to 30 of the EEC Treaty // http://www.europa.eu.int/comm/enterprise/regulation/goods/art2830_en.htm; prisijungimo laikas: 2005-06-10.

EUROPOS TEISINGUMO TEISMO BYLOS IR GENERALINIŲ ADVOKATŲ NUOMONĖS

1. Joined cases 2/62 and 3/62 *Commission of the European Economic Community v. Grand Duchy of Luxembourg and Belgium* [1962] ECR 425 at 431.

2. Case 26/62 *Van Gend en Loos v. Nederlandse Administratie der Belastingen* [1963] ECR 1.

3. Case 6/64 *Costa v. Enel* [1964] ECR 585.

4. Case 7/68 *Commission of the European Communities v. Italian Republic* [1968] ECR 423.

5. Opinion of Mr Advocate General Gand delivered on 23 October 1968 in Case 7/68 *Commission of the European Communities v. Italian Republic* [1968] ECR.

6. Case 24/68 *Commission of the European Communities v. Italian Republic* [1969] ECR 193.

7. Joined Cases 2/69 and 3/69 *Sociaal Fonds voor de Diamantarbeiders v. S.A. Ch. Brachfeld and Sons and Chougol Diamond Co.* [1969] ECR 211.

8. Case 18/71 *Eunomia di Porro EC v. Ministry of Education of the Italian Republic* [1971] ECR 811.

9. Case 2/73 *Geddo v. Ente Nazionale Risi* [1973] ECR 865.

10. Case 155/73 *Giuseppe Sacchi* [1974] ECR 409.

11. Case 8/74 *Procureur du Roi v. Dassonville* [1974] ECR 837.

12. Case 63/74 *W. Cadsky SpA v. Istituto Nazionale per il Commercio Estero* [1975] ECR 281.

13. Case 51/75 *EMI Records Limited v. CBS United kingdom* [1976] ECR 811.

14. Case 45/76 *Comet bv v. Pproduktschap voor Siergewassen* [1976] ECR 2043.

15. Case 46/76 *W. J. G. Bauhuis v. The Netherlands State* [1977] ECR 349.

16. Case C 53/76 *Procureur de la Republique de Besancon v. Les Sieurs Bouhelier* [1977] ECR 197.

17. Case 89/76 *Commission of the European Communities v. Kingdom of Netherlands* [1977] ECR 1355.
18. Case 1/77 *Robert Bosch GmbH v. Hauptzollamt Hildesheim* [1977] ECR 1473.
19. Case 142/77 *Statens Kontrol med adle Metaller v. Preben Larsen* [1978] ECR 1543.
20. Case 7/78 *R. v. Thompson* [1978] ECR 2247.
21. Case 83/78 *Pigs Marketing Board v. Redmond* [1978] ECR 2347.
22. Case 120/78 *Rewe Zentrale v. Bundes – monopolverwaltung fur Branntwein* [1979] ECR 649.
23. Case 225/78 *Prucureur de la Republique de Besancon v. Bouhelier and others* [1979] ECR I-3151.
24. Case 15/79 *P.B. Groenveld BV v. Produktschap voor Vee en Vlees* [1979] ECR 3409.
25. Opinion of Mr Advocate General Capotorti delivered on 27 September 1979 in Case 15/79 *P.B. Groenveld BV v. Produktschap voor Vee en Vlees* [1979] ECR 3409.
26. Case 90/79 *Commission of the European Communities v. French Republic* [1981] ECR 283.
27. Case 155/80 *Summary proceedings against Sergius Oebel* [1981] ECR-1993.
28. Opinion of Mr Advocate General Capotorti delivered on 27 May 1981 in Case 155/80 *Summary proceedings against Sergius Oebel* [1981] ECR 1993.
29. Case 270/80 *Polydor Limited and RSO Records Inc. v. Harlequin Records Shops Limited and Simons Records Limited* [1982] ECR 329.
30. Case 266/81 *Societa Italiana per l'oleodotto (SIOT) v. Ministero delle finanze, ministero della marina mercantile, circocrazione doganale di Trieste and ente autonomo del porto di Trieste* [1993] ECR 731.
31. Case 39/82 *Donner v. Netherlands State* [1983] ECR 2305.
32. Case C-172/82 *Syndicat national des fabricants raffineurs d'huile de graissage v. Gruopement d'interet economique 'Inter-Huiles'* [1983] ECR 555.
33. Joined Cases 177/82 and 178/82 *Criminal proceedings against Jan van de Haar and Kaveka de Meern BV* [1984] ECR 1797.
34. Case 181/82 *Roussel Laboratoria v. Netherlands* [1983] ECR 3849.
35. Case 199/82 *Amministrazione delle Finanze dello Stato v. San Giorgio* [1983] ECR 3595.
36. Case 237/82 *Jongeneel Kaas BV v. state of the Netherlands* [1984] ECR 483.
37. Case 15/83 *Denkavit Nederland BV v. Hoofdproduktschap voor Akkerbouwprodukten* [1984] ECR 2171.
38. Case 72/83 *Campus Oil and others v. Minister for Industry and Energy and others* [1984] ECR 2727.
39. Case 118/86 *Openbaar Ministerie v. Nertsvoederfabriek Nederland BV* [1997] ECR 3883.
40. Case 18/87 *Commission of the European Communities v. Federal Republic of Germany* [1988] ECR 5427.
41. Case C-69/88 *H. Krantz GmbH and Co. v. Ontvanger der Directe Belastingen and Netherlands State* [1990] ECR I – 583.
42. Case C-111/89 *Staat der Nederlanden v. P. Bakker Hillegom BV* [1990] ECR I-1735.
43. Case C-169/89 *Criminal Proceedings against Gourmetterie Van den Burg* [1990] ECR I-2143.
44. Case C-2/90 *Commission of the European Communities v. Kingdom of Belgium* [1992] ECR I-4431.
45. Case C-47/90 *Etablissements Delhaize Freres et Compagnie Le Lion SA v. Promalvin SA and AGE Bodegas Unidas SA* [1992] ECR I-3669.

46. Case C-163/90 *Administration des Douanes et Droits Indirects v. Leopold Legros and others* [1992] ECR I-4625.
47. Joined Cases C-267/91 and C-268/91 *Criminal Proceedings against Bernard Keck and Daniel Mithouard* [1993] ECR I-6097.
48. Case C-80/92 *Commission of the European Communities v. Kingdom of Belgium* [1994] ECR-1019.
49. Case C-275/92 *Customs Excise v. Schindler* [1994] ECR I-1039.
50. Case C-292/92 *Hunermund v. Landesapothekerkammer BadenWuerttemberg* [1993] ECR I-6787.
51. Opinion of Mr Advocate General Tesouro delivered on 27 October 1993 in Case C-292/92 *Ruth Hunerhund and others v. Landesapothekerkammer Baden-Wuerttemberg* [1993] ECR I-6787.
52. Case C-393/92 *Municipality of Almelo and others v. NV Energiebedrijf Ijsselmij* [1994] ECR I-1477.
53. Case C-426/92 *Bundesrepublik Deutschland v. Deutsches Milch – Kontor GmbH* [1994] ECR I-2757.
54. Case C-130/93 *Lamaire NV v. Nationale Dienst voor Afzet van Land- en Tuinbouwprodukten* [1994] ECR I-3215.
56. Case C-412/93 *Leclerc – Siplec v. TF1 Publicité* [1995] ECR I-179.
57. Opinion of Mr Advocate General Jacobs delivered on 24 November 1994 in Case C-412/93 *Societe d'Importation Edouard Lecrerc – Siplec v. TF1 Publicite SA and M6 Publicite SA* [1995] ECR I-179, 42-43 dalys.
58. Case C-415/93 *Union royale belge des sociétés de football association ASBL v Jean-Marc Bosman, Royal club liégeois SA v. Jean-Marc Bosman and others and Union des associations européennes de football (UEFA) v. Jean-Marc Bosman* [1995] ECR I-4921.
59. Joined Cases C-363/93 and C-407/93 *René Lancry SA v. Direction Générale des Souanes and Société Dindar Confort, Christian Ah-Son, Paul Chevassus-Marche, Société Conforéunion and Société Dindar Autos v. Conseil Régional de la Réunion and Direction Régionale des Douanes de la Réunion.* [1994] ECR I-3957.
60. Case C-384/93 *Alpine Investments BV v. Minister van Financien* [1995] ECR I-1141.
61. Joined Cases C-485/93 and C-486/93 *Maria Simitzi v. Dimos Kos* [1995] ECR I-2655.
62. Case C-5/94 *R v. MAFF, ex parte Hedley Lomas (Ireland) Ltd* [1996] ECR I-2533.
63. Case C-16/94 *Edouard Dubois v. Garanor Exploitation SA* [1995] ECR I-2421.
64. Case C-55/94, *Reinhard Gebhard v. Consiglio dell'Ordine degli Avvocati e Procuratori di Milano*, [1995] ECR I-4165.
65. Case C-160/94 *Commission of the European Communities v. Kingdom of Spain* [1997] ECR I-5851.
66. Joined Cases C-192/95 to C - 218/95 *Comateb and others v. Directeur General des Douanes et Droits Indirects* [1997] ECR I-165.
67. Joined Cases C-267/95 and C-268/95 *Merc and Co Inc v. Primecrown Ltd* [1996] ECR I-6285.
68. Opinion of Mr Advocate General Fennelly delivered on 6 June 1996 in Joined cases C-267/95 and C-268/95 *Merc and Co Inc v. Primecrown Ltd* [1996] ECR I-6285, 89, 93, 95 dalys.
69. Case C-388/95 *Kingdom of Belgium v. Kingdom of Spain* [2000] ECR I-3123.
70. Case C-1/96 *R v. MAFF, ex parte Compassion in World Farming* [1998] ECR I-1251.
71. Case T-41/96 *Bayer v. Commission of the European Communities* [2000] ECR II-3383.
72. Case C-203/96 *Dusseldorp and Others* [1998] ECR I-4075.

73. Case C-213/96 *Outokumpu Oy* [1998] ECR I-1777.
- I-4473. 74. Case C-389/96 *Aher – Waggon GmbH v. Bundesrepublik Deutschland* [1998] ECR I-4473.
75. Case C-67/97 *Criminal proceedings against Ditlev Bluhme* [1998] ECR I-8033.
76. Case C-124/97 *Laara v. Kihlakunnansyyttaja* [1999] ECR I-6067.
77. Opinion of Mr Advocate General La Pergola delivered on 4 March 1999 in Case C-124/97 *Laara v. Kihlakunnansyyttaja* [1999] ECR I-6067, 10, 13 dalys.
- [1999] ECR I-2921. 78. Case C-350/97 *Wilfried Monsees v. Unabhängiger Verwaltungssesant für Karnten* [1999] ECR I-2921.
79. Case C-412/97 *ED Srl v. Italo Fenocchio* [1999] ECR I-3845.
80. Case C-97/98 *Peter Jagerskiöld v. Torolf Gustafsson* [1999] ECR I-7319.
81. Case C-190/98 *Volker Graf v. Filzmoser Maschinenbau GmbH* [2000] ECR I-493.
82. Case C-209/98 *Entreprenorforeningens Affalds/Miljøsektion (FEAD) v. Københavns Kommune* [2000] ECR I-3743.
83. Joined Cases C-441/98 and C-442/98 *Kapniki Michailidis AE v. Idryma Koinonikon Asfaliseon (IKA)* [2000] ECR I-7145.
84. Case C-234/99 *Niels Nygard v. Svineafgiftsfonden, and Ministeriet for Fodevarer, Landbrug og Fiskeri* [2002] ECR I-3657.
85. Case C-510/99 *Criminal proceedings against Xavier Tridon* [2001] ECR I-7777.
86. Case C-355/00 *Freskot AE v. Elliniko Dimosio* [2003] ECR I-5263.
- I-5053. 87. Case C-469/00 *Ravil S.a.r.l. v. Bellon Import S.a.r.l. and Biraghi SpA* [2003] ECR I-5053.
88. Joined cases C-2/01 P and C-3/01 P *Bundesverband der Arzneimittel-Importeure eV and Commission of the European Communities v. Bayer AG* [2004] ECR I-23.
89. Case C-30/01 *Commission of the European Communities v. United Kingdom* [2003] ECR I-9481.
90. Case C-108/01 *Consorzio del Prosciutto di Parma and Salumificio S. Rita SpA v. Asda Stores Ltd. and Hygrade Foods Ltd.* [2003] ECR I-5121.
91. Case C-72/03 *Carbonati Apuani Srl v. Comune di Carrara* [2004] ECR 0000.

EKSPORTO APRIBOJIMŲ DRAUDIMAS LAISVAME PREKIŲ JUDĖJIME

Pagrindinės sąvokos: bendroji rinka, valstybės narės, laisvas prekių judėjimas, eksportas, prekė, fiskaliniai (tarifiniai) eksporto apribojimai, nefiskaliniai (netarifiniai) eksporto apribojimai, eksporto muitai, lygiaverčio poveikio privalomieji mokėjimai, kiekybiniai eksporto apribojimai, lygiaverčio poveikio priemonės, atskirai taikomos priemonės, bendrai taikomos priemonės, diskriminuojančios priemonės, nediskriminuojančios priemonės, specialios eksporto sritys.

SANTRAUKA

Šiame darbe analizuojami eksporto apribojimų draudimo laisvame prekių judėjime klausimai. Pabrėžiama, jog EB valstybių narių tarpusavio prekyboje draudžiami tiek fiskaliniai (tarifiniai), tiek nefiskaliniai (netarifiniai) eksporto apribojimai. Fiskaliniai (tarifiniai) eksporto apribojimai – eksporto muitai ir lygiaverčio poveikio privalomieji mokėjimai. Juos draudžia Sutarties 23 ir 25 straipsniai. Nefiskaliniai (netarifiniai) eksporto apribojimai – kiekybiniai eksporto apribojimai ir lygiaverčio poveikio priemonės. Jų draudimas įtvirtintas Sutarties 29 straipsnyje. Lygiaverčio poveikio priemonės gali būti bendrai ir atskirai taikomos bei diskriminuojančios ir nediskriminuojančios. Vadovaujantis Sutarties nuostatomis, draudžiamos tik diskriminuojančios priemonės, kurios paprastai būna atskirai taikomos. Tačiau neatmetama ir galimybė, jog ir bendrai taikomos priemonės tam tikrais atvejais gali būti diskriminuojančios, o atskirai taikomos priemonės – nediskriminuojančios.

Pripažįstama, jog eksporto muitų ir lygiaverčio poveikio privalomųjų mokėjimų draudimas – absoliutus, kurio negalima pateisinti jokiais išimtimis. Tuo tarpu, kiekybiniai eksporto apribojimai ir diskriminuojančios bendrai ir atskirai taikomos priemonės gali būti pateisintos Sutarties 30 straipsnio išimtimis, aplinkos apsaugos privalomuoju reikalavimu kaip jis suprantamas pagal Sutarties 174 straipsnį bei atsižvelgiant į proporcingumo principą. Diskutuojama, ar diskriminuojančias bendrai taikomas priemones taip pat galima pateisinti ir privalomaisiais reikalavimais arba viešojo intereso privalomaisiais reikalavimais, kaip jie apibrėžti *Cassis de Dijon* ir *Gebhard* bylose.

Kai kurios prekės, eksportuojamos iš vienos EB valstybės narės į kitą, – specifinės. Tai kilnojamosios kultūros ir meno vertybės, vaistai, ginklai, nykstančios laukinių gyvūnų bei augalų rūšys, dvejopo naudojimo objektai ir pan. Šioms eksporto sritims būtinas specialus reglamentavimas.

THE PROHIBITION OF RESTRICTIONS ON EXPORTS IN FREE MOVEMENT OF GOODS

Keywords: Common Market, Member States, Free Movement of Goods, Export, Good, Fiscal (Tariff) Export Restrictions, Non-fiscal (Non-tariff) Export Restrictions, Customs Duties on Exports, Charges Having Equivalent Effect, Quantitative Restrictions on Exports, Measures Having Equivalent Effect, Distinctly Applicable Measures, indistinctly Applicable Measures, Discriminatory Measures, Non-discriminatory Measures, Specific Spheres of Export.

SUMMARY

The topic of export as the part of free movement goods is being analysed in this work. It is emphasized, that both fiscal (tariff) export restrictions and non-fiscal (non-tariff) export restrictions shall be prohibited between Member States. Fiscal (tariff) export restrictions are customs duties on exports and charges having equivalent effect. They are forbidden under articles 23 and 25 of the Treaty. Non-fiscal (non-tariff) export restrictions are quantitative restrictions on exports and measures having equivalent effect. Such restrictions are forbidden under article 29 of the Treaty. Measures having equivalent effect can be distinguished to distinctly and indistinctly applicable measures and discriminatory and non-discriminatory measures. According to the provisions of the Treaty, only discriminatory measures, which usually are distinctly applicable, are forbidden. But the possibility, that even indistinctly applicable measures can be discriminatory and distinctly applicable measures can be non-discriminatory, is not discounted.

It is acknowledged, that the prohibition of customs duties on exports and charges having equivalent effect is absolute, which cannot be justified on any exceptions. Whereas, quantitative restrictions on exports and all discriminatory indistinctly and distinctly applicable measures can be justified on exceptions established in article 30 of the Treaty, for the purpose of the protection of the environment according to article 174 of the Treaty and taking into consideration the principle of proportionality. It is being discussed, if discriminatory indistinctly applicable measures can also be justified on mandatory requirements or imperative requirements in the general interest, as they were defined in *Cassis de Dijon* and *Gebhard* cases.

Some goods, exported from one member state to another are specific. Such goods are cultural and art treasures, drugs, weapons, endangered species of wild fauna and flora, dual-use goods, etc. These spheres of export require special regulation.

1 PRIEDAS

Eksporto apribojimai pereinamaisiais laikotarpiais, nustatyti Lietuvos Respublikos stojimo į Europos Sąjungą sutartyje

Teisės aktas, nustatantis apribojimą	Apribojimas
1. 2001 m. lapkričio 6 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2001/82/EB dėl Bendrijos kodekso, reglamentuojančio veterinarinius vaistus (OL L 311, 2001 11 28, p. 1).	Nukrypstant nuo Direktyvoje 2001/82/EB nustatytų kokybės, saugumo ir veiksmingumo reikalavimų, leidimai prekiauti sąraše (šio priedo A priedėlyje, Lietuvos pateiktame viena kalba) nurodytais farmacijos produktais, išduoti pagal Lietuvos teisės aktus iki įstojimo dienos, galioja tol, kol yra atnaujinami pagal <i>acquis</i> ir pagal tvarkaraštį, išdėstytą pirmiau minėtame sąraše, arba iki 2007 m. sausio 1 d., atsižvelgiant į tai, kuri data yra ankstesnė. Nepaisant direktyvos III antraštinės dalies 4 skyriaus nuostatų, leidimams prekiauti, kuriems taikoma ši leidžianti nukrypti nuostata, abipusis pripažinimas valstybėse narėse negalioja.
2. 2001 m. lapkričio 6 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2001/83/EB dėl Bendrijos kodekso, reglamentuojančio žmonėms skirtus vaistus (OL L 311, 2001 11 28, p. 67).	Nukrypstant nuo Direktyvoje 2001/83/EB nustatytų kokybės, saugumo ir veiksmingumo reikalavimų, leidimai prekiauti sąraše (šio priedo A priedėlyje, Lietuvos pateiktame viena kalba) nurodytais farmacijos produktais, išduoti pagal Lietuvos teisės aktus iki įstojimo dienos, galioja tol, kol yra atnaujinami pagal <i>acquis</i> ir pagal tvarkaraštį, išdėstytą pirmiau minėtame sąraše, arba iki 2007 m. sausio 1 d., atsižvelgiant į tai, kuri data yra ankstesnė. Nepaisant direktyvos III antraštinės dalies 4 skyriaus nuostatų, leidimams prekiauti, kuriems taikoma ši leidžianti nukrypti nuostata, abipusis pripažinimas valstybėse narėse negalioja.
3. 1997 m. gruodžio 18 d. Tarybos reglamentas (EB) Nr. 2597/97, nustatantis papildomas taisykles, susijusias su geriamu pienu, dėl bendro pieno ir pieno produktų rinkos organizavimo (OL L 351, 1997 12 23, p. 13).	Nukrypstant nuo Reglamento (EB) Nr. 2597/97 3 straipsnio 1 dalies b ir c punktų, reikalavimai dėl riebumo Lietuvoje pagamintam geriamam pienui netaikomi iki 2009 m. sausio 1 d., t. y. Lietuva gali priskirti 3,2 % (m/m) riebumo pieną nenugriebto pieno kategorijai, o ne mažesnio kaip 1,0 % (m/m) riebumo, bet ne didesnio nei 2,5 % riebumo pieną – pusriebio pieno kategorijai. Geriamas pienas, kuris neatitinka riebumo reikalavimų, gali būti parduodamas tik Lietuvoje arba eksportuojamas į trečiąją šalį.
4. 1993 m. spalio 4 d. Tarybos direktyva 93/85/EEB dėl bulvių žiedinio puvinio kontrolės (OL L 259, 1993 10 18, p. 1).	Lietuva gali iki 2006 m. sausio 1 d. atidėti Direktyvos 93/85/EEB 7 straipsnio 2 dalies ir 7 straipsnio 4 dalies taikymą. Per tą laikotarpį Lietuvoje išaugintos bulvės

	negali būti įvežamos į kitų valstybių narių teritoriją.
5. 1992 m. gruodžio 20 d. Tarybos reglamentas (EEB) Nr. 3760/92, nustatantis žvejybos ir akvakultūros sistemą Bendrijoje (OL L 389, 1992 12 31, p. 1).	Reglamentas (EEB) Nr. 3760/92 taikomas Lietuvai atsižvelgiant į šias specialiąsias nuostatas. Žvejybos limitais reguliuojami išteklių, skiriami Lietuvai kaip Bendrijos žvejybos galimybių dalis, nustatomi pagal tam tikras rūšis ir zonas. Šios dalys naudojamos pirmą kartą paskiriant žvejybos galimybes Lietuvai Reglamento (EEB) Nr. 3760/92 8 straipsnio 4 dalyje numatyta tvarka.

Šaltinis – Lietuvos stojimo į ES sutartis // Valstybės žinios. 2004, Nr. 1-1; 2005, Nr. 58-2040.

2 PRIEDAS

Kai kurie eksporto apribojimai, įtvirtinti Lietuvos Respublikos teisės aktuose

Teisės aktas	Teisės akte įtvirtintas apribojimas
1. Lietuvos Respublikos branduolinės energijos įstatymas // Valstybės žinios. 1996, Nr. 119-2771; Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1998 m. sausio 27 d. nutarimas Nr. 103 „Dėl Veiklos branduolinėje energetikoje licencijavimo nuostatų patvirtinimo“ // Valstybės žinios. 1998, Nr. 12-274.	Branduolinių, radioaktyviųjų ir kitų medžiagų eksportui būtina gauti licenciją, kurią išduoda Ūkio ministerija. Tokie apribojimai atitinka Europos Komisijos reglamentą Nr. 3227/76 dėl saugos priemonių taikymo.
2. Cheminio ginklo uždraudimo įstatymas // Valstybės žinios. 1998, Nr. 90-2480; Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1999 m. vasario 4 d. nutarimas Nr. 117 „Dėl Lietuvos Respublikos cheminio ginklo uždraudimo įstatymo nuostatų įgyvendinimo“ // Valstybės žinios. 1999, Nr. 15-388; Lietuvos Respublikos ūkio ministro 1999 m. kovo 18 d. įsakymas Nr. 107 „Dėl Lietuvos Respublikos cheminio ginklo uždraudimo įstatymo nuostatų įgyvendinimo“ // Valstybės žinios. 1999, Nr. 27-772, Nr. 35 (atitaisymas), Nr. 104 (atitaisymas).	Norint iš Lietuvos Respublikos teritorijos į kitas EB valstybes nares eksportuoti tam tikrų grupių chemines medžiagas, būtina gauti leidimus (licencijas), kurias išduoda Ūkio ministerija. Šie apribojimai įtvirtinti vykdant Lietuvos Respublikos įsipareigojimus pagal konvenciją „Dėl Cheminio ginklo kūrimo, gamybos, kaupimo ir panaudojimo uždraudimo bei jo sunaikinimo“.
3. Lietuvos Respublikos ginklų ir šaudmenų kontrolės įstatymas // Valstybės žinios. 2002, Nr. 13-467; Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2002 m. liepos 10 d. nutarimas Nr. 1108 „Dėl Lietuvos Respublikos ginklų ir šaudmenų kontrolės įstatymo įgyvendinimo“ // Valstybės žinios. 2002, Nr. 72-3056; Lietuvos policijos generalinio komisaro 2003 m. birželio 23 d. įsakymas Nr. V-363 „Dėl Juridinių asmenų ginklų ir šaudmenų civilines apyvartos ir jos kontrolės taisyklių patvirtinimo“ // Valstybės žinios. 2003, Nr. 63-2876; Lietuvos policijos generalinio komisaro 2003 m. birželio 23 d. įsakymas Nr. V-363 „Dėl Fizinių asmenų ginklų ir šaudmenų civilinės apyvartos ir jos kontrolės taisyklių patvirtinimo“ // Valstybės žinios. 2003, Nr. 63-2875; Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2003 m. gegužės 27 d. nutarimas Nr. 668 „Dėl Prekybos ginklais, šaudmenimis, jų dalimis tarpininkų registravimo taisyklių patvirtinimo“ // Valstybės žinios. 2003, Nr. 52-2344; Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2003 m. gegužės 27 d. nutarimas Nr. 666 „Dėl	Ginklai ir šaudmenys gali būti eksportuojami iš Lietuvos Respublikos teritorijos tik gavus eksporto licenciją. Toks apribojimas nustatytas įgyvendinant 1991 m. birželio 18 d. Tarybos direktyvą Nr. 91/477 dėl ginklų įsigijimo ir laikymo kontrolės.

<p>kai kurių rūšių veiklos, susijusios su ginklų ir šaudmenų apyvarta, licencijavimo taisyklių patvirtinimo“ // Valstybės žinios. 2003, Nr. 52-2342.</p>	
<p>4. Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2004 m. lapkričio 9 d. nutarimas Nr. 1424 „Dėl Kilnojamųjų kultūros vertybių ir antikvarinių daiktų išvežimo iš Lietuvos Respublikos taisyklių ir kilnojamųjų kultūros vertybių ir antikvarinių daiktų, kuriuos išvežant iš Lietuvos Respublikos būtina turėti Kultūros paveldo departamento prie Kultūros ministerijos leidimą, sąrašo patvirtinimo“ // Valstybės žinios. 2004, Nr. 165-6031; 2004, Nr. 170 (atitaisymas); 2005, Nr. 106-3920; Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1995 m. gruodžio 27 d. nutarimas Nr. 1624 “Dėl Leidimų išvežti iš Lietuvos Respublikos geologines kolekcijas, muziejų geologinius eksponatus, gręžinių kerną ar jo mėginius išdavimo taisyklių patvirtinimo“ // Valstybės žinios. 1996, Nr. 1-22; 2005, Nr. 53-1797.</p>	<p>Norint iš Lietuvos Respublikos teritorijos į kitas EB valstybes nares išvežti kilnojamąsias kultūros ar geologines vertybes, būtina gauti atitinkamai arba Kultūros vertybių apsaugos departamento (tam tikrais atvejais tokio leidimo nereikia) arba Lietuvos geologinės tarnybos leidimus.</p>
<p>5. Lietuvos Respublikos Aplinkos ministro, Muitinės departamento prie Finansų ministerijos direktoriaus ir Valstybinės maisto ir veterinarijos tarnybos direktoriaus 2002 m. gruodžio 21 d. įsakymas Nr. 658/831/743 „Dėl prekybos laukiniais gyvūnais taisyklių patvirtinimo“ // Valstybės žinios. 2002, Nr. 125-5690; 2003, Nr. 5 (atitaisymas); 2004, Nr. 85-3097.</p>	<p>Laukinius gyvūnus, jų dalis ir gaminius iš jų galima eksportuoti iš Lietuvos Respublikos, jei turimi Tarybos reglamente (EB) Nr. 338/97 ir Komisijos Reglamente (EB) Nr. 1808/2001 nurodyti leidimai, sertifikatai ir kiti dokumentai.</p>
<p>6. Sveikatos apsaugos ministro 2000 m. sausio 7 d. įsakymas Nr. 7 „Dėl Narkotinių ir psichotropinių medžiagų, kurioms įvežti ar išvežti reikia Sveikatos apsaugos ministerijos leidimo, sąrašo“ // Valstybės žinios. 2000, Nr. 6-170, Nr. 46-1333.</p>	<p>Narkotinių ar psichotropinių medžiagų (šios medžiagos naudojamos medicinoje įvairių vaistų gamybai) eksportui iš Lietuvos Respublikos teritorijos būtinas Sveikatos apsaugos ministerijos leidimas.</p>
<p>7. Lietuvos Respublikos kraujo donorystės įstatymas // Valstybės žinios. 1996, Nr. 115-2666.</p>	<p>Kraujas ir kraujo komponentai negali būti laisvai išvežti iš Lietuvos Respublikos teritorijos – jų išvežimo tvarką nustato Sveikatos apsaugos ministerija.</p>
<p>8. Lietuvos Respublikos Strateginių prekių kontrolės įstatymas // Valstybės žinios. 1995, Nr. 61-1533; 2004, Nr. 73-2532; Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2004 m. liepos 22 d. nutarimas Nr. 932 „Dėl Strateginių prekių eksporto, importo, tranzito ir tarpininkavimo licencijavimo taisyklių ir strateginių prekių kontrolės vykdymo taisyklių patvirtinimo“ // Valstybės žinios. 2004, Nr. 115-4305; Lietuvos Respublikos krašto apsaugos ministro 2001 m. vasario 21 d. įsakymas Nr. 209 „Dėl Pirmosios pavojingumo klasės medžiagų ir gaminių sąrašo tvirtinimo ir leidimų išdavimo“ // Valstybės žinios. 2001, Nr. 19-619, Nr. 22 (atitaisymas); Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2004 m. lapkričio 8 d. nutarimas Nr. 1398 „Dėl Bendrojo karinės įrangos sąrašo patvirtinimo“ // Valstybės žinios. 2004, Nr. 164-5989.</p>	<p>Iš Lietuvos Respublikos teritorijos eksportuojant strategines prekes (jas sudaro dvejopo naudojimo prekės ir technologijos ir (ar) karinė įranga, taip pat paslaugos, susijusios su šiomis prekėmis), privaloma gauti Ūkio ministerijos licenciją.</p>

<p>9. Lietuvos Respublikos tauriųjų metalų ir brangakmenių valstybinės priežiūros įstatymas // Valstybės žinios. 1995, Nr. 61-1528.</p>	<p>Norint iš Lietuvos Respublikos teritorijos išvežti tauriųjų metalų ir brangakmenių gaminius, būtina išpildyti įstatyme nustatytus reikalavimus (papildomo kontrolinio įspaudavimo ir kokybės pažymėjimo), už kurių įgyvendinimą atsako Lietuvos prabavimo rūmai.</p>
---	---